

Bijzondere Broedvogels in Vlaanderen in de periode 1994-2005

**Populatietrends en recente status van zeldzame,
kolonievormende en exotische broedvogels in
Vlaanderen.**

Glenn Vermeersch, Anny Anselin & Koen Devos

Voorwoord

De kennis van vogels blijft belangrijke indicatoren opleveren voor een ecologisch gefundeerd natuurbehoud en -beheer. Lange termijn monitoring en objectieve trendanalyses liggen hiervoor mede aan de basis, samen met onderzoek naar causale relaties tussen uiteenlopende omgevingskenmerken en de samenstelling of de evolutie van de avifauna.

Ruim tien jaar geleden werd het project 'Bijzondere Broedvogels Vlaanderen' opgestart als samenwerkingsverband tussen het (voormalige) Instituut voor Natuurbehoud en gespecialiseerde vrijwilligers in tal van natuurverenigingen en werkgroepen. Naast de reguliere tellingen van watervogels en ganzen in het winterhalfjaar sedert zowat 40 jaar, levert ook dit monitoringproject een schat aan gebiedsdekkende gegevens.

Voor een 80-tal zeldzame, kolonievormende en exotische broedvogels worden in dit rapport de aantallen en verspreiding in Vlaanderen samengebracht over de laatste 12 jaren en de trends ervan besproken. Dit gebeurt in een biogeografische context en het ligt dan ook voor de hand dat zulke analyses moeten kaderen in de verplichtingen die de Europese Vogelrichtlijn aan de lidstaten oplegt inzake inventarisatie en rapportering. Extra aandacht gaat dan ook naar de 'speciale beschermingszones' (SBZ's) en de mate waarin de onderzochte broedvogels daar voorkomen.

Naast dit rapport kan uit deze broedvogeldatabank worden afgeleid in hoeverre wordt voldaan aan instandhoudingsdoelstellingen en welke eventuele maatregelen zich opdringen om deze te bereiken in het netwerk van de NATURA 2000 gebieden. Dit vergt evenwel naast de gerichte verwerking van de gegevens een tegelijk volgehouden monitoring. Zeker wanneer daarbij de hedendaagse methodieken van dataverzameling en uitwisseling via websites als middel dienen uitgewerkt, moet worden gerekend op bijkomende ondersteuning en financiering vanwege het beleid. Niet alleen bijzondere broedvogels dienen daarbij beoogd, ook de traditioneel 'algemene' soorten vergen nauwlettende opvolging, gezien de vele indicaties dat de ene na de andere vertrouwde verschijning uit onze omgeving dreigt te verdwijnen. Wie volgt na de Geelgorzen, de mussen en de leeuweriken? Is dit de prijs die onze maatschappij wil betalen voor het steeds intensiever gebruik van het platteland?

De nieuwsgierige lezer zal in dit rapport kunnen kennis maken met onverwachte trends bij sommige soorten: de opmerkelijke opgang van de Middelste Bonte Specht, de stabilisatie en zelfs lichte toename van kritische soorten als Roerdomp en Woudaapje in sommige regio's. Helaas wordt de terugval en het nagenoeg verdwijnen van soorten als Tapuit en Kuifleeuwerik, zoals reeds bleek uit de broedvogelatlas, verder doorgezet. Anderzijds hebben sommige vogels hun toename te danken aan de reeks van zachte winters, zoals Cetti's Zanger en Blauwe Reiger. Als nieuwe broedvogel voor Vlaanderen werd o.a. de Oehoe aangetroffen in Beringen (Limburg); in hoeverre dit het gevolg is van introducties elders is niet zo duidelijk.

De groeiende populaties van exoten tenslotte geven stilaan aanleiding tot maatschappelijk gedragen keuzen inzake het nemen van regulerende maatregelen. Een versterking van het toegepast wetenschappelijk onderzoek is echter noodzakelijk, evenals een sereen overleg tussen diverse betrokken spelers in het veld: landbouwers en boseigenaars, wildbeheereenheden, vogelbescherming en terreinbeheerders, evenals overheden van lokaal tot Vlaams niveau.

Het moge duidelijk zijn dat de 'belangloze' inzet van ruim 500 vrijwillige medewerkers-ornithologen beslist níét zonder belang is. Alleen door deze gezamenlijke inspanningen kan ons land voldoen aan internationale normen en verwachtingen inzake vogelbescherming en natuurbehoud. Met een krachtdadige inzet van alle beleidssectoren en het middenveld kan misschien nog het tij gekeerd worden om een naderende 'silent spring' af te weren.

prof. Eckhart Kuijken
 administrateur-generaal
 Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO *)

* Het INBO is een wetenschappelijk instelling van de Vlaamse Gemeenschap, opgestart op 1 april 2006 als fusie van het Instituut voor Natuurbehoud (IN) en het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (IBW).

Dankwoord

Het verschijnen van dit rapport zou onmogelijk geweest zijn zonder de hulp van alle vrijwillige medewerkers en de regionale coördinatoren in het bijzonder. Een lijst van die regionale coördinatoren wordt gepresenteerd in Bijlage 1. Ook alle personen die een bepaald gebied hebben geïnventariseerd of losse gegevens hebben opgestuurd, worden hierbij hartelijk bedankt!

We hopen dat de in dit overzichtsrapport getoonde resultaten jullie mogen aansporen om in de toekomst een even grote of mogelijk nog grotere inspanning te (blijven) leveren. We hopen bovendien vooral dat beleidsmensen de resultaten ter harte zullen nemen zodat jullie noeste arbeid een nog grotere meerwaarde zal krijgen in de hopelijk nabije toekomst!

Inhoud

Samenvatting	8
Summary	9
Inleiding	10
Organisatie & methodiek	11
Doel	11
Op te volgen soorten	11
Organisatie	12
Methode	12
Weersomstandigheden 2003-2005 (www.kmi.be)	13
2003	13
2004	13
2005	13
Resultaten	14
Algemeen	14
Soortbesprekingen	17
Geoorde Fuut (<i>Podiceps nigricollis</i>)	19
Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	19
Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)	20
Woudaapje (<i>Ixobrychus minutus</i>)	20
Kwak (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	21
Koereiger (<i>Bubulcus ibis</i>)	21
Kleine Zilverreiger (<i>Egretta garzetta</i>)	21
Blauwe Reiger (<i>Ardea cinerea</i>)	22
Ooievaar (<i>Ciconia ciconia</i>)	22
Lepelaar (<i>Platalea leucorodia</i>)	22
Knobbelzwaan (<i>Cygnus olor</i>)	23
Zwarte Zwaan (<i>Cygnus atratus</i>)	23
Kolgans (<i>Anser albifrons</i>)	23
Grauwe Gans (<i>Anser anser</i>)	23
Indische Gans (<i>Anser indicus</i>)	24
Canadese Gans (<i>Branta canadensis</i>)	24
Brandgans (<i>Branta leucopsis</i>)	24
Magelhaengans (<i>Chloephaga picta</i>)	25
Casarca (<i>Tadorna ferruginea</i>)	25
Carolina-eend (<i>Aix sponsa</i>)	25
Mandarijneend (<i>Aix galericulata</i>)	26
Smient (<i>Anas penelope</i>)	26
Zomertaling (<i>Anas querquedula</i>)	26
Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)	26
Bahamapijlstaart (<i>Anas bahamensis</i>)	27
Krooneend (<i>Netta rufina</i>)	27
Witoogeend (<i>Aythya nyroca</i>)	28
Wespendief (<i>Pernis apivorus</i>)	28
Rode Wouw (<i>Milvus milvus</i>)	28
Zwarte Wouw (<i>Milvus migrans</i>)	29
Bruine Kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)	29
Grauwe Kiekendief (<i>Circus pygargus</i>)	29
Havik (<i>Accipiter gentilis</i>)	30
Slechtvalk (<i>Falco peregrinus</i>)	30
Korhoen (<i>Tetrao tetrix</i>)	30
Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)	31
Kleinst Waterhoen (<i>Porzana pusilla</i>)	31
Kwartelkoning (<i>Crex crex</i>)	31

Steltkluut (<i>Himantopus himantopus</i>)	32
Kluut (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	32
Kleine Plevier (<i>Charadrius dubius</i>)	33
Bontbekplevier (<i>Charadrius hiaticula</i>)	33
Strandplevier (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	34
Watersnip (<i>Gallinago gallinago</i>)	34
Oeverloper (<i>Actitis hypoleucos</i>)	35
Goudplevier (<i>Pluvialis apricaria</i>)	35
Zwartkopmeeuw (<i>Larus melanocephalus</i>)	35
Kokmeeuw (<i>Larus ridibundus</i>)	36
Stormmeeuw (<i>Larus canus</i>)	36
Grote Mantelmeeuw (<i>Larus marinus</i>)	36
Kleine Mantelmeeuw (<i>Larus fuscus</i>)	37
Zilvermeeuw (<i>Larus argentatus</i>)	37
Geelpootmeeuw (<i>Larus michahellis</i>)	39
Grote Stern (<i>Sterna sandvicensis</i>)	39
Visdief (<i>Sterna hirundo</i>)	40
Dwergstern (<i>Sterna albifrons</i>)	40
Witwangstern (<i>Chlydonias hybridus</i>)	41
Halsbandparkiet (<i>Psittacula krameri</i>)	41
Velduil (<i>Asio flammeus</i>)	41
Oehoe (<i>Bubo bubo</i>)	43
Ijsvogel (<i>Alcedo atthis</i>)	43
Bijeneter (<i>Merops apiaster</i>)	43
Draaihals (<i>Jynx torquilla</i>)	43
Middelste Bonte Specht (<i>Dendrocopos medius</i>)	44
Kuifleeuwerik (<i>Galerida cristata</i>)	44
Oeverzwaluw (<i>Riparia riparia</i>)	45
Engelse Gele Kwikstaart (<i>Motacilla flava flavissima</i>)	45
Grote Gele Kwikstaart (<i>Motacilla cinerea</i>)	45
Rouwkwikstaart (<i>Motacilla alba yarrelli</i>)	46
Paapje (<i>Saxicola rubetra</i>)	46
Tapuit (<i>Oenanthe oenanthe</i>)	46
Graszanger (<i>Cisticola juncidis</i>)	47
Cetti's Zanger (<i>Cettia cetti</i>)	47
Snor (<i>Locustella luscinioides</i>)	48
Grote Karekiet (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)	48
Orpheusspotvogel (<i>Hippolais polyglotta</i>)	48
Baardmannetje (<i>Panurus biarmicus</i>)	49
Taigaboomkruiper (<i>Certhia familiaris</i>)	49
Buidelmees (<i>Remiz pendulinus</i>)	50
Grauwe Klauwier (<i>Lanius collurio</i>)	50
Klapkster (<i>Lanius excubitor</i>)	51
Roek (<i>Corvus frugilegus</i>)	51
Europese Kanarie (<i>Serinus serinus</i>)	52
Sijs (<i>Carduelis pinus</i>)	52
Kleine Barmsijs (<i>Carduelis flammea cabaret</i>)	52
Kruisbek (<i>Loxia curvirostra</i>)	53
Roodmus (<i>Carpodacus erythrinus</i>)	53
Ortolaan (<i>Emberiza hortulana</i>)	53
Het BBV-project en de Vlaamse Vogelrichtlijn-gebieden	54
De toekomst van het BBV-project	58
Referenties	59
Bijlagen	61
Bijlage1: Adressen RECO's/LOC's	62
Bijlage 2: Gemiddelde aantallen broedparen van Annex-I soorten per Vogelrichtlijngebied	63

Samenvatting

Het project 'Bijzondere Broedvogels Vlaanderen' (BBV) werd gestart in 1994 en heeft tot doel populatieschattingen mogelijk te maken van alle kolonievormende, zeldzame en exotische broedvogels in Vlaanderen. Het project wordt gecoördineerd door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek en steunt daarbij op een netwerk van vrijwillige medewerkers. Het voorliggende rapport biedt een overzicht van meer dan 10 jaar BBV-inventarisaties, maar focust vooral op gegevens uit de periode 2003-2005. Hiermee wordt aangesloten op de Vlaamse broedvogelatlas die gegevens presenteert uit de periode 2000-2002.

Vertrekkend van de uitgebreide territoriumkartering werd getracht zo nauwkeurig mogelijke populatieschattingen te bekomen. Dit is echter niet altijd in dezelfde mate mogelijk gebleken. In de samenvattende Tabel 2 werd dan ook een code voor de nauwkeurigheid van de tellingen per soort opgenomen. Het spreekt voor zich dat een soort als de Aalscholver die in opvallende kolonies broedt die al jaren intensief worden opgevolgd, beter geïnventariseerd werd dan de Europese Kanarie die heel wat minder opvallend is en bovendien meestal in de verstedelijkte omgeving tot broeden komt, niet meteen het meest gefrequenteerde habitat van de gemiddelde inventariseerder!

De weersomstandigheden in de periode 2003-2005 werden gekenmerkt door zachte en relatief natte winters en warme tot hete (2003) zomers. De lange zomer van 2003 leidde tot het droogvallen van heel wat vennen en plassen die in 2004-2005 nog steeds niet of nauwelijks terug waren opgevuld. Voor soorten als Geoorde Fuut en Porseleinhoen leidde dat tenminste plaatselijk tot gevoelige afnames. De zachte winters boden dan weer kansen aan al geruime tijd toenemende soorten als Graszanger en Cetti's Zanger, maar ook IJsvogel, Blauwe Reiger en Grote Gele Kwikstaart profiteerden verder van de voor hen gunstige omstandigheden.

In totaal worden in dit rapport 83 soorten besproken. Naast de al eerder vermelde wintergevoelige soorten namen ook zeldzaamheden zoals Kleine Zilverreiger, Lepelaar, Grauwe Klauwier en Middelste Bonte Specht (spectaculair) toe. Minder goed verging het o.a. Paapje, Tapuit en Kuifleeuwerik. De afname van die soorten is dusdanig dat het uitsterven ervan in Vlaanderen onafwendbaar lijkt. Verheugend waren dan weer de broedgevallen van Oehoe (2005, nieuwe broedvogel voor Vlaanderen), Grote Mantelmeeuw (2004, idem) en Witwangstern (2005, voor het eerst sinds 1957).

De gegevens uit de broedvogelatlas, aangevuld met de in dit rapport gepresenteerde BBV-data laten ons toe een eerste evaluatie te maken van de bestaande Vogelrichtlijngebieden (SBZ-V's). Uit Figuur 3 blijkt duidelijk dat de Vogelrichtlijn voor heel wat soorten van de Bijlage I een extra bescherming biedt in Vlaanderen. Nochtans zijn er, vooral wat betreft bosvogelsoorten zoals Wespandief, Middelste Bonte Specht en Zwarte Specht, nog extra inspanningen mogelijk en nodig. De Voerstreek en de bosrijke regio ten zuiden van Leuven komen mogelijk in aanmerking voor een eventuele toekomstige uitbreiding van het aantal SBZ-V's.

Naar analogie met de watervogeltellingen, moet het in de toekomst mogelijk zijn om ook de BBV-data online door te geven. Tegen 1/11 e.k. ten laatste moet een proefversie van het nieuwe systeem beschikbaar zijn.

Summary

The “Special Breeding Birds in Flanders” project was started in 1994, and will lead to population estimates for all gregarious, rare and exotic breeding birds in Flanders. The project is coordinated by the Research Institute for Nature and Forest, in cooperation with a network of volunteers. This report presents an overview of over 10 years of Special Breeding Bird surveys, but focuses mainly on data from 2003-2005. In this way, it complements the Atlas of Flemish Breeding Birds, which spans the period from 2000-2002.

Extensive territory surveys were carried out to make as detailed population estimates as possible. However, this turned out to be not always possible to the same extent. The summarizing Table 2 therefore includes a score that indicates the accuracy of the counts for each species. Naturally, a species like Cormorant, breeding in conspicuous colonies that have been intensively monitored for years, was easier to survey than Serin, which is far less obtrusive and mostly nests in urbanized areas too – not exactly the most frequented habitat of the average surveyor! Weather conditions in 2003-2005 were characterised by mild and relatively wet winters, and warm to hot summers (2003). The long summer of 2003 caused many pools to dry up, a condition that basically remained throughout 2004-2005. At least locally, this led to a strong decline in species like Black-necked Grebe and Spotted Crake. On the other hand, the mild winters offered opportunities to species that have been increasing for some time, such as Fan-tailed and Cetti’s Warbler, but Kingfisher, Grey Heron and Grey Wagtail also benefited from the favourable conditions.

This report deals with a total of 83 species. In addition to the winter-sensitive species mentioned above, the numbers of rarities like Little Egret, Spoonbill, Red-backed Shrike and Middle Spotted Woodpecker also increased (dramatically). Other birds fared less well, such as Winchat, Wheatear and Crested Lark. The decline in these species is such that their disappearance from Flanders seems inevitable. Better news were the breeding cases of Eagle Owl (2005, new breeding species for Flanders), Great Black-backed Gull (2004, idem), and Whiskered Tern (2005, first breeding record since 1957).

The information in the breeding bird atlas, together with the data on special breeding birds presented in this report, allow us to make a first assessment of the existing Bird Directive Areas. Figure 3 clearly illustrates the importance of the Bird Directive to many Appendix I species in Flanders. However, additional efforts are possible and necessary, especially towards woodland species like Honey Buzzard, Middle Spotted Woodpecker and Black Woodpecker. The ‘Voerstreek’ and the wooded area south of Leuven may be suitable for a possible, future extension of the number of Bird Directive Areas.

In accordance with the water bird counts, it should be possible in the future to enter data on special breeding birds online. A trial version of the system will be available by the 1st of November the latest.

Inleiding

Als eerste stap in de ontwikkeling van integrale broedvogelmonitoring in Vlaanderen werd in 1993 het project **Bijzondere Broedvogels Vlaanderen** of BBV opgezet als een gezamenlijk initiatief van het Instituut voor Natuurbehoud en Vlavico vzw. Het was de eerste keer dat op Vlaams regionaal niveau gepoogd werd om het broedbestand van een aantal zeldzame, koloniebroedende en verwilderde vogelsoorten (exoten) via een gestandaardiseerde methode jaarlijks te volgen.

Na de publicatie van de eerste twee rapporten (DEVOS & ANSELIN 1996, ANSELIN ET AL. 1998) werd het lange tijd stil wat betreft rapportage. Vooral de organisatie en verdere coördinatie van het atlasproject kan hiervoor als belangrijkste 'excuus' worden aangehaald. Na de publicatie van de broedvogelatlas (VERMEERSCH ET AL. 2004) werd getracht het BBV-project een nieuwe impuls te geven. We hopen met het voorliggende rapport een laatste aanzet hiertoe te hebben gegeven.

Na de rapportage van de eerste 3 BBV-jaren, werden de gegevens verzameld in de periode 1997-1999 volledig geïntegreerd in de verschillende soortbesprekingen in de broedvogelatlas. Tijdens de atlasperiode (2000-2002) werd beslist het BBV-project tijdelijk te doen opgaan in het atlasproject. De in dit rapport gepresenteerde gegevens beslaan weliswaar de gehele BBV-periode 1994-2005, maar de nadruk wordt gelegd op de in 2003-2005 nieuw verzamelde gegevens. Dit rapport, aangevuld met de Vlaamse broedvogelatlas, biedt dan ook het meest complete en meest recente overzicht van trends van broedvogels in Vlaanderen. Meer nog, in

afwachting van een samen met Natuurpunt op te starten 'algemene broedvogelsoorten-monitoring', is het BBV-project het enige broedvogelmonitoringsproject dat geheel Vlaanderen dekt.

Meer dan ooit is het noodzakelijk te beschikken over lange tijdsreeksen van broedvogels in Vlaanderen. Op het INBO, maar ook elders, worden medewerkers overstelpt met vragen m.b.t. soortgerichte informatie. Dat kan gaan van een bepaald studiebureau dat inventarisatiegegevens zoekt in een klein bosgebied tot de Vlaamse Gemeenschap die, teneinde tegemoet te komen aan haar Europese verplichtingen, trends van een aantal Annex I-soorten (van de Europese Vogelrichtlijn) dient op te nemen in de rapportage. Ook bijvoorbeeld het opvolgen van trends van soorten die op de recente Rode Lijst van de Vlaamse broedvogels werden opgenomen (DEVOS ET AL. 2004) vormt een erg belangrijke toepassing van de BBV-data. In de toekomst worden dergelijke gegevens mogelijk nog belangrijker. Zo worden binnen afzienbare tijd de Vlaamse Vogelrichtlijngebieden geëvalueerd en het spreekt voor zich dat o.a. de BBV-gegevens daarvoor van groot belang zullen zijn. We hebben in het kader van dit rapport ook meteen een eerste oefening gedaan en uitgerekend wat precies het belang is van de bestaande Vogelrichtlijngebieden voor de (bijzondere) broedvogels in Vlaanderen. Bovendien moet het in de toekomst ook mogelijk zijn eventuele voorstellen tot de opname van nieuwe Vogelrichtlijngebieden op basis van recente broedvogeldata goed te onderbouwen. Een samenvatting van die verkennende analyse vindt U verder in dit rapport.

Canadese Gans © Glenn Vermeersch

'In de toekomst zullen soorten als de Canadese Gans niet langer opgevolgd worden in het kader van het BBV-project. Omwille van de in het BBV-project gevolgde methodiek en de enorme toename van de soort is dit niet langer haalbaar. In de plaats zal een 5-jaarlijkse census komen.'

Organisatie & methodiek

Doel

Het BBV-Project heeft tot doel om aantalsveranderingen te registreren van kolonievogels en zeldzame broedvogels (inclusief alle exoten) in Vlaanderen en vertoont een grote overeenkomst met het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB) in Nederland (zie o.a. VAN DIJK ET AL. 2006). Doelstellingen en methodiek zijn zeer gelijklopend, en ook de soortenlijst komt in grote lijnen overeen (zie Tabel 1, zie ook DEVOS & ANSELIN 1996). De soortenlijst in Tabel 1 is exclusief eventuele nieuwe of zeer onregelmatige broedvogelsoorten in Vlaanderen. Het is echter evident dat, telkens een nieuwe broedvogelsoort in onze regio opduikt (zoals bijvoorbeeld de Oehoe in 2005), hierover in het BBV-rapport zal gerapporteerd worden.

Op te volgen soorten

De soorten gevolgd in het kader van het BBV-Project (1994-2005), zijn weergegeven in Tabel 1. Vanaf 1997 werden ook Kluut, Kleine Plevier en Grauwe Gors aan de lijst toegevoegd. Soorten aangeduid met een * zullen vanaf 2006 niet langer opgevolgd worden aangezien ze ofwel niet meer aan de criteria voldoen ofwel omdat het onhaalbaar geacht wordt via de methode van de uitgebreide territoriumkartering die soorten nog langer gebiedsdekkend op te volgen. In de toekomst zullen soorten die niet langer vallen onder het BBV-project worden opgenomen in andere studies. Zo lijkt het meer haalbaar om bijv. Canadese Gans en Nijlgans in het kader van een speciale census 5-jaarlijks trachten op te volgen. Soorten als Grauwe Gors en Europese Kanarie worden mogelijk beter ingepast in een nieuw monitoringsprogramma dat uitgaat van een methode rond vooraf gekozen transecten en/of luisterpunten.

Tabel 1. Te onderzoeken soorten in het project 'Bijzondere Broedvogels Vlaanderen' (1994-2005)

* soorten waarover vanaf 2006 niet meer jaarlijks zal gerapporteerd worden in het

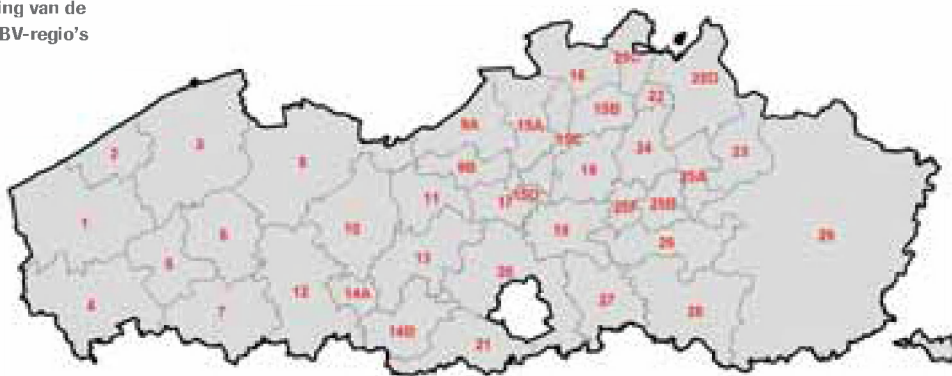
kader van het BBV-project.

Table 1. Monitored species (1994-2005)

* species for which monitoring in the future will be included in other programs

Kolonievogels	Aalscholver	Kokmeeuw	Grote Stern
	Blauwe Reiger	Stormmeeuw	Visdief
	Kleine Zilverreiger	Kleine Mantelmeeuw	Noordse Stern
	Kwak	Grote Mantelmeeuw	Dwergstern
	Lepelaar	Zilvermeeuw	Oeverzwaluw
	Zwartkopmeeuw	Geelpootmeeuw	Roek
Zeldzame vogels (< 150 paren in Vlaanderen)	Geoorde Fuut	Korhoen	Snor
	Roerdomp	Porseleinhoen	Grote Karekiet
	Woudaapje	Kwartelkoning	Orpheusspotvogel
	Knobbelzwaan*	Bontbekplevier	Baardmannetje
	Grauwe Gans*	Strandplevier	Buidelmees
	Zomertaling	Watersnip	Grauwe Klauwier
	Pijlstaart	Velduil	Klapekster
	Smient	Ijsvogel*	Europese Kanarie*
	Wespendief*	Bijeneter	Sijs
	Bruine Kiekendief	Draaihals	Kleine Barmsijs
	Grauwe Kiekendief	Kuifleeuwerik	Kruisbek
	Blauwe Kiekendief	Grote Gele Kwik*	Roodmus
	Rode Wouw	Waterspreeuw	Ortolaan
	Zwarte Wouw	Paapje	Grauwe Gors*
	Havik*	Tapuit	Kluut
	Slechtvalk	Cetti's Zanger	Kleine Plevier
Exoten	Canadese Gans*	Magelhaengans	Halsbandparkiet*
	Brandgans	Mandarijneend*	Monniksparkiet
	Nijlgans*		

Figuur 1. Situering van de verschillende BBV-regio's in Vlaanderen

1	Westkust	11	Durmevallei	18	Lier	25F	Heist-op-den-Berg
2	Middenkust	12	Schelde-Leie	19	Mechelen	26	Demervallei
3	Oostkust	13	Denderland	20	Brussel	27	Leuven
4	Ieper	14A	Zwalm	21	Halle	28	Oost-Brabant
5	Roeselare	14B	Dender	22	Beerse	29	Limburg
6	Tielt	15A	Antwerpen-stad	23	Mol		
7	Zuid-West-Vlaanderen	15B	Voorkempen	24	Herentals		
8	Noord-Oost-Vlaanderen	15C	Brasschaat-Schoten	25A	Geel		
9A	Waasland Noord	16	Noorderkempen	25B	Westerlo		
9B	Waasland Zuid	15D	Rupelstreek	25C	Markvallei		
10	Gent	17	Klein-Brabant	25D	Turnhout		

Organisatie

Het BBV-Project wordt centraal gecoördineerd vanuit het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), een wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Gemeenschap.

Voor de organisatie van het BBV-Project wordt gewerkt via een regionale structuur. Rekening houdend met de bestaande werkingsgebieden van diverse vogelwerkgroepen werd Vlaanderen bij aanvang van het project (in 1993) ingedeeld in 29 regio's. In de Brusselse regio werd ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opgenomen. Na de publicatie van de broedvogelatlas werd overgestapt op de regionale indeling die voorafgaand aan het atlas-veldwerk was vastgelegd. Een overzicht van die regio's wordt gegeven in Figuur 1.

Elke regio heeft een projectverantwoordelijke, een zogenaamde lokale of regionale coördinator (LOC) (zie Bijlage 1). De belangrijke taak van de LOC bestaat in het organiseren van het project (verdeling van de inventarisatiegebieden en/of soorten onder de medewerkers), het verspreiden van handleidingen en formulieren, het verzamelen (en soms nader controleren) van de gegevens, en het opsturen van de informatie naar het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Voor het veldwerk wordt een beroep gedaan op de honderden amateur-veldornithologen in Vlaanderen die op vrijwillige basis meewerken aan het project.

Methode

Het veldwerk voor het BBV-project is gebaseerd op de methode van de uitgebreide territoriumkartering. Na 8 jaar BBV en de nieuwe start na de atlas leek een volledig herwerkte versie van de handleiding geen overbodige luxe. De nieuwe handleiding (ANSELIN ET AL. 2003) werd gebaseerd op o.a. de handleiding van VERMEERSCH ET AL. (2000), die daarbij gebruik maakten van informatie in HUSTINGS ET AL. (1985) en VAN DIJK (1993).

Weersomstandigheden 2003-2005 (www.kmi.be)

2003

De winter van 2002-2003 werd gekenmerkt door een afwisselend fris en relatief zacht weertype voor de tijd van het jaar. Die afwisseling lag aan de oorsprong van een gemiddelde temperatuur voor de winter die praktisch normaal was. De neerslaghoeveelheden waren overvloedig met maandelijkse totalen die meer dan 100 mm bereikten in december en januari. In februari daarentegen viel er te weinig neerslag. Alles samen viel er genoeg neerslag om tal van graslanden tenminste tijdelijk aantrekkelijk te maken voor broedende steltlopers en soorten als Zomertaling en plaatselijk ook Porseleinhoen.

De lente van 2003 begon extreem zacht, met gemiddelde temperaturen die bijna altijd hoger waren dan de normalen. Met 11,1 °C was de gemiddelde temperatuur van de lente 2003 de tweede hoogste waarde sinds 1833. Dit opmerkelijk zachte weer was vooral te wijten aan het grote aantal zeer zonnige dagen in maart en april. De gecumuleerde neerslaghoeveelheid voor de lente was normaal: men registreerde 163,3 mm neerslag tussen maart en mei, nauwelijks 5 mm minder dan de normale waarde. De regen viel echter op slechts enkele dagen tijd waardoor het in het algemeen erg geschikt weer was om te inventariseren.

De zomer van 2003 zal bij velen nog lang herinnerd worden als bijzonder warm: gedurende slechts 8 dagen bleef de dagtemperatuur onder de normale waarde. De gemiddelde zomertemperatuur was bovendien de hoogste sinds 1833. Opmerkelijk was ook de hittegolf die ons land trof begin augustus. Het is dan ook niet verwonderlijk dat heel wat vennen en plassen op het einde van de zomer droog kwamen te staan. De al bij al mooie lente en hete zomer zorgden wel voor een hoog broedsucces bij vele soorten.

2004

De winter van 2003-2004 was zacht en nat. Het zéér abnormaal hoge neerslagtotaal was te wijten aan de neerslaghoeveelheden tijdens de maand januari, vooral tijdens de tweede decade. Wat de wintertemperaturen betreft werd dit seizoen gekenmerkt door afwisselend warme en koudere perioden met een bijzonder zachte periode tijdens de maand februari.

Globaal bekeken was de lente van 2004, net zoals de winter, relatief zacht. Er viel echter bijzonder weinig neerslag waardoor de vooral in januari opgebouwde reserve al snel weer teniet werd gedaan en

het broedseizoen startte in erg droge omstandigheden. De tijdens de zomer van 2003 opgedroogde plassen en vennen werden niet opnieuw opgevuld en ook vele traditioneel natte graslanden lagen er droog bij. Het spreekt voor zich dat heel wat soorten hierdoor lagere aantallen lieten optekenen. Soorten die sterk afhankelijk zijn van al dan niet streng winterweer konden dan weer profiteren van de zachte winter. De opmars van o.a. Cetti's Zanger en Graszanger kon zich aldus verder doorzetten...

De zomer van 2004 was opnieuw erg warm, maar bovendien ook erg nat door de vele onweders die her en der losbarstten (er werden maar liefst 23 onweersdagen opgetekend in augustus).

Als besluit kunnen we stellen dat 2004 een relatief warm jaar was, zoals dit nu al jaren het geval is, meerbepaald sinds 1988.

2005

De winter 2004-2005 was in het algemeen zacht en nat. Ook nu viel er echter niet genoeg regen om de tekorten die sinds de warme zomer van 2003 ontstaan waren, terug op te vullen. Enkel in de tweede helft van februari was het ronduit winters met geregeld sneeuw en matige vorst (tussen -5 en -10 °C).

Globaal beschouwd was ook de lente relatief zacht met uitzondering van de eerste 10 dagen van maart toen lokaal zelfs strenge vorst (< -10 °C) werd opgetekend.

De zomer 2005 was opnieuw bijzonder warm. De hoge temperaturen waren vooral opmerkelijk tijdens de maand juni, waar we tussen de 18e en de 25ste een hittegolf meemaakten. (minimum vijf opeenvolgende dagen met maxima hoger dan 25°C waarvan 3 dagen met maxima hoger dan 30°C). De twee andere zomermaanden waren normaal wat de temperaturen betreft. Lokaal viel bijzonder veel neerslag, maar enkel in de vorm van onweders waardoor de grondwatertafel door de snelle afvoer weinig kon recupereren. Bovendien viel er nagenoeg geen neerslag tussen eind mei en eind juni.

Natte graslanden in de omgeving van de Kalmthoutse Heide © Glenn Vermeersch

'Afhankelijk van de hoeveelheid neerslag in de winter en het vroege voorjaar, kunnen de aantallen van sommige BBV-soorten zoals Porseleinhoen of Geoorde Fuut, flink schommelen. Die laatste soort verdween nagenoeg volledig uit Limburg toen tijdens de warme zomer van 2003 de vennen droogvielen en, ten minste tot en met 2005, niet opnieuw hun vroegere peil wisten te bereiken.'

Resultaten

Algemeen

In de periode 2003-2005 werden broedgevallen en/of territoria opgetekend van in totaal 83 BBV-soorten. In vergelijking met Tabel 1 doken nog heel wat nieuwe soorten op. In 2003 werden 73 BBV-soorten vastgesteld, in 2004 71 en in 2005 opnieuw 73.

Opvallende nieuwe soorten (t.o.v.) de atlasperiode waren Bahama-pijlstaart (2003), Witoogjeend (2003), Goudplevier (2004), Grote Mantelmeeuw (2004), Witwangster (2005), Velduil (na enkele jaren afwezigheid opnieuw 1-2 broedgevallen/territoria in 2003 en 2005), Oehoe (2005), Grote Karekiet (2003) en Taigaboomkruiper (2004-2005).

Het broedgeval van Grote Mantelmeeuw betrof het eerste zekere broedgeval voor de soort in België (VERCRUIJSSE ET AL. 2006). De Oehoe broedde voor het eerst in Vlaanderen nadat de soort in Wallonië al vele jaren (opnieuw) present is (JANSSEN 2006). De broedgevallen van Taigaboomkruiper zijn de eerste die in het kader van het BBV-project werden verzameld, maar gezien de moeilijkheden die zich voordoen bij het nauwkeurig inventariseren van de soort en het feit dat ze al jaren broeden in Nederlands Zuid-Limburg, lijkt het aannemelijk dat ze al langere tijd aanwezig zijn in de Voerstreek. Het broedgeval van Witwangster in het pas opnieuw ingerichte natuurgebied Het Vinne in Zoutleeuw was, samen met het broedgeval van de Oehoe, ongetwijfeld dé verrassing van het jaar 2005. Het was sinds 1957 in Genk geleden dat er nog eens een Witwangster tot broeden kwam in Vlaanderen. Bovendien vlogen in 2005 ook daadwerkelijk jongen uit, terwijl de 8 paren in 1957 allen niet-succesvol waren (BEEL 1988). Tot de soorten die duidelijk in de lift zitten behoren Kleine Zilverreiger, Lepelaar, Middelste Bonte Specht, Graszanger, Cetti's Zanger en Grauwe Klauwier tot de snelste stijgers. Minder hoopvol is de dramatische en doorzettende afname van o.a. Kuifleeuwerik, Paapje en Tapuit.

De bij verschillende soorten getoonde aantalsgrafieken werden in eerste instantie gebaseerd op de tellingen verricht in het kader van het BBV-project. Indien via andere projecten meer gedetailleerde gegevens beschikbaar waren, werden deze in de grafieken ingevoegd. Dit was o.a. het geval voor de stern en meeuwen in het havengebied van Zeebrugge, waar enkele onderzoeksprojecten lopen van het INBO. Af en toe werden recente BBV-gegevens aangevuld via schattingen op basis van de atlasgegevens. De grafieken van Roek, Oeverwaluw en Grauwe Gans werden op die manier vervolledigd. Een overzicht van de tellingen en de mate van nauwkeurigheid ervan wordt in Tabel 2 weergegeven. De verwijzingen in de soortteksten naar de Nederlandse situatie in 2004, is steeds, tenzij anders vermeld, afkomstig uit VAN DIJK ET AL. (2006).

Tabel 2. Aantal broedparen/territoria van kolonievogels en zeldzame broedvogels in Vlaanderen in de periode 2003-2005 (exacte tellingen en/of bijkomende schattingen).

- Nauwkeurigheid van de schatting (NK, 4 categorieën):**
- (1) Inventarisatiegegevens té onvolledig voor een betrouwbare aantalschatting
 - (2) Inventarisatiegegevens vertonen grote hiaten.
 - (3) Inventarisatiegegevens vertonen vrij veel hiaten waarvoor echter goede aanvullende gegevens voor-handen zijn uit literatuur of plaatselijk onderzoek. of: moeilijk te inventariseren soorten die in bepaalde gebieden gemakkelijk over het hoofd kunnen gezien zijn.
 - (4) Vlaamse populatie werd zo goed als volledig geïnventariseerd

Table 2. Number of breeding pairs/territories of colonial and rare breeding birds in Flanders in the period 2003-2005.

- Accuracy of the estimate (NK, 4 categories):**
- (1) Census results are too incomplete for a reliable estimate of the Flemish population
 - (2) Census results show important gaps
 - (3) Census results show important gaps for which however, there is good information from literature or local research, or species which require special census techniques and are easily overlooked.
 - (4) Census results are (nearly) complete

		2003	2004	2005	NK
Geoorde Fuut	<i>Podiceps nigricollis</i>	137	136	150	4
Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo</i>	920	979	1084	4
Roerdomp	<i>Botaurus stellaris</i>	6-9	12-14	10-12	4
Woudaapje	<i>Ixobrychus minutus</i>	11-15	10-12	8-10	4
Kwak	<i>Nycticorax nycticorax</i>	35	32	20	3
Koereiger	<i>Bubulcus ibis</i>	0	0	0	4
Kleine Zilverreiger	<i>Egretta garzetta</i>	11	12	23	4
Blauwe Reiger	<i>Ardea cinerea</i>	2400	2050	2450	3
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>	38	41	44	4
Lepelaar	<i>Platalea leucorodia</i>	1	5	12	4
Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>		300		2
Zwarte Zwaan	<i>Cygnus atratus</i>		> 40		2
Kolgans	<i>Anser albifrons</i>		3-6		2
Grauwe Gans	<i>Anser anser</i>		1300 - 1500		3
Indische Gans	<i>Anser indicus</i>		30-40		2
Canadese Gans	<i>Branta canadensis</i>		> 1500		2
Brandgans	<i>Branta leucopsis</i>		180-250		2
Magelhaengans	<i>Chloephaga picta</i>		50-65		3
Nijlgans	<i>Alopochen aegyptiacus</i>		800-1100		2
Casarca	<i>Tadorna ferruginea</i>		ca. 5		3
Carolina-eend	<i>Aix sponsa</i>	?	?	?	1
Mandarijneend	<i>Aix galericulata</i>	?	?	?	1
Smient	<i>Anas penelope</i>	1	1	2	3
Zomertaling	<i>Anas querquedula</i>	100-120	100-120	120-150	2
Pijlstaart	<i>Anas acuta</i>	1	2	2	3
Bahamapijlstaart	<i>Anas bahamensis</i>	1	0	0	4
Krooneend	<i>Netta rufina</i>	2	0	1	4
Witoogeend	<i>Aythya nyroca</i>	1	0	0	4
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>	220-250	220-250	220-250	2
Rode Wouw	<i>Milvus milvus</i>	0	0	0	3
Zwarte Wouw	<i>Milvus migrans</i>	1	1	1	3
Bruine Kiekendief	<i>Circus aeruginosus</i>	150	155	145	4
Grauwe Kiekendief	<i>Circus pygargus</i>	0	0	0	4
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	300-400	300-400	300-400	1
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>	16	18	22	4
Korhoen	<i>Tetrao tetrix</i>	0	0	0	4
Porseleinhoen	<i>Porzana porzana</i>	15-20	2-8	13-15	2
Kleinst Waterhoen	<i>Porzana pusilla</i>	0	0	2	3
Kwartelkoning	<i>Crex crex</i>	2	2	0	4
Steltkluut	<i>Himantopus himantopus</i>	2	0	10	4
Kluut	<i>Recurvirostra avosetta</i>	350-400	350-400	350-400	4
Kleine Plevier	<i>Charadrius dubius</i>	300-400	300-400	300-400	1
Bontbekplevier	<i>Charadrius hiaticula</i>	8	13	14	4
Strandplevier	<i>Charadrius alexandrinus</i>	19	25	37	4
Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i>	20-30	25-35	17-25	3
Oeverloper	<i>Actitis hypoleucos</i>	0	0	0	3

		2003	2004	2005	NK
Goudplevier	<i>Pluvialis apricaria</i>	0	1	0	4
Zwartkopmeeuw	<i>Larus melanocephalus</i>	221	673	337	4
Kokmeeuw	<i>Larus ridibundus</i>	11500	8500	9500	3
Stormmeeuw	<i>Larus canus</i>	24	22	27	4
Grote Mantelmeeuw	<i>Larus marinus</i>	0	1	0	4
Kleine Mantelmeeuw	<i>Larus fuscus</i>	4223	4598	4469	4
Zilvermeeuw	<i>Larus argentatus</i>	1869	2100	2200	4
Geelpootmeeuw	<i>Larus michahellis</i>	0	0	1	4
Grote Stern	<i>Sterna sandvicensis</i>	823	4067	2538	4
Visdief	<i>Sterna hirundo</i>	2662	3250	2450	4
Dwergstern	<i>Sterna albifrons</i>	172	175	69	4
Witwangstern	<i>Chlydonias hybridus</i>	0	0	1	4
Halsbandparkiet*	<i>Psittacula krameri</i>	?	?	?	1
Velduil	<i>Asio flammeus</i>	2	0	2	4
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>	0	0	1	4
Ijsvogel	<i>Alcedo atthis</i>	> 600	> 600	> 600	2
Bijeneter	<i>Merops apiaster</i>	3	5	7	4
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>	2	2	0	3
Middelste Bonte Specht	<i>Dendrocopos medius</i>	26	32	51	4
Kuifleeuwerik	<i>Galerida cristata</i>	20-25	20-25	20-25	3
Oeverzwaluw	<i>Riparia riparia</i>	6200	7400	7200	2
Engelse Gele Kwikstaart	<i>Motacilla flava flavissima</i>	1	1	0	2
Grote Gele Kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	500-600	500-600	500-600	2
Rouwkwikstaart	<i>Motacilla alba yarrelli</i>	3	2	2	2
Paapje	<i>Saxicola rubetra</i>	4	5	2	4
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>	8	12	8	4
Graszanger	<i>Cisticola juncidis</i>	17	34	32	4
Cetti's Zanger	<i>Cettia cetti</i>	18	40	65	4
Snor	<i>Locustella luscinioides</i>	11-13	15-21	18-21	4
Grote Karekiet	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	2	0	0	4
Orpheusspotvogel	<i>Hippolais polyglotta</i>	1-5	1-5	1-5	2
Baardmannetje	<i>Panurus biarmicus</i>	15-20	13-18	16-22	3
Taigaboomkruiper	<i>Certhia familiaris</i>	0	6	6	3
Buidelmees	<i>Remiz pendulinus</i>	3	5	3	4
Grauwe Klauwier	<i>Lanius collurio</i>	2	14	20	3
Klapekster	<i>Lanius excubitor</i>	0	0	1	4
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	6000	5900	5850	3
Europese Kanarie	<i>Serinus serinus</i>	15	1	1	1
Sijs	<i>Carduelis pinus</i>	?	?	?	1
Kleine Barmsijs	<i>Carduelis flammea cabaret</i>	?	?	?	2
Kruisbek	<i>Loxia curvirostra</i>	200-300	20-50	150-250	2
Roodmus	<i>Carpodacus erythrinus</i>	0	0	0	4
Ortolaan	<i>Emberiza hortulana</i>	0	0	0	4

Soortbesprekingen

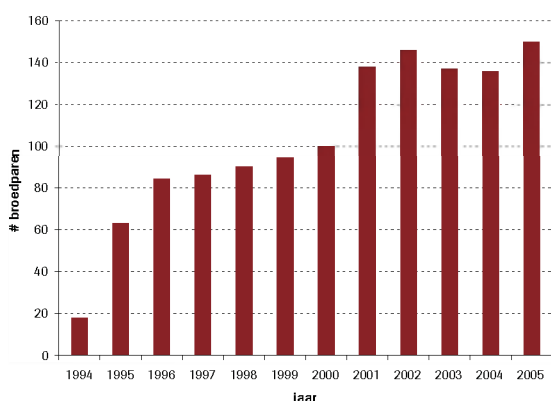
Aalscholver © Yves Adams

Georde Fuut © Yves Adams

Geoorde Fuut (*Podiceps nigricollis*)

Aantalsevolutie Geoorde Fuut in 1994-2005

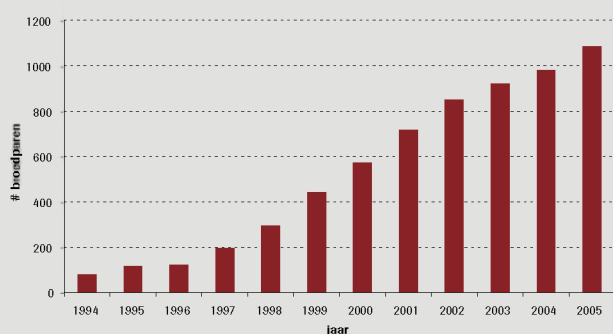
Tijdens de atlasperiode werden bijzonder veel Geoorde Futen genoteerd in Vlaanderen en werd de populatie geschat op 96-150 broedparen met als topjaar 2002 toen een schatting van 142-150 paren werd opgesteld. Na de atlasperiode vielen de aantallen heel licht terug met in 2003-2004 respectievelijk 137 en 136 paren. In 2005 werd dan een voorlopig nieuw record gevestigd van 150 paren. Hét belangrijkste broedgebied van de soort in de periode 2003-2005 bevond zich in de Verrebroekse Blikken te Verrebroek in Oost-Vlaanderen. Het betreft een compensatiegebied voor de uitbreiding van de Antwerpse haven waarbij enkele poldergraslanden onder water werden gezet. De Geoorde Futen broeden er o.a. in het gezelschap van een gemengde kolonie Zwartkopmeeuwen/Kokmeeuwen en een toenemend aantal Lepelaars. In de totalen

werden zowel succesvolle als niet-succesvolle broedparen opgenomen. In sommige jaren is het broedsucces bijzonder laag. Andere regelmatig bezette broedlocaties zijn het Molsbroek in Lokeren (ca. 20 paren in 2003-2005), de terreinen van de suikerfabriek in Moerbeke (22 paren in 2003) en Veurne (6-8 paren in 2003-2005), het Zwart Water te Herentals, enkele opsputterreinen in het Antwerpse havengebied en vennen in de miliaire domeinen in Limburg. Op die laatste locaties werden de laatste broedgevallen genoteerd in 2003 (38). Na de warme zomer van 2003 vielen de meeste vennen er droog en sindsdien is het aantal Geoorde Futen in Limburg gekelderde. In de periode 2004-2005 werden er respectievelijk 0 en 4 paren geteld. Ook op de vennen in de Kalmthoutse Heide werden geen broedparen meer vastgesteld hoewel er wel geruime tijd meerdere exemplaren aanwezig waren (tot 22). Ook op de plas van de Hooge Maay te Oorderen (Antwerpen) werden in 2005 traditiegetrouw hoge aantallen genoteerd (bv. 88 ex. op 24/06), maar er werden geen broedpogingen ondernomen. Uitwisseling met de kolonie te Verrebroek lijkt hier aannemelijk.

In Nederland nemen de aantallen sinds het begin van de jaren 80 sterk toe met de voorlopige piek in 2003 met 530-560 paren. In 2004 werd een fikse daling vastgesteld tot 400-450 paren. De grootste oorzaak daarvoor moet gezocht worden in het droogvallen van de Groote Meer, een heideven grenzend aan de Kalmthoutse Heide. Samengevat kunnen we stellen dat de Geoorde Fuut het bijzonder goed blijft doen in Vlaanderen, weliswaar lokaal geremd door de lage waterstanden. De verwachting is dat de soort in de toekomst nog kan uitbreiden. In het voorjaar van 2006 werden in Verrebroek en omgeving reeds ca. 200 exemplaren geteld wat alvast hoge verwachtingen schept voor het huidige broedseizoen.

Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)

Aantalsevolutie Aalscholver in 1994-2005

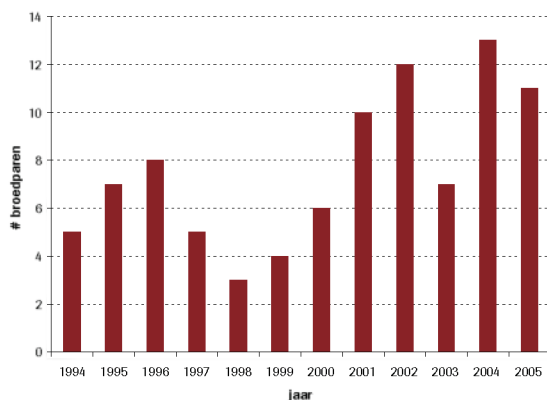
Het project Bijzondere Broedvogels Vlaanderen werd net op tijd gestart om de sterke opmars van de Aalscholver in Vlaanderen op de voet te volgen. Gezien de kolonies goed gekend zijn en ze nagenoeg allemaal jaarlijks worden opgevolgd, zijn de in grafiek weergegeven aantallen erg volledig. Sinds de eerste broedgevallen in 1993 gaat het de soort duidelijk voor de wind. In het laatste atlasjaar (2002) werden

al 850 paren geteld. In de periode 2003-2005 is de Aalscholver blijven toenemen en in 2005 werd voor het eerst de kaap van 1000 broedparen overschreden (1084 paren). De grootste kolonie situeert zich in Limburg, langs de Maas te Dilsen-Stokkem. In 2005 werden daar 310 paren geteld. De tweede positie wordt ingenomen door de kolonie van de Eendenkooi te Merkem (West-Vlaanderen) waar in 2005 217 paren tot broeden kwamen.

Er lijkt voorlopig geen einde te komen aan de groei van de Aalscholverpopulatie. Tijdens en net na de atlasperiode werd in vele van de wat grotere kolonies een stabilisatie van de aantallen vastgesteld terwijl vooral de kleinere, nieuw gevestigde kolonies nog toenamen. Zo namen de aantallen broedparen op de Kuifeend te Oorderen (Antwerpen) toe van 2 paren in 2001 tot 54 in 2005. In Limburg en dan vooral in de grote kolonie langs de Maas lijkt er van stabilisatie alvast geen sprake meer. De soort nam er toe van 244 paren in 2003 tot 310 in 2005. Tegelijkertijd zijn er nog enkele kleine, nieuwe kolonies verschenen zoals in de Eendenkooi van Bornem (5 paren in 2005) en in het Schulensbroek en te Hasselt (telkens 2 paren in 2005). In 2006 werden tevens voor het eerst broedgevallen vastgesteld in de Dijlevallei (2 paren in Oud-Heverlee, MED. M. HENS). In Nederland waar de totale populatie vele malen groter is dan de Vlaamse (ca. 23.000 paren in 2004) is de trend stabiel sinds 1990.

Roerdomp (*Botaurus stellaris*)

Aantalsevolutie Roerdomp in 1994-2005

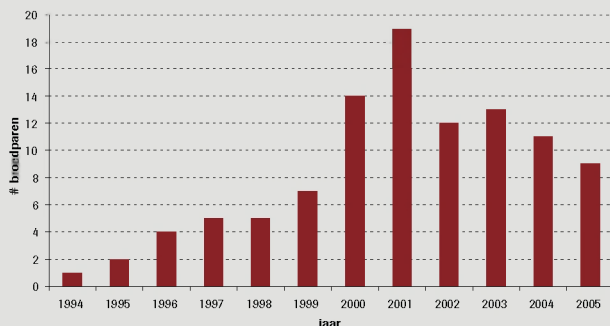
Met respectievelijk 6-9, 12-14 en 10-12 paren en/of roepende mannetjes in 2003-2005 heeft de Roerdomp het na de atlasperiode zeker niet slecht gedaan. De gegevens sluiten mooi aan bij de periode van stabilisatie en zelfs voorzichtig herstel die werd ingeluid vanaf 1998. Uiteraard is euforie nog lang niet aan de orde wanneer we nog eens terugkijken naar de aantallen van halfweg de jaren 70 toen nog ca. 60 paren werden geteld in Vlaanderen.

Het merendeel van de paren situeert zich traditioneel in Limburg waar het vijvergebied in Midden-Limburg het bastion is en blijft. Verheugend is de (her)kolonisatie van enkele meer geïsoleerde gebieden buiten Limburg. Zo werd in 2003 een broedgeval genoteerd in de Zegge te Geel en werden in de periode 2003-2005 ten minste broedpogingen ondernomen in het Krabbelschot te Pulderbos (Antwerpen). Het Groot Rietveld te Melsele en de Verrebroekse Blikken lijken vaste broedplaatsen te worden voor de Roerdomp met zowel in 2004 als 2005 telkens 1 broedgeval of -poging. Ook in 2006 lijken beide plaatsen weer bezet. Erg verrassend was de melding van een broedgeval in de Scheldebreeken in Klein-Brabant in 2005. Een ander opvallend iets is de aanwezigheid van vrij grote aantallen overwinteraars in de periode 2003-2005 (seizoensoverzichten Oriolus, SYMENS ET AL. 2003-2005). VANDERYDT (2004) argumenteert dat onze broedvogels in hoofdzaak standvogels zijn die, na een strenge winter, een periode van 5 tot 10 jaar nodig hebben om hun oorspronkelijke populatie te herstellen. De populatie in 1996 bedroeg 6-10 paren. Het lijkt erop dat het herstel nu toch een feit is.

In Nederland vertoont de trend sterke gelijkenissen met die in Vlaanderen, zij het dat de toename er meer uitgesproken wordt vastgesteld. Opmerkelijk is bovendien dat de sterkste toename zich manifesteert na de laatste strenge winter van 1996/97. Met een jaar vertraging sluit de Vlaamse grafiek hier perfect op aan.

Woudaapje (*Ixobrychus minutus*)

Aantalsevolutie Woudaapje in 1994-2005

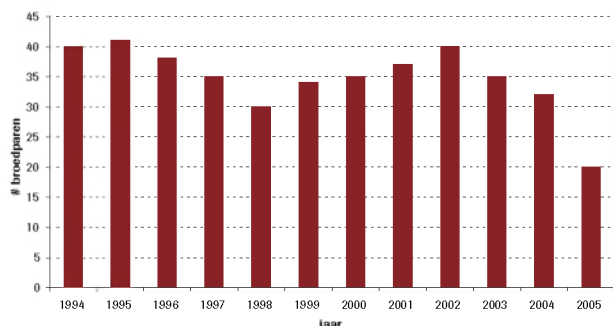
Een eerste blik op de grafiek lijkt aan te tonen dat de Woudaap na de 'topperiode' 2000-2001 stilaan terug aan het afnemen is. Nochtans lijkt een stabilisatie van de aantallen eerder aan de orde aangezien de hogere aantallen voor een belangrijk deel betrekking hadden op solitaire, territoriumhoudende mannetjes. Het belangrijkste gebied voor de soort in Vlaanderen blijft onveranderd: het Vijvergebied Midden-Limburg en dan vooral de Maten te Genk.

In de periode 2003-2005 werden resp. 11-15, 10-12 en 8-10 paren doorgegeven. Hiervan werden resp. 11, 6 en 6 paren of solitaire mannetjes vastgesteld in Limburg. In 2005 werd voor het 4e jaar op rij een roepend mannetje vastgesteld in de Abdij van 't Park te Oud-Heverlee. Het lijkt er voorsnog op dat hij er maar niet in slaagt een wijfje aan te trekken. Geruchten van één of meerdere roepende mannetjes in het Turnhouts vennengebied konden niet bevestigd worden en werden niet opgenomen in de grafiek. Nochtans is er geschikt biotoop aanwezig en was het gebied halfweg de jaren 70 reeds in trek bij de soort. In 2004 werd een roepend mannetje vastgesteld in het Molsbroek te Lokeren en in 2005 zong een mannetje nog in juni in het Bos van Aa te Zemst. Zowel in 2003 als 2004 broedde de soort opnieuw in de Gavers te Harelbeke. In 2005 werd de Woudaap er niet meer aangetroffen.

Het lijkt erop dat de Woudaap voorlopig weet stand te houden in Vlaanderen, maar het is duidelijk dat dergelijke lage aantallen geen garantie bieden voor de toekomst en dat externe factoren zoals omstandigheden tijdens de trekperiode een hele grote invloed kunnen uitoefenen. Het aantalsverloop in Nederland is nagenoeg identiek aan het Vlaamse. Sinds het begin van de jaren 90 lijkt de soort er, na een decennialange afname, bezig aan een voorzichtig herstel. In 2004 schatte men de populatie op 20-25 paren en was er sprake van een relatief goed jaar.

Kwak (*Nycticorax nycticorax*)

Aantalsevolutie Kwak in 1994-2005

De Vlaamse populatie Kwakken schommelt al sinds 1994 tussen 30-40 paren waarvan de overgrote meerderheid broedt in het Zwin te Knokke. De populatie wilde vogels in 2003-2005 wijkt waarschijnlijk niet af van deze tijdens de atlasperiode (2-5 paren). Broedgevallen van wilde vogels zijn in ieder geval erg zeldzaam en bovendien ook erg moeilijk vast te stellen. In 2003-2005 werden in het kader van het BBV-project geen bewezen broedgevallen van paren in het wild ontvangen. De op de grafiek getoonde felle daling in 2005 kan toegeschreven worden aan een waarschijnlijk onvolledige telling van de halfwilde Zwin-kolonie.

In Nederland zijn de halfwilde kolonies de voorbije jaren sterk toegenomen waardoor landelijk een positieve trend wordt gemeld. Wanneer echter enkel de broedgevallen in het wild in rekening worden gebracht, blijkt de soort ook daar erg zeldzaam te zijn en te blijven (3 territoria in 2004).

Koereiger (*Bubulcus ibis*)

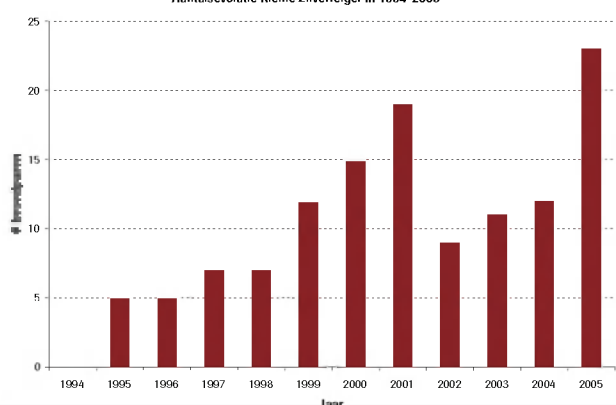
Het voorlopig laatste broedgeval van Koereiger in Vlaanderen dateert van 2002. Na de atlasperiode (2003-2005) werden geen broedpogingen meer ondernomen, hoewel de soort nog wel geregeld werd vastgesteld. Vlaanderen bevindt zich momenteel op de uiterste noordgrens van het areaal van de soort en dergelijke schommelingen zijn dan normaal. Ook in Nederland werden in 2004-2005 geen broedparen meer aangetroffen.

Koereiger © Yves Adams

Kleine Zilverreiger (*Egretta garzetta*)

Aantalsevolutie Kleine Zilverreiger in 1994-2005

Na een terugval in 2002-2004 (resp. 9, 11 en 12 paren) werd de stijgende lijn in 2005 opnieuw ingezet met als voorlopige hoogtepunt 23 broedparen. In 2005 broedde de soort op twee locaties: de Zwinbosjes te Knokke (21 paren) en het Hannecartbos te Oostduinkerke (2 paren). De laatste locatie is nieuw voor de soort en bevond zich in een bestaande kolonie Blauwe Reigers. De uitbreiding van de Kleine Zilverreiger in Vlaanderen lijkt nog steeds onverminderd door te zetten en dit wordt gestuurd door de nog steeds toenemende populatie in Noord-Frankrijk en Groot-Brittannië. Ook in Nederland doet de soort het uitstekend met reeds 73 getelde nesten in 2004.

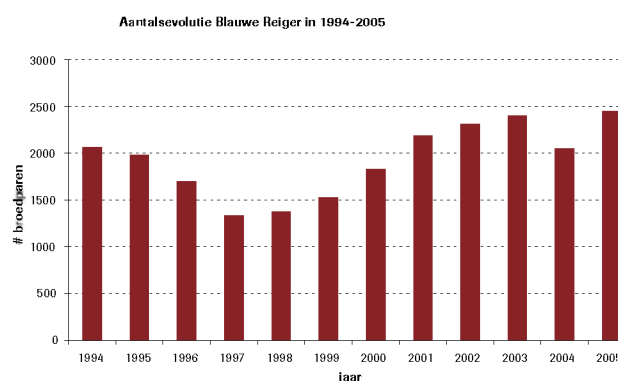
Blauwe Reiger © Yves Adams

Kwak © Yves Adams

Blauwe Reiger (*Ardea cinerea*)

De in de grafiek gepresenteerde totalen werden ten dele aangevuld met schattingen op basis van getelde kolonies tijdens de atlasperiode. Gezien de talrijkheid van de soort en de vele, verspreide kleine

kolonietjes (in Nederland werd aangetoond dat er het voorbije decennium een duidelijke tendens bestaat om in meer en kleinere kolonies te gaan broeden) is het haast onmogelijk om Blauwe Reigers jaarlijks gebiedsdekkend op te volgen. Daartegenover staat dat de grotere, goed gekende kolonies wel jaarlijks worden geteld zodat de getoonde trend zeker betrouwbaar is.

Onder invloed van de reeks zachte winters sinds 1997-1998 blijft de Blauwe Reiger het erg goed doen in Vlaanderen. In de periode 2003-2005 werden de aantallen geschat op respectievelijk 2400, 2050 en 2450 paren. Daarmee bereikte de soort de hoogste aantallen sinds ten minste het begin van de jaren 70. Het dipje in 2004 werd ook in Nederland vastgesteld. Dit kan niet worden toegeschreven aan een strenge winter en mogelijk spelen hier andere factoren zoals broedsucces, overleving of de mate waarin onvolwassen reigers tot broeden komen een rol.

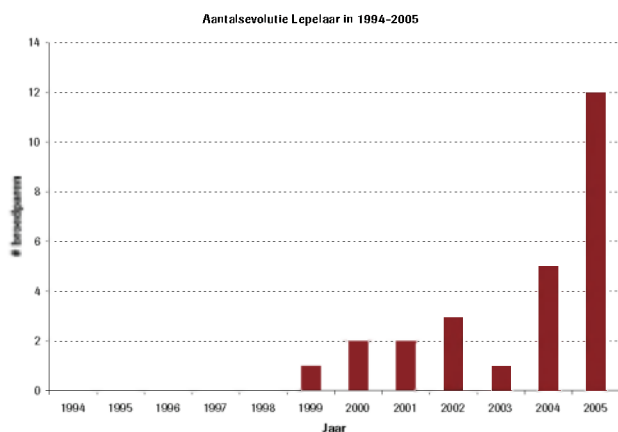
Tot de grootste reigerkolonies behoren deze van de Wijvenheide in Zonhoven (115 paren in 2005), Hochter Bampd te Lanaken (104 paren in 2005) en de Gavers te Harelbeke (83 paren in 2005).

Ooievaar (*Ciconia ciconia*)

De overgrote meerderheid van de Vlaamse Ooievaars broedt in de ooievaarsdorpen van Planckendael en het Zwin. De totale Vlaamse populatie bedroeg 38 paren in 2003, 41 in 2004 en 44 in 2005. In

Planckendael broedden in 2003-2005 resp. 21, 25 en 27 paren. In het Zwin waren dat er in dezelfde periode 15, 12 en 13. Buiten de ooievaarsdorpen werden geslaagde broedgevallen genoteerd in Daknam bij Lokeren (telkens 1 in 2003-2005), Veerle-Laakdal (1 in 2004) en Hofstade (1 in 2003, telkens 3 in 2004-2005). In Wallonië broeden Ooievaars in het Park Paradisio (resp. 8, 8 en 11 paren in 2003-2005) en telkens 1 paar te Luik (MED. W. VANDENBOSSCHE).

Lepelaar (*Platalea leucorodia*)

De kleine populatie Lepelaars in Vlaanderen breidt zich voorzichtig verder uit. In de Verrebroekse Blikken werden in 2003-2005 respectievelijk 1, 5 en 11 paren geteld. De kleine kolonie is er bijzonder kwetsbaar aangezien ze gevestigd is in een tijdelijk compensatiegebied voor de uitbreiding van het Antwerpse havengebied. Binnen enkele jaren zal het gebied onherroepelijk verdwijnen. Het is dan zeer de vraag of de Lepelaars in de nabijheid een nieuwe kolonie zullen stichten. Elders in Vlaanderen werden slechts 1-2 broedparen geteld (evenwel geen nestvondst) in het Zwin te Knokke in 2005.

In Nederland doet de Lepelaar het bijzonder goed, wat waarschijnlijk de recente uitbreiding in Vlaanderen verklaart. In 2004 schatte men de populatie er op maar liefst 1750 paren, het hoogste aantal tot dan geregistreerd.

Knobbelzwaan (*Cygnus olor*)

Van de Knobbelzwaan ontvingen we erg fragmentarische gegevens zodat een aantalsgrafiek voor de periode 1994-2005 niet mogelijk is. Nochtans wijzen de verzamelde gegevens wel op een stabilisatie na de atlasperiode toen de soort wel goed werd geteld in Vlaanderen. In Limburg werden in de periode 2003-2005 resp. 27, 32 en 27 paren geteld. In de regio Gent nam de Knobbelzwaan na de atlas nog lichtjes toe van 8 paren in 2003 tot 10 in 2005. In de Antwerpse Kempen bleven zowat alle gekende broedplaatsen uit de atlasperiode bezet. We schatten de totale Vlaamse populatie in de periode 2003-2005 op 300-350 paren.

Knobbelzwaan © Yves Adams

Zwarte Zwaan (*Cygnus atratus*)

Hoewel er geen aanwijzingen zijn dat de Zwarte Zwaan is afgenomen in Vlaanderen, werden in het kader van het BBV-project in de periode 2003-2005 respectievelijk slechts 12, 3 en 9 broedparen ontvangen.

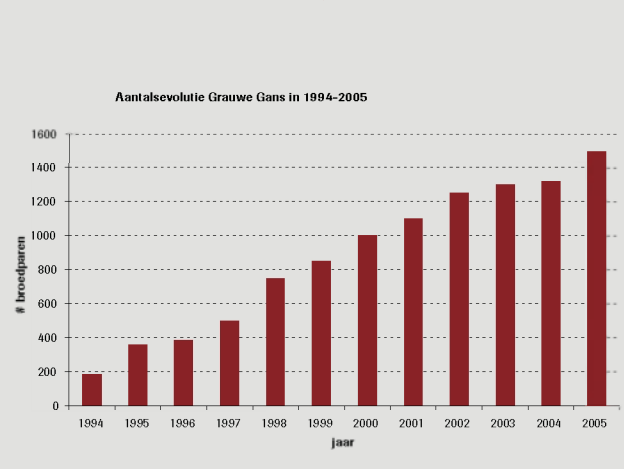
In 2000-2002 werd de totale populatie geraamd op 40-45 paren. Het is duidelijk dat de Zwarte Zwaan als exoot op weinig aandacht van de tellers kan rekenen. Bovendien broeden nogal wat paren op privé-terreinen die enkel tijdens het atlasproject eenmalig werden bezocht. We willen hierbij oproepen om in de toekomst terug meer aandacht aan opkomende exoten als de Zwarte Zwaan te besteden.

Kolgans (*Anser albifrons*)

De Kolgans breekt voorlopig niet door als broedvogel in Vlaanderen. De enkele paren die jaarlijks gemeld worden, stammen hoogstwaarschijnlijk af van verwilderde collectie vogels of gewonde wintergasten. De precieze herkomst valt meestal niet te achterhalen. In 2003-2005 ontvingen we respectievelijk 1, 2 en 2 broedparen (met zowel in 2004

als 2005 een nestvondst in de Kalkense Meersen, CLAUS 2005). In 2000-2002 werd de totale populatie geraamd op 3-6 paren jaarlijks. Vermoedelijk zijn de aantallen voorlopig stabiel gebleven. In Nederland neemt de Kolgans snel toe met in 2003 bijna 250 paren. Waarschijnlijk bestaat een groot deel van de populatie uit wilde exemplaren. De laatste jaren is er bovendien sprake van een groeiend aantal overzomerende groepen in het noorden van het land wat doet vermoeden dat de aantallen de komende jaren nog verder zullen toenemen.

Grauwe Gans (*Anser anser*)

Hoewel de soort op verschillende plaatsen bestreden wordt door het schudden van de eieren, is de opmars van de Grauwe Gans nog niet gestuit zoals blijkt uit de aantalsgrafiek. In de periode 2003-2005 kan de populatie geschat worden op 1300-1500 paren. Gezien de talrijkheid, de uitgestrektheid van het verspreidingsgebied en de status van verwilderde vogel, zijn de ontvangen BBV-gegevens

wellicht lang niet volledig. De schatting is gebeurd op basis van tellingen van belangrijke gebieden zoals delen van de regio Oostkust en de provincie Limburg. Hoewel de inventarisaties in de Oostkust erg fragmentarisch zijn, tonen jaarlijks getelde gebieden duidelijk aan dat de soort ook daar nog steeds sterk uitbreidt. Zo werden in de Uitkerkse Polder in 2004 64 paren gemeld. In 2005 liep dit aantal op tot 88. In de gehele Oostkust-regio broeden naar schatting ca. 800-900 paren. In Limburg, waar de soort nog steeds vooral langs de Maas voorkomt, lopen de aantallen eveneens flink op van 3 paren in 1994, tot ca. 200 tijdens de atlasperiode en liefst 338 in 2005, een verdere toename met ruim 50 % op 3 jaar tijd. Bovendien lijkt de soort zich er nu ook meer en meer te gaan uitbreiden naar andere waterrijke gebieden zoals het Vijvergebied Midden-Limburg. De Vlaamse broedvogelatlas bracht vele nieuwe locaties aan het licht zoals in het Mechels rivierengebied waar in 2003 als minstens 21 paren tot broeden kwamen. In de regio Gent was de soort afwezig tot en met 1999. Vanaf 2000 broedt de soort er jaarlijks in toenemende aantallen met vanaf 2003 telkens meer dan 10 paren. In het Krekengebied in Noord-Oost-Vlaanderen werden in 2003 112 paren geteld, ongeveer evenveel als tijdens de atlasperiode. In latere jaren werd de soort er niet gebiedsdekkend geteld.

Indische Gans (*Anser indicus*)

Er werden in de periode 2003-2005 slechts 5 broedparen gemeld: 2 in Limburg in 2003 en één aan de Oostkust in 2005, meerbepaald aan de Kleiputten te Heist waar een paar met 4 juvenielen werd waargenomen. In 2004-2005 broedde telkens 1 paar in de Kalkense Meersen. Ook voor deze exoot geldt dat er in het kader

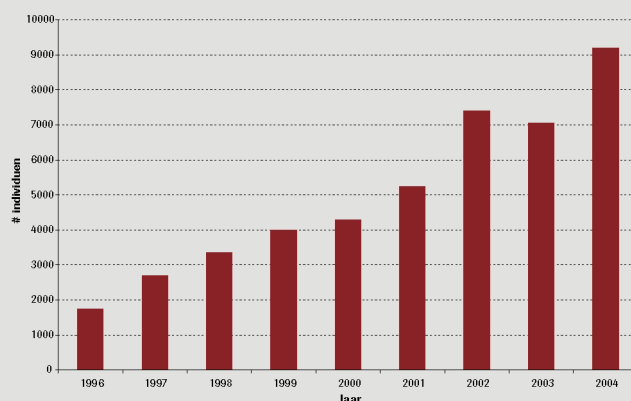
van het BBV-project te weinig aandacht aan wordt besteed.

Meer gebiedsdekkende data in het kader van de broedvogelatlas resulteerden in een schatting van 20-25 paren in Vlaanderen in 2000-2002. Vermoedelijk is de soort ondertussen nog verder licht toegenomen (mogelijk 30-40 paren in 2003-2005).

De eerste resultaten van een soortspecifiek onderzoek in Nederland in 2005 wijzen op een populatie van 100 paren en 350 individuen (VAN DER JEUGD ET AL. 2006).

Canadese Gans (*Branta canadensis*)

Wintermaxima Canadese Gans in het kader van de Honkertellingen

Na de broedvogelatlas werd de Canadese Gans niet langer gebiedsdekkend geteld. Gezien het hoge aantal broedparen (1400-1800 in 2000-2002) en de verspreiding over heel Vlaanderen is dit ook niet langer wenselijk en haalbaar. Het lijkt er op dat aan de populatiegroei nog steeds geen einde is gekomen. Ten tijde van de atlas was Limburg de enige provincie waar de soort nog niet echt doorgebroken leek te zijn. Ze broedde er vooral in de Demervallei en de totale broedpopulatie werd geschat op 11-14 paren. In de periode 2003-2005 verdubbelden de aantallen er tot minimaal een 30-tal broedparen. Elders in Vlaanderen wordt de soort lokaal fel bestreden, voornamelijk zonder tot een duidelijk waarneembare afname te leiden. De bijgevoegde grafiek met wintermaxima (getelde individuen, geen broedparen) toont dit duidelijk aan.

Ook in Nederland is de soort moeilijk te monitoren. Een gebiedsdekkende census, speciaal gericht op exoten, resulteerde in 2005 in ca. 3000 paren (VAN DER JEUGD ET AL. 2006).

Brandgans (*Branta leucopsis*)

Brandgans © Glenn Vermeersch

De Brandgans is definitief doorgebroken als exoot in Vlaanderen, hoewel mogelijk gemengd met enkele vogels van wilde origine. Indien men van beleidswege actie wil ondernemen, zal het snel moeten gaan als men wil vermijden dat deze soort dezelfde weg bewandelt als de Canadese Gans en de Nijlgans. Momenteel worden lokaal eieren geschud, maar zeker niet op een georganiseerde manier.

We ontvingen in de periode 2003-2005 respectievelijk 86, 98 en 114 broedparen in het kader van de BBV-tellingen. De soort breidt snel uit in Limburg met respectievelijk 23, 30 en 35 paren in de voorbije 3 jaren. Aan de Oostkust werden telkens minimaal 5 paren genoteerd, wat een flinke onderschatting is van het totaal. In Noord-Oost-Vlaanderen werden in 2003-2004 resp. 7 en 12 paren geteld. Hét kerngebied voor de Brandgans is, net als voor de Canadese Gans, de regio rond Gent. In 2003-2005 telde men daar resp. 50, 50 en 75 paren. Ondanks lokale bestrijdingsmaatregelen blijft de soort er sterk toenemen. Elders zijn de aantallen voorlopig nog marginaal, maar de soort verscheen recent in het leperse (2003, minimaal 2 paren), de Kalmthoutse Heide (jaarlijks minimaal 1-3 paren sinds 2002) en het Kleiputtengebied van Brecht-Rijkevorsel (ca. 10 paren jaarlijks sinds 2003 en snel toenemend). We schatten de totale Vlaamse populatie in 2003-2005 op 180-250 paren.

In Nederland werden in 1984 voor het eerst broedende Brandganzen vastgesteld. In 2005 werden maar liefst 6000 paren gekarteerd waarmee de soort nog veel talrijker is dan de Canadese Gans (van der Jeugd et al. 2006). De Nederlandse resultaten tonen duidelijk aan dat de soort op korte tijd enorm snel kan toenemen. Het is dan ook de vraag in hoeverre het nog haalbaar (en wenselijk) is de Brandgans in Vlaanderen te gaan bestrijden.

Magelhaengans (*Chloephaga picta*)

De Magelaengans lijkt, in iets mindere mate dan de Brandgans, klaar om in de voetsporen van de Canadese Gans en de Nijlgans te treden. Ten tijde van de broedvogelatlas was de soort al duidelijk bezig aan een opmars en in 2003-2005 heeft die zich doorgezet. Hét kerngebied voor de soort wordt gevormd door de Kalkense Meersen waar in 2004 10 broedparen werden geteld. Vermoedelijk lagen de werkelijke aantallen een stuk hoger, waarschijnlijk zelfs eerder rond 35-40 paren (MED. G. SPANOGHE, CLAUS 2005). Ook langs de Oostkust wordt de soort stilaan een bekende verschijning met respectievelijk minimaal 6 en 10 paren in 2004-2005. De totale Vlaamse populatie kan voor de periode 2003-2005 geraamd worden op jaarlijks 50-65 paren.

Nijlgans (*Alopochen aegyptiacus*)

Van de Nijlgans ontvingen we in het kader van het BBV-project in de periode 2003-2005 telkens ca. 200 broedparen. Dit is uiteraard slechts een fractie van het werkelijke aantal dat in Vlaanderen tot broeden komt. In 2000-2002 werd de totale populatie geschat op 800-1100 paren. Het is niet langer wenselijk en haalbaar om de soort jaarlijks via de BBV-methodiek op te volgen. Waarschijnlijk zal in de toekomst getracht worden via een 5-jaarlijkse census een zicht te krijgen op de verdere populatie-ontwikkeling van de soort. De resultaten van de watervogeltellingen zullen bovendien jaarlijks een inzicht bieden in de evolutie van het aantal overwinterende exemplaren.

Casarca (*Tadorna ferruginea*)

In 2003-2005 ontvingen we slechts 2 meldingen van een broedpaar (Oostkust 2004 en Kleiputten Brecht-Rijkevorsel 2005). Hiermee wordt bevestigd dat de populatie voorlopig erg klein blijft na de melding van 5-10 paren in 2000-2002. Ook in Nederland (9 paren in 2004) breekt de soort vooralsnog niet door.

Carolina-eend (*Aix sponsa*)

We ontvingen slechts 3 meldingen van Carolina-eend in 2003-2005. Allen uit 2003 met 2 paren in de regio Mechelen en 1 in Limburg. In tegenstelling tot de Mandarijneend lijkt de Carolina-eend niet echt door te breken in Vlaanderen, hoewel de ontvangen broedparen wellicht erg onvolledig zullen zijn.

Canadese Gans © Yves Adams

Nijlgans © Koen Davos

Zwarte Zwaan © Glenn Vermeersch

Mandarijneend (*Aix galericulata*)

Van Mandarijneend werden in 2003-2005 respectievelijk slechts 12, 9 en 6 paren ontvangen. Dit is uiteraard slechts een fractie van de werkelijke aantallen (80-95 paren in 2000-2002). De soort is echter

bijzonder moeilijk te inventariseren en enkel mits een soortspecifieke census op te zetten, kunnen we een meer betrouwbare populatieschatting bekomen. We willen er in ieder geval op aandringen in de toekomst toch te proberen meer aandacht aan de soort te besteden. Gezien de zeldzaamheid en de negatieve trend van de Mandarijneend in de regio van herkomst, is de zich ontwikkelende ferele populatie in Europa op termijn mogelijk erg belangrijk.

Smient (*Anas penelope*)

In 2003-2005 ontvingen we respectievelijk 1,1 en 2 broedparen van deze zeldzame eendensoort in Vlaanderen. In 2003 werd een mogelijk broedgeval gemeld aan de benedenloop van de Zwarte Beek in Limburg. De overige broedparen werden (traditioneel) gemeld uit het havengebied van Zeebrugge aan de Oostkust. De gemelde paren liggen volledig in de lijn van de atlas-schatting (0-4 paren in 2000-2002). In Nederland was er sinds 1990 sprake van een sterke toename. In 2004 werd die toename echter een halt toegeroepen, zij het mogelijk door een striktere interpretatie van de broedzekerheidscores door de tellers. Men telde 22 paren in 2004.

Smient © Koen Devos

Zomertaling (*Anas querquedula*)

Van een moeilijk te inventariseren soort als de Zomertaling werden in het kader van het BBV-project slechts zeer fragmentarische gegevens ontvangen. Dit bleek ook ten tijde van de broedvogelatlas toen de soort plots op heel wat meer plaatsen aanwezig bleek. Ten dele kon dit toen ook verklaard worden door de erg gunstige weersomstandigheden, vooral in 2000-2001 toen de natte winters en voorjaren erg gunstige broedlocaties deden ontstaan. Na de atlas is

de situatie voor de Zomertaling terug verslechterd. Dit blijkt o.a. uit de gegevens van de provincie Limburg waar de soort een flinke dip kende in de periode 2003-2004 (resp. 6 en 5 paren t.o. v. ca. 20 tijdens de atlasperiode). In 2005 werden er dan opnieuw 16 paren geteld. Ook elders bleek 2005 weer iets beter te verlopen voor de soort, zoals aan de Oostkust waar fragmentarische gegevens in 2005 toch opnieuw 13 paren opleverden.

Op basis van de verzamelde gegevens en rekening houdend met de weersomstandigheden (en bijgevolg de waterstanden) schatten we de populatie Zomertalingen na de atlasperiode op respectievelijk 100-120 paren in 2003-2004 en 120-150 paren in 2005.

Pijlstaart (*Anas acuta*)

Pijlstaarten broeden slechts zelden in Vlaanderen. In de meeste gevallen gaat het om aangeschoten vogels die de trektocht naar het noorden niet meer aankunnen of om verwilderde collectievogels. Sinds de start van het BBV project broedden jaarlijks 1-5 paren. In de periode 2003-2005 was het niet anders. In 2003 ontvingen we gegevens van een broedgeval in de Bourgoyen te Gent. In 2004

werd telkens 1 broedpaar gemeld in Limburg en op het Noordelijk Eiland te Wintam. In dat laatste geval betrof het een koppel waarvan het mannetje gekwetst was aan de vleugel. In het daaropvolgende jaar broedde dit paar opnieuw te Wintam (of was althans zeker het mannetje opnieuw aanwezig) en stelde men bovendien een broedgeval vast aan de Oostkust in de Achterhaven van Zeebrugge. In Nederland werden in 2005 slechts 5 broedparen gemeld, ook daar is de Pijlstaart een echte zeldzaamheid en twijfelt men vaak aan de wilde oorsprong van de broedvogels.

Bahamapijlstaart (*Anas bahamensis*)

Zowel in 2002 als 2003 werd een zeker broedgeval gemeld uit Hamont-Achel in Limburg (niet opgenomen in de broedvogelatlas). Hoewel deze exoot al langer gemeld wordt via het project rond de watervogeltellingen, betreft het hier voor zover we kunnen nagaan het eerste vrijlevende broedpaar in Vlaanderen.

Krooneend (*Netta rufina*)

Na een gemengd broedgeval in 2002 op de Leerbeekplas te Eine werd daar in 2003 een zuiver broedgeval vastgesteld. Eveneens in 2003 werd een wijfje met jongen waargenomen te Asper. Beide gevallen werden reeds besproken in de broedvogelatlas en meer info erover is te lezen in DE GROOTE & VERBELEN (2004). Via het BBV-project werd nog een bijkomend geval verzameld in 2003. In Londerzeel werd een adult wijfje waargenomen vergezeld van enkele ca. 4 weken oude jongen.

Ook in Hamont-Achel in Noord-Limburg zouden in 2003 2 paren tot broeden zijn gekomen. Meer bijzonderheden over deze waarneming ontbreken echter voorlopig. We kunnen stellen dat de Krooneend sinds het einde van de atlasperiode stilaan een jaarlijkse broedvogel geworden is in Vlaanderen, hoewel steeds in erg lage aantallen. We schatten de populatie in 2003-2005 telkens op 1-5 (meng)paren. De herkomst van de betreffende vogels wijst nagenoeg steeds in de richting van verwilderde parkvogels.

In Nederland is de situatie geheel verschillend. Daar bestaat de groeiende populatie (210-220 paren in 2004) voor het grootste deel uit wilde vogels en worden ze vooral aangetroffen in de Vinkeveense Plassen en in de Randmeren.

Zomertaling © Yves Adams

Witoogeend (*Aythya nyroca*)

In 2003 werd een zuiver broedgeval van Witoogenden genoteerd in het Bos van Aa te Zemst. De herkomst van de oudervogels is dubieus en tenminste één exemplaar was mogelijk afkomstig uit een watervogelcollectie in Grimbergen (MED. F. VAN DEN HOUTE).

Wespendief (*Pernis apivorus*)

De Wespendief valt in feite enkel te monitoren door intensief naar bewoonde nesten te speuren, wat arbeidsintensief specialistenwerk is. In Nederland stelde men in 2004 op basis van schaarse gegevens een lichte toename vast.

In Vlaanderen werden in het kader van het BBV-project in de periode 2003-2005 resp. 68, 70 en 75 paren gemeld. In Limburg waren dat 19, 24 en 22 paren t.o.v. minimaal 50-60 tijdens de atlasperiode. Ondanks de duidelijk erg onvolledige dataset wijzen de verzamelde gegevens in enkele jaarlijks goed opgevolgde regio's op een verdere lichte toename van het aantal broedvogels zodat we voor de voorbije 3 jaren een schatting aanhouden van 220-250 paren.

Rode Wouw (*Milvus milvus*)

Van de Rode Wouw ontvingen we geen meldingen meer na de atlasperiode zodat voorlopig het laatste (mislukte) broedgeval plaatsvond in het provinciale domein De Vierlingen te Ieper in 2000. In Nederland is de soort eveneens extreem zeldzaam en werden in 2004 geen broedgevallen vastgesteld. Als onregelmatige broedvogel is de soort de komende jaren nog wel sporadisch te verwachten. Zoals het geval in Ieper al aangeeft, hoeven broedpogingen zich zeker niet te beperken tot de meer bosrijke, oostelijke helft van Vlaanderen. In één van de bolwerken van de soort, Frankrijk, gaat de Rode Wouw nog steeds achteruit sinds het einde van de jaren 80 (THIOLLAY & BRETAGNOLLE 2004).

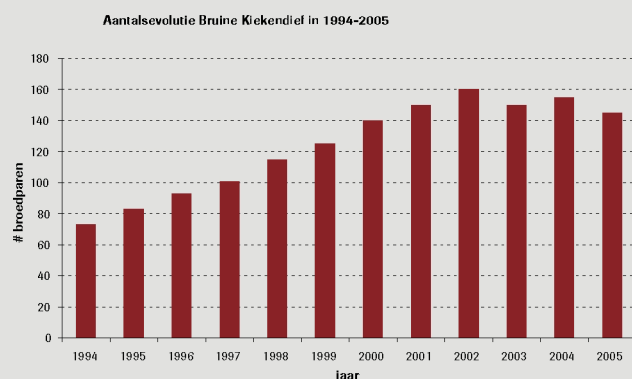
Grauwe Klekendief © Yves Adams

Zwarte Wouw (*Milvus migrans*)

Zowel in 2003 als 2004 was er tijdelijk een koppel Zwarte Wouwen aanwezig in het Antwerpse havengebied op de Linkerscheldeoever. In 2003 werd copulatie op nest waargenomen, maar in beide jaren

mislukte de broedpoging. In 2005 werd een zeker broedgeval vastgesteld te Bornem-Weert (COECHSELBERGH ET AL. 2006 IN PRESS). Gezien de doorzettende positieve trend van de soort in Frankrijk en Wallonië lijken nieuwe broedgevallen in de toekomst zeker niet onmogelijk (THIOLLAY & BRETAGNOLLE 2004).

Bruine Kiekendief (*Circus aeruginosus*)

Sinds de start van het BBV-project is de populatie van de Bruine Kiekendief blijven toenemen in Vlaanderen om tijdens de atlasperiode maximaal 160 paren te bereiken. Sindsdien lijken de aantallen te stabiliseren. In de periode 2003-2005 konden geen grote areaalsverschuivingen dan wel aantalsveranderingen worden vastgesteld en we schatten de populatie op respectievelijk 140-160, 145-165 en 135-155 paren. In belangrijke kerngebieden zoals de Westkust (25-30 paren), Oostkust (20-25 paren) en Waasland Noord (ca. 50 paren)

in het Antwerpse havengebied en de aanpalende Scheldepolders) bleven de aantallen in 2003-2005 stabiel. Lokaal werd hier en daar een terugval gemeld. Zo nam het aantal broedparen in het Schor Oude Doel af van 4-7 in 2000-2003 tot slechts 2 in 2004 (WEBSITE NATUURPUNT WAL). In het Krekengebied van Noord-Oost-Vlaanderen is er dan weer een lichte toename met 28 paren in 2004 (minimaal 14-18 paren in de atlasperiode). In de provincie Limburg blijft de Bruine Kiekendief een erg zeldzame broedvogel ondanks de aanwezigheid van een aantal ogenschijnlijk geschikte biotopen. In 2003-2005 broedden er telkens slechts 2 paren. Verheugend was de terugkeer van de Bruine Kiekendief in het Krabbelschot te Pulderbos (Antwerpen) in 2005. Nadat het gebied enkele jaren niet geschikt was voor de soort werd dit het voorbije jaar alsnog opnieuw gekoloniseerd. Ook op de Kalmthoutse Heide kwam in 2005 opnieuw 1 paar tot broeden.

Samenvattend kunnen we stellen dat na een toename sinds het einde van de jaren 70 het maximum bereikt lijkt en de aantallen beginnen stabiliseren. In Limburg (met name in de noordelijke moerasgebieden waar de soort halfweg de jaren 70 een normale verschijning was) is er echter nog marge voor (flinke) progressie.

De trend in Nederland is vergelijkbaar met de Vlaamse: stabilisatie na een lange periode van toenemende aantallen (ca. 1200 paren in 2004). Opmerkelijk is dat de trend in het Deltagebied negatiever uitpakt dan elders in het land. Of die trend op termijn in het aangrenzende Vlaanderen voelbaar zal zijn, valt nog af te wachten.

Grauwe Kiekendief (*Circus pygargus*)

We ontvingen in het kader van het BBV-project geen enkele melding meer van een zeker of waarschijnlijk broedgeval na 2001. Deze onregelmatig broedende soort werd wel enkele malen in het broedseizoen waargenomen zoals in enkele Limburgse heideterreinen en aan de Westkust, maar steeds ging het om ongepaarde, slechts tijdelijk verblijvende exemplaren. De toestand in de ons omringende landen is ook niet van die aard dat we in de nabije toekomst veel meer broedgevallen kunnen verwachten. In Nederland, waar de soort geniet van uitgebreide beschermings- en inrichtingsmaatregelen, schommelt de populatie al ca. 15 jaar rond 30-40 paren in de bolwerken in het noorden van het land.

Havik (*Accipiter gentilis*)

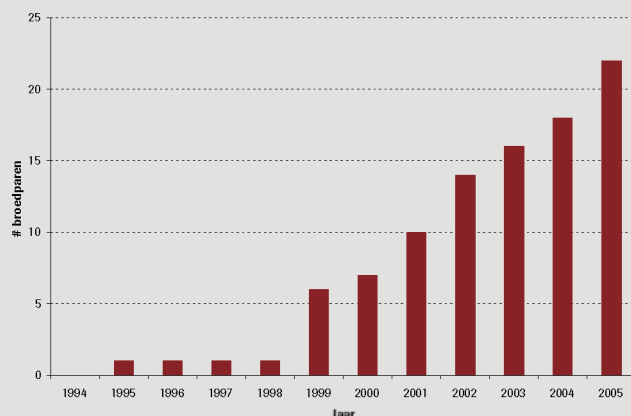
Het nauwkeurig inventariseren van Haviken vergt bijzonder veel inspanningen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een monitoringsprogramma zoals het BBV-project slechts een fractie van het werkelijke aantal broedparen kan aantonen. De meest recente betrouwbare informatie met betrekking tot populatiegrootte is de

schatting van 300-400 paren die werd gemaakt in de Atlas van de Vlaamse Broedvogels. Er zijn geen aanwijzingen dat de aantallen sindsdien terug zouden afnemen. We gaan ervan uit dat de populatie stabiel is met mogelijk in het oosten een lichte afname en in het westen een lichte toename.

In de toekomst wordt de Havik niet langer opgenomen in de op te volgen soorten voor het BBV-project aangezien de kaap van de 150 paren reeds lang overschreden is.

Slechtvalk (*Falco peregrinus*)

Aantalsevolutie Slechtvalk in 1994-2005

De opmars van de Slechtvalk, begonnen in 1995, gaat gestaag verder in Vlaanderen. Tijdens de atlasperiode piekte de soort reeds op 14 (op basis van nieuwe gegevens) paren in 2002. In de periode 2003-2005 nam de soort nog verder spectaculair toe tot 16 paren in 2003, 18 in 2004 en maar liefst 22 in 2005. Niet succesvolle broedparen werden eveneens in de totalen opgenomen, alsook een broedpaar in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In totaal (inclusief Wallonië) werden in 2005 51 territoriale paren geteld in België. Hiervan hebben er 30 paren gebroed en waren er 26 succesvol. Er werden in totaal 69 jongen geboren (MED. GUY ROBBRECHT op website Natuurpunt Oost-Brabant). Opmerkelijk is dat enerzijds meer en meer paren opduiken in stadskernen en er, onder impuls van de groeiende populatie, steeds meer paren broeden op natuurlijke rotswanden in Wallonië. Uitgebreide info omtrent de toename in Vlaanderen wordt verwacht in de loop van 2006 (ROBBRECHT IN PREP.).

In Nederland werden in 2004 reeds 26 territoriale paren geteld. Hiervan gingen er 17 over tot eileg waarna in totaal 29 jongen uitvlogen. Meer gedetailleerde informatie over de situatie in Nederland wordt gegeven in VAN GENEUGEN (2004).

Korhoen (*Tetrao tetrix*)

Kort na het opstarten van het BBV-project verdween het Korhoen wellicht definitief uit Vlaanderen. De laatste goed gedocumenteerde waarnemingen (geen broedgevallen meer) van de soort dateren van 1997 in de Limburgse Kempen. Ook in Wallonië gaat het Korhoen gestaag achteruit, maar het is nog even wachten op de atlas van de broedvogels van Wallonië om de precieze trend weer te geven (verwachte publicatie eind 2006, MED. J.-P. JACOB).

Korhoen © Wes Adams

Porseleinhoen (*Porzana porzana*)

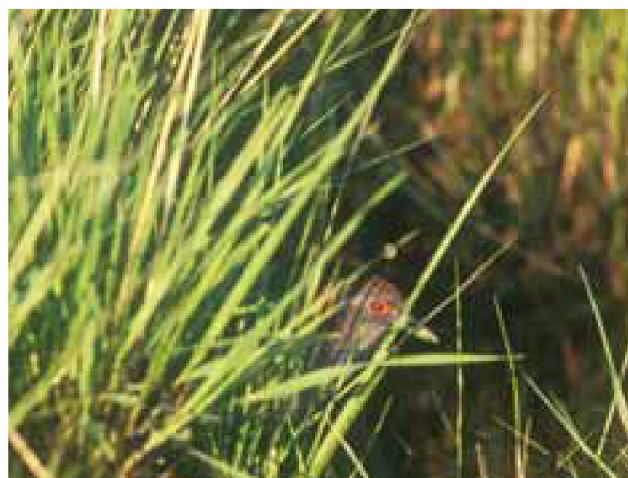
Tengevolge gunstige waterstanden kende het Porseleinhoen in Vlaanderen een populatiepiek in de periode 2000-2001 (resp. 40-50 en 30-35 paren). In het laatste atlasjaar vielen de aantallen flink terug tot 10-15 paren. Hoewel de waterstanden in 2003-2005 niet meer zo gunstig waren als tijdens de atlasperiode, bleek de soort naar Vlaamse normen nog in redelijke aantallen aanwezig te zijn. We ontvingen in 2003 meldingen van 2 paren of territoria in Limburg 3 paren in de zuidelijke Dijlevallei (met o.m. de Doode Bemde), 2 in het Broek Denayer te Willebroek en 2 in de regio Waasland-Noord. In

2004 werden enkel vaste territoria gemeld uit Limburg (2), hoewel de soort ook elders kortstondig ter plaatse was. In 2005 verging het de soort blijkbaar weer iets beter met o.a. éénmalige waarnemingen in de Rhillebroeken te Woumen en aan de Blankaart, 3 in de provincie Limburg, 1 op het Noordelijk Eiland te Wintam en 4 in Waasland-Noord. Op basis van de verzamelde gegevens kunnen we de volgende minimale schattingen voor Vlaanderen vooropstellen voor 2003-2005: 15-20, 2-8 en 13-18 paren.

De in Vlaanderen vastgestelde aantallen komen mooi overeen met de Nederlandse trend waar de soort eveneens is teruggevallen tot een 'normaal' niveau na de topjaren 2000-2001. In 2004 werden er slechts 58 roepende vogels geteld (145 in 2003).

Kleinst Waterhoen (*Porzana pusilla*)

Na de zekere broedgevallen in 1999 en 2000 op het Groot Schietveld te Brecht werden in de periode 2001-2004 geen broedgevallen meer gemeld met uitzondering van een tijdelijk territorium in het Broek Denayer in 2003. In 2005 werden 2 langdurig bezette territoria gemeld waarbij vermoed wordt dat er ook minstens een broedpoging werd ondernomen. Het ene territorium bevond zich in het Wik te Bokrijk, terwijl ook het pas ingerichte natuurgebied Het Vinne in Zoutleeuw al meteen deze bijzondere soort mocht noteren. Meer nog dan bij het Porseleinhoen is de kans om één of meerdere territoria van deze erg heimelijke soort te missen bijzonder groot.

Kleinst Waterhoen © Tom Goossens

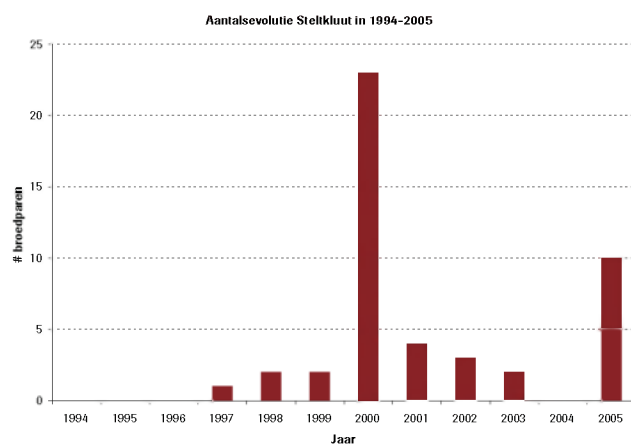
Kwartelkoning (*Crex crex*)

Hoewel 2003 een absoluut topjaar was in Nederland met maar liefst 502 roepende mannetjes, moest Vlaanderen het in dat jaar stellen met slechts 2 zangposten, nl. te Schulen (Schulensbroek) en in de Handzamevallei te Esen-Diksmuide. Dit laatste geval heeft dankzij de inspanningen van lokale natuurbeschermers en landbouwers waarschijnlijk geleid tot een succesvol broedgeval. In 2004 werden eveneens tijdelijke zangposten gemeld uit Averbode, Kieldrecht en

Nieuwkapelle. Het langdurig bezette territorium te Nieuwkapelle aan de linkeroever van de Ijzer werd helaas uitgemaaid. Via het BBV-rapport bereikten ons voor 2005 geen enkel gegeven.

We kunnen stellen dat de Kwartelkoning sinds de start van het BBV-project een onregelmatige broedvogel is gebleven in Vlaanderen (jaarlijks 0-5 al dan niet tijdelijke zangposten) die zeker niet geprofitteerd heeft van de in Nederland sinds 1990 vastgestelde positieve trend. Overigens is de soort ook daar de laatste jaren terug wat afgenomen. De terugval wordt er in verband gebracht met een mogelijk sterk verhoogde mortaliteit in de winterkwartieren.

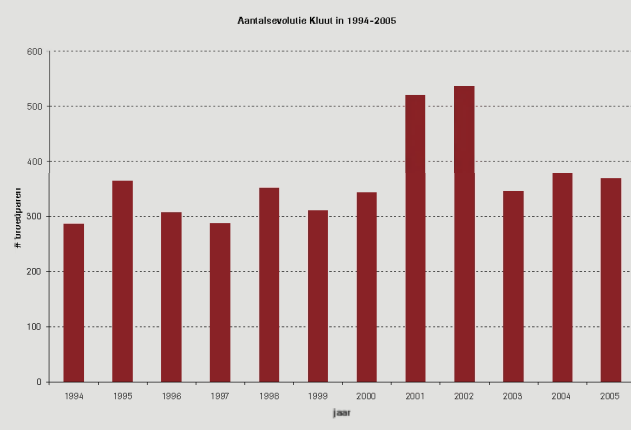
Steltkluut (*Himantopus himantopus*)

Steltkluten broeden in erg wisselende aantallen in Vlaanderen. In 2000 werden 23 paren geteld, voorlopig nog steeds het hoogste aantal ooit vastgesteld. Ook in de periode 2003-2005 werden weer enkele broedparen genoteerd. In 2003 telde men 2 paren in het Antwerpse Linkeroevergebied. In 2004 werden geen meldingen ontvangen in het kader van het BBV-project, maar in 2005 werden opnieuw niet minder dan 10 paren geteld waarvan 7 in de Uitkerkse Polder, 1 in het Antwerpse Linkeroevergebied (Verrebroek) en 2 in de omgeving van Zeebrugge (Lissewege en havengebied). De soort lijkt stilaan te evolueren van een niet-jaarlijkse naar een zeldzame, maar jaarlijkse broedvogel.

In Nederland telde men in het voor de soort zwakke jaar 2004 slechts 1 paar. In 2003 was de Steltkluut er geheel afwezig als broedvogel. Het laatste goede jaar voor de soort was 2001 toen er 30 paren werden geïnventariseerd.

Kluut (*Recurvirostra avosetta*)

Met respectievelijk 295, 337 en 334 paren in de periode 2003-2005 handhaaft de Kluut zich prima in Vlaanderen. De uitschieter in de periode 2001-2002 kan nagenoeg volledig toegeschreven worden aan de juridische strijd rond het Deurganckdok in het Antwerpse havengebied waardoor grote oppervlakten geschikt broedgebied tijdelijk beschikbaar bleven. Met name de situatie in het Antwerpse Linkeroevergebied biedt mogelijk perspectieven naar de toekomst. Recente gegevens worden behandeld in GYSELINGS ET AL. (2006). Binnen het afgebakende Vogelrichtlijngebied kwamen

in 2003-2005 resp. 70-100, 163 en 190 paren tot broeden. De doelstelling (in het kader van de instandhoudingsdoelstellingen voor het Vogelrichtlijngebied) van de er momenteel uitgevoerde natuurontwikkelingswerken is 350-450 paren jaarlijks. In totaal kwamen waarschijnlijk nog iets meer paren tot broeden omdat de soort er ook buiten het Vogelrichtlijngebied op enkele plaatsen broedde. Deze kleine kolonies werden echter nog niet doorgegeven via het BBV-project. Een andere goede regio voor de soort was de Westkust met resp. 8, 9 en 22 paren in 2003-2005. De Kluut profiteert hier duidelijk van natuurontwikkeling in de IJzermonding te Nieuwpoort (1 paar in 2004, 12 in 2005) en aan de Kleiputten van Stuivekenskerke (8, 8 en 10 broedparen in 2003-2005). Langs de Oostkust ging het de soort de voorbije jaren voor de wind met resp. 70, 121 en 118 paren in 2003-2005. Hiermee blijft de Kluut er op ongeveer hetzelfde niveau als tijdens de atlasperiode. In het Noord-Oost-Vlaamse Krekengebied werden in 2003-2005 telkens ca. 10 paren geteld. In de regio Gent is de Kluut zeldzaam met resp. 4, 4 en 7 paren in 2003-2005. Op het Noordelijk Eiland te Wintam werden in 2005 geen broedparen meer vastgesteld. In 2003-2004 werden maximaal 44 en 30 paren geteld die evenwel een zeer gering broedsucces kenden. Gezien het ontbreken van gedetailleerde tellingen uit de Middenkust, schatten we de totale populatie in Vlaanderen in 2003-2005 op 350-400 paren jaarlijks.

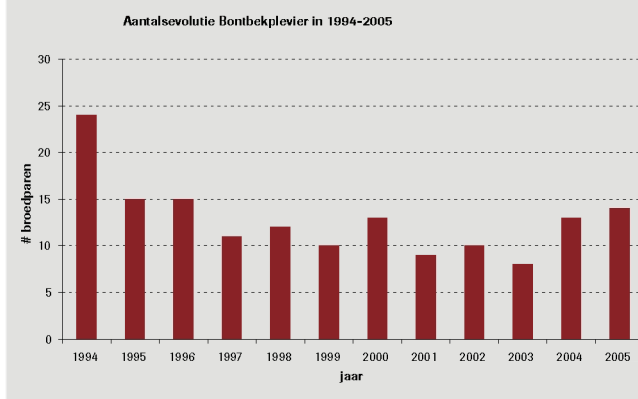
In Nederland neemt de soort af sinds 1990. In 2004 werd de populatie er geschat op 6500 paren, maar liefst 1000 minder dan in 2003. De afname vindt er vooral in het noorden plaats.

Kleine Plevier (*Charadrius dubius*)

De Kleine Plevier is, hoewel niet zo moeilijk te inventariseren, slechts erg fragmentarisch geteld in het kader van het BBV-project in de periode 2003-2005 waardoor het onmogelijk is een betrouwbare populatieschatting te bekomen. In totaal werden de voorbije 3 jaren respectievelijk 84, 99 en 62 paren doorgegeven. Dit is ongetwijfeld

een flinke onderschatting van het werkelijke aantal dat in 2000-2002 geraamd werd op 330-370 paren. Kleine Plevieren kunnen dan ook op heel wat locaties als pioniersoort verwacht worden en het is raadzaam ook deze soort niet langer via het BBV-project op te volgen, maar door te schuiven naar een nieuw monitoringsprogramma. In Nederland lijkt de soort sinds 1990 licht toe te nemen, met uitzondering van het rivierengebied. In 2004 werden er 721 paren geteld, maar ook hier waagt men zich niet aan een gedetailleerde populatieraming.

Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*)

Ondanks de hoge inventarisatie-inspanningen tijdens de atlasperiode, kende de Bontbekplevier in 2001-2002 een wat mindere periode. In 2003-2005 verging het de soort terug iets beter met resp. 8, 13 en 14 broedparen. We zijn echter nog een eind verwijderd van de

hogere aantallen uit het eerste BBV-jaar, toen 24 paren werden geteld. De belangrijkste broedgebieden blijven al jaren onveranderd met het havengebied van Zeebrugge op kop waar de soort zowel op het Sterneneiland als in de Baai van Heist en langs de Westdam tot broeden komt (totaal 2003-2005: 6, 10 en 9 paren). Langs de Westkust en met name in de Westhoek te De Panne werden in 2003-2005 respectievelijk 0, 1 en 2 paren gemeld. De soort profiteert er waarschijnlijk van natuurinrichtingsmaatregelen. In 2004 werden de werken aan 2 slufters gefinaliseerd waardoor voor de soort een aantrekkelijk biotoop ontstond. In het Antwerpse Linkeroevergebied broedde de voorbije 3 jaren telkens minstens 1 paar. Elders in Vlaanderen is de Bontbekplevier nog zeldzamer met enkel in 2003 een broedgeval op het Noordelijk Eiland te Wintam.

In de nabije toekomst kan de soort mogelijk profiteren van de verdere uitbreiding van het Sterneneiland en van de verschillende grootschalige natuurinrichtingsprojecten die momenteel en in de toekomst worden uitgevoerd in het Antwerpse Linkeroevergebied. In Nederland vertoont de soort een stabiele trend sinds 1990 en in 2004 werd de populatie geraamd op ca. 400 paren. In het Deltagebied lijkt de trend eerder negatief en lijdt de Bontbekplevier onder de doorzettende vegetatiesuccessie waardoor tal van gebieden ongeschikt worden als broedgebied.

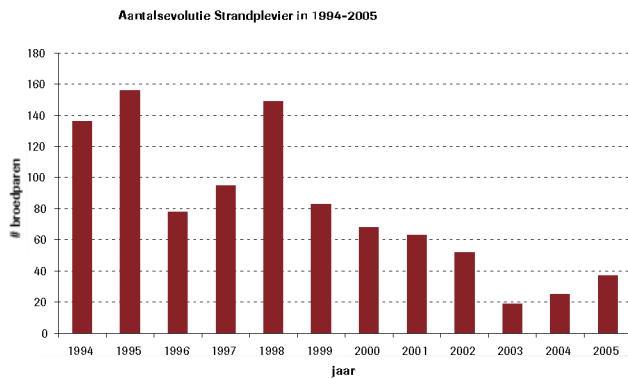

Kluut © Yves Adams

Kleine Plevier © Yves Adams

Strandplevier (*Charadrius alexandrinus*)

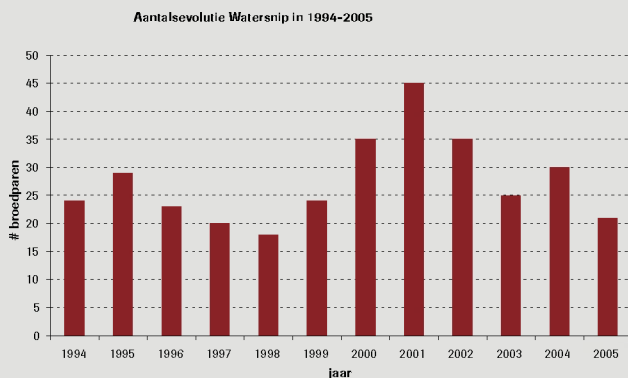

Hoewel iets talrijker dan de Bontbekplevier, scheert ook de Strandplevier geen hoge toppen in Vlaanderen. Sinds het erg goede jaar 1998 toen 149 paren werden geteld, namen de aantallen af tot het voorlopige dieptepunt in 2003 (slechts 19 paren). In 2004-

2005 werden respectievelijk 25 en 37 paren geteld. Het lichte herstel in 2005 is vooral te wijten aan de toegenomen aantallen in het Antwerpse Linkeroevergebied. Daar broedden 13 paren op de werfterreinen van het Deurganckdok, 2 paren in de Verrebroekse Blikken en nog minstens 3 verspreid over enkele opgespoten terreinen. Het gehele gebied biedt voldoende nestgelegenheid om ca. 50 broedparen te huisvesten (med. G. Spanoghe). Aan de Oostkust, waar de soort in wisselende aantallen broedt op het Sterneneiland en in de Baai van Heist werd met resp. 16, 20 en 17 paren een verdere, sterke terugval vastgesteld t.o.v. de atlasperiode. Nochtans biedt het Sterneneiland erg goede nestgelegenheid. Elders langs de kust werden in 2003-2005 nagenoeg geen broedgevallen gemeld (gegevens Middenkust ontbreken voor 2004-2005). Langs de Westkust werd in 2003 één broedgeval genoteerd in de IJzermonding te Nieuwpoort. In de toekomst moet dat gebied, samen met de Westhoek te De Panne (nieuw gegraven sluffers) jaarlijks aan 1 of meerdere paren broedgelegenheid kunnen bieden.

In Nederland wordt sinds 1976 een continue afname vastgesteld. Sinds 2000 lijkt de populatie terug te stabiliseren, vooral in het Deltagebied. Elders, zoals in het Waddengebied zet de afname door. In 2004 werd de totale Nederlandse populatie op 250 paren geschat.

Watersnip (*Gallinago gallinago*)

Een moeilijk te inventariseren soort in het kader van het BBV-project. Uit de voor de soort beste provincie (Limburg met de vallei van de Zwarte Beek en het Schulensbroek) ontvingen we voor

2003-2005 resp. 12, 17 en slechts 9 broedparen. In 2004 werden 2 baltsende paren aangetroffen in de Putten te Melsen. In 2003-2005 was ook telkens minstens 1 paar broedverdacht op de Kalmthoutse Heide. Louter op basis van de verzamelde gegevens lijkt het erop dat de populatie van de Watersnip in Vlaanderen na de atlas fors is afgenomen. Men mag echter niet uit het oog verliezen dat de waarnemersinspanning in het kader van het BBV-project vele malen lager ligt dan ten tijde van de atlas. In die periode werden bovendien heel wat solitaire broedgevallen ontdekt op voorheen onbekende plaatsen wat aantoont dat de Watersnip vaak van lokaal gunstige omstandigheden profiteert. Anderzijds waren de klimatologische omstandigheden tijdens de voorbije 3 jaren minder gunstig voor de soort. We schatten de populatie in 2003-2005 voorzichtig op resp. 20-30, 25-35 en 17-25 paren. De Watersnip vertoont fluctuerende, maar stabiele aantallen in Vlaanderen sinds de start van het BBV-project in 1994. Daarmee is de soort uiteraard nog ver verwijderd van de ca. 120 paren halfweg de jaren 70.

In Nederland stelt men dezelfde stabiele trend vast sinds 1990, weliswaar ook daar op een veel lager niveau dan in de jaren 70. De soort reageert er erg positief op de vernatting van heideterreinen waardoor de totalen er lokaal zelfs verdubbelden.

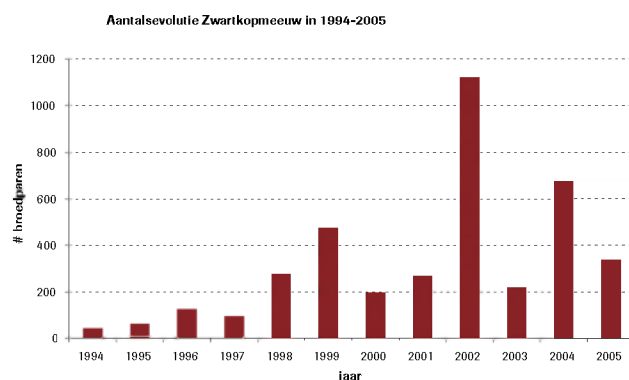
Oeverloper (*Actitis hypoleucos*)

We ontvingen in 2003-2005 geen nieuwe meldingen van broedgevallen voor deze soort. Langs de Nederlandse kant van de Maas werd nog een territorium vastgesteld te Meers in 2004 zodat toekomstige broedgevallen, met name langs de Maas, zeker mogelijk blijven.

Goudplevier (*Pluvialis apricaria*)

In 2004 ontvingen we een melding van een broedpoging te Sonnisheide (Houthalen-Helchteren, Limburg). Meer details over deze intrigerende waarneming ontbreken voorlopig.

Zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*)

In 2003-2005 broedden in Vlaanderen respectievelijk 221, 673 en 337 paren. Hét bolwerk voor de Zwartkopmeeuw blijft het Antwerpse havengebied (206, 479 en 250 paren). Ook voor deze soort vormen de Verrebroekse Blikken stilaan het belangrijkste broedgebied in Vlaanderen (meer dan 400 paren in 2004, 147 waarvan minstens 40

gepredeerd in 2005, MED. R. FLAMANT). Volgens voorlopige gegevens zouden in 2006 opnieuw grote aantallen aanstalten tot broeden maken in de omgeving van de Zandvlietsluis (1000 exemplaren geteld eind april, MED. P. SYMENS).

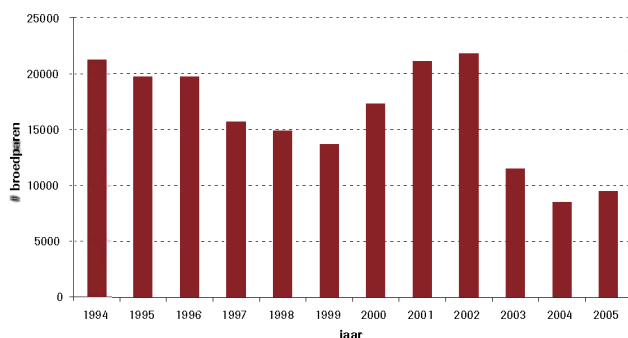
In veel mindere mate is ook het havengebied van Zeebrugge belangrijk (11, 3 en 3 paren, ter vergelijking: nog 90 paren in 2000). De aantallen in het binnenland zijn marginaal met in Limburg in 2003-2005 respectievelijk 19, 3 en 0 paren. Op de terreinen van de suikerfabriek te Veurne broedt de soort ook jaarlijks (2003-2005: 1, 6 en 2 paren) evenals in het Molsbroek te Lokeren (2003-2005: 40, 5 en 3 paren).

In 2002 broedden 1120 paren in Vlaanderen, meteen een absoluut record voor de soort die al jaren aan een opmars bezig is. Door de hoge mobiliteit van de soort wat broedlocaties betreft (vooral door het feit dat de broedgebieden zelf onderhevig zijn aan grote veranderingen, want vaak gelegen op tijdelijk geschikte terreinen in havengebieden) is het beter de totalen te bekijken in combinatie met de Nederlandse gegevens, meer bepaald het Deltagebied waar meer dan 80 % van de populatie broedt. Toen de grote kolonie aan de Zandvlietsluis in het Antwerpse havengebied was ingenomen (meer dan 1000 paren, 2002), telde men in Nederland slechts ca. 200 paren om in 2003-2004 terug snel toe te nemen tot respectievelijk ca. 850 en 900 paren.

Kokmeeuw (*Larus ridibundus*)

Aantalsevolutie Kokmeeuw in 1994-2005

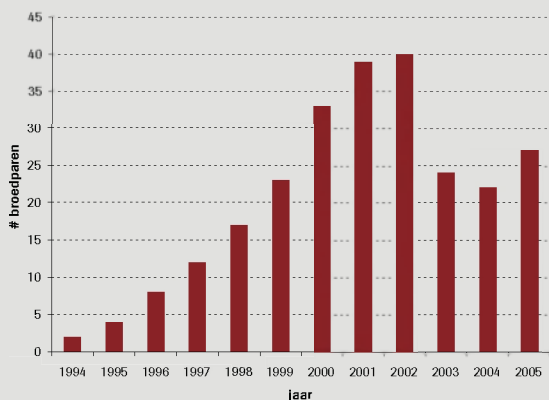
In de periode 2003-2005 werden van ca. 70 % van de gekende Kokmeeuwkolonies aantallen ontvangen. De ontbrekende data werden aangevuld door schattingen op basis van de gegevens uit 2002 en telefonische contacten met lokale vogelkijkers (om na te

gaan of een kolonie dan wel niet geteld was, dan wel verdwenen). In totaal werden in Vlaanderen in 2003-2005 respectievelijk 11.500, 8500 en 9500 paren geteld, een halvering t.o.v. de periode 2000-2002. De Kokmeeuw kende m.a.w. een opmerkelijke terugval in Vlaanderen die kan toegeschreven worden aan het afnemen of zelfs het totaal verdwijnen van een aantal grote kolonies. Zo telde men in de gehele Oostkust in 1994 nog 5457 paren. In 2005 was dit aantal teruggelopen tot slechts 708. De kolonie van Sidmar in de Gentse Kanaalzone verdween volledig (nog 3000 paren in 2001) en ook in Limburg nam de populatie dramatisch af door de droogte in de militaire domeinen waardoor de heidevennen niet langer geschikt broedgebied opleverden (respectievelijk 1000 en 250 paren in 2004-2005, nog 3760 in 2002). Elders bleven de aantallen stabiel of namen ze weer lichtjes toe. Op de terreinen van de suikerfabriek te Veurne werden in 2005 terug 196 nesten geteld t.o.v. 138 op het einde van de atlasperiode in 2002. In Waasland Noord en dan vooral in en rond het Antwerpse havengebied werden in 2005 opnieuw 3645 paren geteld t.o.v. 2200 in 2003. Daardoor werd de schatting van de atlasperiode (3000-4000 paren) terug bereikt.

In Nederland stelde men vooral een steile afname vast in de meeste binnenland-kolonies ten gevolge van predatie, te hoge of te lage waterstanden en niet op de soort afgestemd terreinbeheer.

Stormmeeuw (*Larus canus*)

Aantalsevolutie Stormmeeuw in 1994-2005

In 2003-2005 werden de hoge aantallen van de atlasperiode niet meer gehaald (resp. 24, 22 en 27 paren). De soort broedde jaarlijks in het Zeebrugse havengebied en in enkele industriële sites in Limburg. Het broedgeval in het Antwerpse Linkeroevergebied in 2001 kende geen navolging. Na een terugval tot slechts 10 paren in 2003, telde men in Zeebrugge in 2005 opnieuw 15 paren.

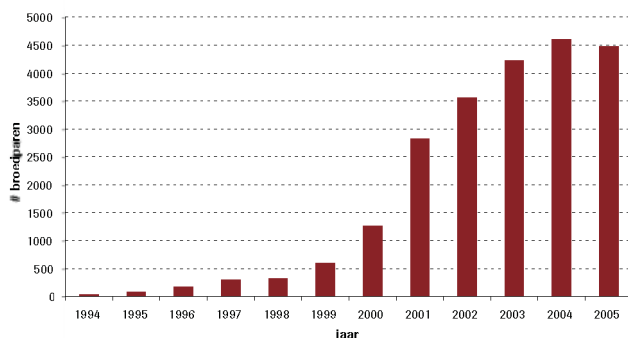
In Nederland telde men nog 6600 paren in 2004, maar de afname zet er nog steeds door. Men stelt vast dat relatief veel Stormmeeuwen er, in navolging van grotere meeuwensoorten, op platte daken tot broeden komen. In Vlaanderen werd een dergelijk verschijnsel vooralsnog niet gedocumenteerd, maar het is, gezien het onopvallende karakter van de broedparen (vaak solitair) niet ondenkbaar dat dit reeds heeft plaatsgevonden.

Grote Mantelmeeuw (*Larus marinus*)

Nadat in 2002 al vermoedens in die richting gingen, was het wachten tot 2004 voor het eerste broedgeval van de Grote Mantelmeeuw in Vlaanderen een feit was. Voorlopig is het ook bij dat ene broedgeval gebleven. Een alleenstaand vrouwtje legde tot tweemaal toe eieren, maar telkens werd het nest gepredeerd. Het broedgeval vond plaats in de Voorhaven van Zeebrugge, hét bastion van de grotere meeuwensoorten in Vlaanderen. Het broedgeval wordt in detail beschreven in VERCRUIJSSE ET AL. (2006).

Kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus*)

Aantalsevolutie Kleine Mantelmeeuw in 1994-2005

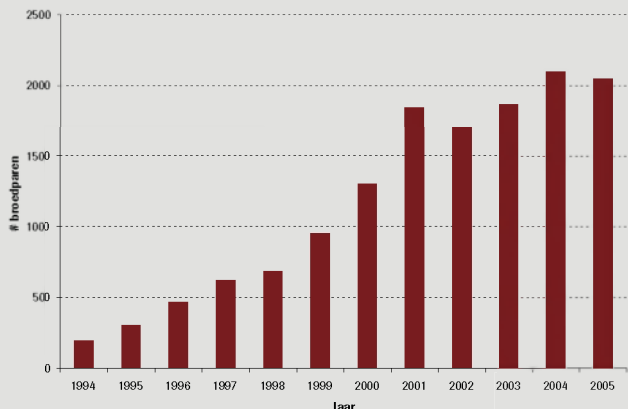
Sinds het eerste broedgeval in 1985 kende de Kleine Mantelmeeuw een enorme populatie-explosie in Vlaanderen. Na het atlasproject nam de populatie verder toe in 2004 (4598 paren) om in 2005 voor het eerst licht af te nemen tot 4469 paren. De grootste aantallen komen

tot broeden in de Voorhaven van Zeebrugge (4516 paren in 2003, 4319 in 2005) waar ze jaarlijks nauwkeurig worden opgevolgd door medewerkers van het INBO en lokale vogelkijkers. De grafiek van deze soort (alsook van de andere grotere meeuwensoorten) behoort ongetwijfeld tot de meest gedetailleerde in dit rapport. Een andere belangrijke locatie voor de Kleine Mantelmeeuw is Oostende waar een tamelijk groot aantal dakbroeders wordt genoteerd (o.a. 82 in 2004, 3-8 paren tijdens de atlasperiode). Enkele geïsoleerde paren hebben tot 2002 gebroed in Limburg, maar vanaf 2003 werden uit die provincie geen broedgevallen meer ontvangen.

Of de lichte afname in 2005 een voorbode is van een verdere, gevoelige daling van de aantallen is nog onduidelijk. In Nederland spreekt men van een stabilisatie tot een landelijke, lichte afname (bijna 71.000 paren in 2004). Opmerkelijk is dat de afname vooral werd vastgesteld in het Deltagebied. Vooralsnog lijkt de nabijgelegen kolonie van Zeebrugge niet of nauwelijks te delen in die terugval. Vanaf 2006 zal de soort in Zeebrugge op relatief kleine schaal bestreden worden door MBZ (Maritiem Bestuur Zeebrugge) onder druk van het havenbestuur. Men zou overgaan tot het schudden van eieren in een subkolonie die in 2005 ca. 200 paren telde. Op het nabijgelegen sterneneiland wordt de soort geweerd omwille van de kwetsbaarheid van de sternenkolonies.

Zilvermeeuw (*Larus argentatus*)

Aantalsevolutie Zilvermeeuw in 1994-2005

Zilvermeeuwen blijven het uitstekend doen in Vlaanderen. De grafiek toont duidelijk dat er voorlopig nog geen einde aan de populatiegroei lijkt te komen, hoewel de steilste toename achter de rug lijkt. Net zoals bij de Kleine Mantelmeeuw bestaan er 2 kerngebieden voor de soort in Vlaanderen: de (Voor)haven van Zeebrugge en de dakbroeders te Oostende. In Zeebrugge werden in de periode 2003-2005 respectievelijk 1645, 2024 en 1869 paren geteld. Van de Middenkust ontvingen we helaas geen meldingen van de periode

2004-2005, maar in 2001 namen de dakbroeders er sterk toe t.o.v. 2000 (resp. 205 en 58 paren). In 2002-2003 werd de kaap van 200 paren niet meer overschreden. Gezien de moeilijkheden die men ondervindt bij het inventariseren van dakbroedende meeuwen, moet de gehele grafiek als een minimum worden beschouwd.

In het binnenland zijn broedende Zilvermeeuwen erg zeldzaam met jaarlijks 0-2 paren op enkele industriële sites in Limburg, 3 paren te Antwerpen Linkeroever in 2001 en enkele paren in Mol tijdens de atlasperiode. Uit die laatste regio werden voor 2003-2005 nog geen gegevens ontvangen. In de Gentse Kanaalzone broedden in 2002 nog 35 paren. In 2003-2005 werden van die locatie geen gegevens meer ontvangen. Waarschijnlijk is de soort er, samen met de grote Kokmeeuwenkolonie, verdwenen. Verrassend was de melding van een paartje dakbroedende Zilvermeeuwen in de Antwerpse binnenstad in 2005 (MED. L. BENNY). Dit gegeven toont aan dat de soort op nog wel meer locaties langs de Schelde kan zijn gemist tijdens de inventarisaties. We ontvingen ook enkele meldingen van langdurig aanwezige, territoriale paren op industrieterreinen te Sint-Job-in't-Goor en te Turnhout. Mogelijk hebben ook daar solitaire paren gebroed op platte grinddaken.

In Nederland gaat de soort, in tegenstelling tot Vlaanderen, al sinds 1990 achteruit, na eerder eveneens een erg steile toename te hebben gekend. In 2004 werden er nog ca. 51.000 paren geteld. De negatieve trend was vooral opvallend in het Deltagebied.

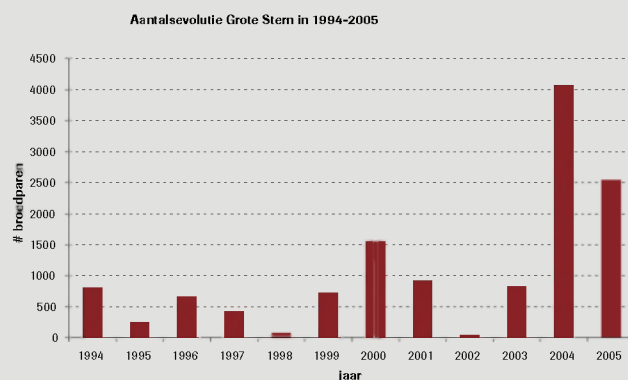
Geelpootmeeuw (*Larus michahellis*)

Ten tijde van het atlasproject verscheen de Geelpootmeeuw voor het eerst als nieuwe broedvogel in Vlaanderen. In 2002 werden in de grote meeuwenkolonie van Zeebrugge 2 zuivere broedparen vastgesteld (Vercruysse et al. 2002). In de periode 2003-2005 broedden op dezelfde locatie respectievelijk 1, 1 en 2 zuivere paren en jaarlijks werden 2-5 gemengde paren vastgesteld. De mengparen betreffen meestal paren met Kleine Mantelmeeuw, eerder zelden met Zilvermeeuw. In tegenstelling tot de andere grote meeuwensoorten zet de Geelpootmeeuw dus nog niet echt door in Vlaanderen. Overigens is dat ook in Nederland het geval. In 2004 werden er 11-16 mengparen gemeld (havens van IJmuiden + Maasvlakte en Europoort).

Geelpootmeeuw © Yves Adams

Grote Stern (*Sterna sandvicensis*)

Hoewel in 2000 nog een broedpoging werd ondernomen in het Zwin te Knokke, is de totale populatie Grote Stern in Vlaanderen nog steeds gehuisvest in 1 grote kolonie in de Voorhaven van

Zeebrugge. Sinds 2004 broeden de Grote Stern op het speciaal voor hen aangelegde 'Sterneneiland'. In 2003-2005 telde men respectievelijk 824, 4067 en 2538 paren. De grafiek vertoont sterke schommelingen omwille van jaarlijks variërende uitwisseling van broedparen met kolonies in het Deltagebied en elders in o.a. Nederland. Ook de voedselsituatie in de kustwateren is vaak op regionale schaal bepalend voor de aan- of afwezigheid van grote aantallen broedparen. In 2005 werden zowel de aantallen Grote Stern als Visdieven negatief beïnvloed door voedseltekorten, met name in het begin van het broedseizoen (ontbreken van een bepaalde lengteklasse van prooivissen nodig voor de voeding van erg jonge sternenuikens). Hierdoor besloten enerzijds minder Grote Stern in Zeebrugge tot broeden over te gaan en kenden de paren die dit wel deden een matig tot slecht broedsucces (med. E. Stienen). Het is echter duidelijk dat de Grote Stern, ondanks het wisselende broedsucces, momenteel erg goede tijden beleeft in Vlaanderen, hoewel de soort kwetsbaar blijft aangezien ze slechts op 1 locatie broedt. Verheugend was dan ook dat de Voorhaven van Zeebrugge werd aangewezen als Europees Vogelrichtlijngebied, wat een extra, toekomstgerichte bescherming biedt (COURTENS EN STIENEN 2004).

Visdief (*Sterna hirundo*)

Aantalsevolutie Visdief in 1994-2005

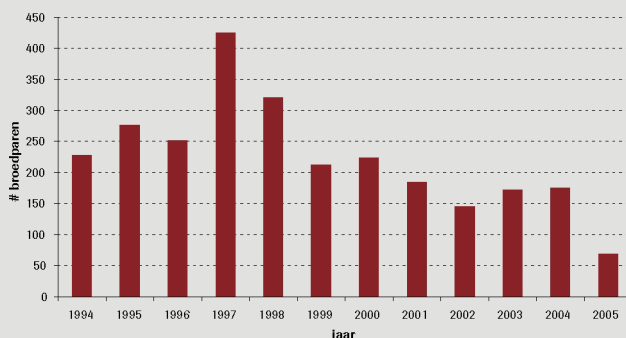

Sinds 2000 zijn de aantallen van de Visdief in Vlaanderen min of meer stabiel gebleven, weliswaar met een uitschieter in 2004 toen maar liefst 3250 paren werden geteld (waarvan 3054 in het havengebied van Zeebrugge). In 2003 en 2005 werden respectievelijk totalen bekomen van 2662 en 2450 paren. Er treden nochtans behoorlijke verschillen op doorheen de jaren wat de broedlocaties betreft. Net zoals de Grote Stern bleek de populatie Visdieven in de Voorhaven van Zeebrugge in 2005 negatief beïnvloed te worden door voedseltekorten. De Visdieven stelden daarom het broeden uit met lagere aantallen en lager broedsucces tot gevolg. In 2005 werden

in Zeebrugge 1848 paren geteld, bijna een halvering t.o.v. 2004. Opmerkelijk was wel dat de lagere aantallen aan de Oostkust gedeeltelijk gecompenseerd werden door relatief grote kolonies elders. Zo telde men 45 paren in de IJzermonding te Nieuwpoort en 102 in het havengebied van Oostende (waarvan 2 in de Voorhaven). De precieze koloniegrootte in de Oostendse achterhaven is helaas onduidelijk. In dit rapport wordt het minimum weergegeven, maar andere bronnen spreken van 200 tot zelfs 400 paren. Ook in het Antwerpse Linkeroevergebied was de toename in 2005 opmerkelijk. Men telde er 262 paren t.o.v. resp. 104 en 67 in 2003-2004. Het lijkt aannemelijk dat ten minste een deel van de vogels van Zeebrugge door de slechte voedselomstandigheden is uitgeweken naar nieuwe terreinen, voor een typische pionierssoort als de Visdief niet eens zo verwonderlijk! Elders in Vlaanderen blijven broedende Visdieven een zeldzaamheid, meestal beperkt tot één of enkele paren op speciale nestvlotjes in grotere waterpartijen in het binnenland. In de periode 1997-2005 broedden geregeld 1-3 paren op grote grindplassen langs de Maas (o.a. 2 te Kessenich in 2002 (niet vermeld in de broedvogelatlas) en 2005). Op het Noordelijk Eiland te Wintam broedden in 2004-2005 respectievelijk 1 en 4 paren, waarvan in 2005 slechts 1 succesvol. In de Durmevallei telde men in 2003-2005 1, 2 en 3 paren. In de regio Gent werden in de periode 1994-2005 telkens 3 paren geïnventariseerd met uitzondering van de laatste 2 jaren wanneer telkens 4 paren tot broeden kwamen op nestvlotjes. In 2004 broedden tevens 2 paren in de Uitkerkse Polder. In Nederland vertoont de trend sterke gelijkenissen met deze in Vlaanderen. In 2004 telde men er 19.000 paren.

Dwergstern (*Sterna albifrons*)

Aantalsevolutie Dwergstern in 1994-2005

De Dwergstern kende een flinke terugval in 2005 toen in totaal slechts 69 paren werden geteld, meteen ook het laagste aantal sinds de start van het BBV-project. Waarschijnlijk heeft ook de Dwergstern geleden onder de voedseltekorten die ook de aantallen van de andere sternensoorten negatief hebben beïnvloed.

Alle broedparen waren in de periode 2004-2005 traditioneel te vinden langs de Oostkust. In 2004 telde men 138 paren op het Sterneneiland, 3 in de Baai van Heist en 34 langs de Westdam te Zeebrugge. In 2005 was de verdeling als volgt: 11 op het Sterneneiland, 56 in de Baai van Heist (nagenoeg alle jongen gepredeerd door een in de nabijheid broedend koppel Torenvalken!) en 2 langs de Westdam.

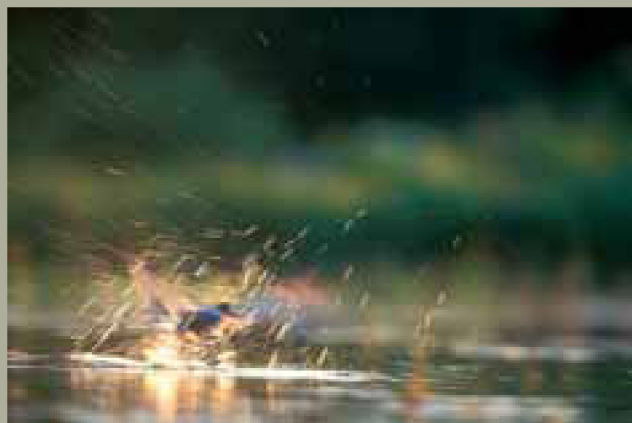
De aantalsontwikkeling in Vlaanderen loopt in het algemeen parallel aan die in Nederland waar men in 2004 555 paren telde. Vooral de toename in het Deltagebied (337 paren) was er opmerkelijk. In de toekomst zal het groeiende Sterneneiland, mits voldoende voedsel ter beschikking is in de kustwateren, hopelijk terug meer broedparen aantrekken. Indien de rust kan gegarandeerd worden en de predatiedruk afneemt, biedt ook de Baai van Heist nog goede kansen voor de soort. Ook dit laatste gebied werd mee opgenomen in het nieuwe Vogelrichtlijngebied (COURTENS & STIENEN 2004).

Witwangstern © Yves Adams

Witwangstern (*Chlydonias hybridus*)

Dé verrassing van het broedseizoen 2005 was het geslaagde broedgeval van een paartje Witwangsterns in het pas heringerichte natuurgebied het Vinne te Zoutleeuw in Vlaams-Brabant. Een flinke opsteker voor de beheerders van het terrein en, samen met de aanwezigheid van het Kleinst Waterhoen in hetzelfde jaar, een duidelijk bewijs dat nieuw ingerichte terreinen vaak erg snel ontdekt worden door vaak bijzondere soorten. Een uitvoerige beschrijving van het broedgeval en de situatie ter plekke wordt verwacht in COLLAERTS (2006 IN PREP.).

Witwangstern © Yves Adams

Halsbandparkiet (*Psittacula krameri*)

De ontvangen gegevens van deze soort zijn té fragmentarisch om ons toe te laten een uitspraak te doen over de populatie-ontwikkeling in Vlaanderen, hoewel het vrijwel vaststaat dat er nog steeds een uitbreiding plaatsvindt in noordelijke richting. Zo werden 3 minstens broedparen vastgesteld in een parkgebied in Kapellen ten noorden van Antwerpen. Het is wachten op de te verschijnen broedvogelatlas van Brussel en die van Wallonië om een nieuwe schatting te maken van de totale Belgische populatie.

Velduil (*Asio flammeus*)

In de periode 2000-2002 werd geen enkele broedindicerende waarneming van de Velduil in Vlaanderen verzameld. De soort werd dan ook niet opgenomen in de Atlas van de Vlaamse broedvogels. In Nederland gaat de soort al jaren fors achteruit en lijkt er binnen enkele jaren uitgestorven te zullen zijn. De hoop op een broedgeval in Vlaanderen leek dan ook stilaan vervlogen.

In 2005 werd echter een zeker en succesvol broedgeval gemeld uit een groot heideterrein in Limburg waarmee wordt aangetoond dat sporadische gevallen nog steeds mogelijk blijven. In datzelfde jaar bleven Velduilen tot ver in mei aanwezig op verschillende plaatsen in de IJzervallei. Na een succesvolle winter (tot een 10-tal overwinterende ex.) werd in de Rhillebroeken heel de maand mei 1 ex. waargenomen. Bovendien verbleven, eveneens in mei, 2 ex. in de vallei van de Ieperlee te Diksmuide. In juni werden op beide locaties echter geen waarnemingen meer verricht van de soort.

Velduil © Rollin Verlindé

Oehoe © Yves Adams

Bijeneter © Yves Adams

Oehoe (*Bubo bubo*)

Al enkele jaren breidt de soort heel langzaam haar areaal uit in Nederlands Limburg en de Gelderse Achterhoek. VOSKAMP (2004) geeft hiervan een uitgebreid overzicht (5 broedgevallen en 1

territorium in 2004). In Vlaams Limburg leek een broedgeval in de nabije toekomst dan ook tot de mogelijkheden te behoren. In 2005 was het eerste broedgeval voor Vlaanderen een feit. Niet in een groeve, zoals in de meeste gevallen in Nederland en Wallonië, maar in een oud fabrieksgebouw in Beringen. Het betrof een succesvol broedgeval dat werd ontdekt doordat 1 van de oudervogels gekwetst werd binnengebracht in een vogelopvangcentrum. Meer details worden gegeven in JANSSEN (2006).

IJsvogel (*Alcedo atthis*)

Na de vrij goede schattingen die mogelijk waren tijdens de atlasperiode moesten we het na 2002 stellen met erg onvolledige, fragmentarische gegevens. IJsvogels worden dan ook nagenoeg overal in Vlaanderen broedend aangetroffen en zijn moeilijk op te volgen in het kader van het BBV-project. Aangezien ze de kaap van 150 paren al lang overschreden hebben zullen ze in de toekomst niet langer via dit project worden opgevolgd. Hopelijk wordt er snel een

landelijke 'common bird census' opgestart waarin de soort vervolgens kan worden opgenomen.

Dat het de IJsvogel ook in 2003-2005 voor de wind is gegaan, lijkt nochtans vast te staan. De gegevens die we ontvangen hebben, wijzen in ieder geval niet op een significante afname, maar eerder op stabiele tot lichtjes afnemende aantallen. Zo werden in Limburg 65-88 paren geteld in 2003-2005 t.o.v. 75-101 in de atlasperiode. Een populatieschatting voor Vlaanderen is, gezien de schaarse gegevens, niet mogelijk.

In Nederland kende de IJsvogel een piekjaar in 2002 met 650 paren. In 2004 was de populatie licht afgenomen tot ca. 575 paren.

Bijeneter

Na de eerste geslaagde broedgevallen van de soort (2 paren in De Panne in 1996) bleef de Bijeneter een onregelmatige broedvogel tot en met 2001. In 2002 broedde de soort voor het eerst in het Provinciaal domein Puyenbroek te Wachtebeke. Hoewel 4-5 paren het hele broedseizoen aanwezig waren, werd van slechts 3 paren minstens een broedpoging waargenomen. In datzelfde jaar was eveneens een paar aanwezig (zonder broedsucces) in een zandgroeve te Neerijse. In 2003-2005 bleef de soort broeden in Wachtebeke (telkens 3 paren met in 2005 8 uitgevlogen juvenielen) waar dankzij een goede samenspraak tussen lokale vogelkijkers,

provinciale wachters en de eigenaar van de industriële site steeds broedgelegenheid kon gewaarborgd worden. In 2004 werd bovendien een nieuwe locatie in gebruik genomen te Oostakker in de Gentse Kanaalzone (1 paar). Vermoedelijk betrof het hier vogels die eerder al werden waargenomen te Wachtebeke. Ook in 2005 waren de vogels daar aanwezig. Bovendien werden in 2005 nog 3 bijkomende broedpogingen gemeld te Lochristi (MED. G. SPANOGHE). De toenemende populatie Bijeneter in Vlaanderen telde in 2003-2005 dus resp. 3, 4-5 en 7 paren.

De toenemende aantallen in Vlaanderen kaderen in de doorzettende toename in het noorden van Frankrijk terwijl de soort ook in Wallonië jaarlijks wordt vastgesteld (MED. J.-P. JACOB).

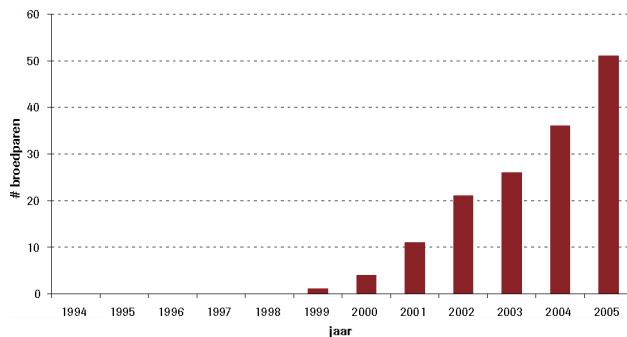
Draaihals (*Jynx torquilla*)

De Draaihals lijkt zo goed als uitgestorven in Vlaanderen, hoewel geïsoleerde paren makkelijk kunnen gemist zijn. Echter, ook tijdens de atlasperiode, toen Vlaanderen erg intensief werd geïnventariseerd, werd de populatie niet hoger ingeschat dan 1-3 paren. In 2003-2004 vond resp. een zeker en een mogelijk broedgeval plaats in de Kalmthoutse Heide. In beide jaren werd ook 1 territorium gemeld uit Limburg. Verder (geen enkel gegeven uit 2005!) bleef het erg stil rond deze soort die we nu als een onregelmatige broedvogel kunnen bestempelen.

Middelste Bonte Specht

(*Dendrocopos medius*)

Aantalsevolutie Middelste Bonte Specht in 1994-2005

Van alle in dit rapport besproken soorten, is het verhaal van de Middelste Bonte Specht ongetwijfeld het opmerkelijkste succesverhaal. Nadat reeds in de tweede helft van de jaren 90 territoria werden genoteerd (o.a. te Pulderbos in de provincie Antwerpen), werden de eerste zekere broedgevallen pas opgetekend tijdens het eerste atlasjaar in het Meerdaalwoud. Nadien ging het erg snel met de kolonisatie van verschillende nieuwe bossen in Vlaams-Brabant en regio's zoals de Voerstreek (3 paren in 2002, mogelijk al langer

aanwezig). In 2003-2005 nam de soort in de Voerstreek toe van 3 tot een geschatte 12 paren. Ook in de bossen in Vlaams-Brabant nam de soort verder toe, zoals uitgebreid beschreven in MOREAU (2006). De totale Vlaamse populatie kan in 2003-2005 geschat worden op resp. 26, 36 en 51 paren, waarbij met name de schatting voor 2005 nog kan wijzigen wanneer aanvullende gegevens binnen komen.

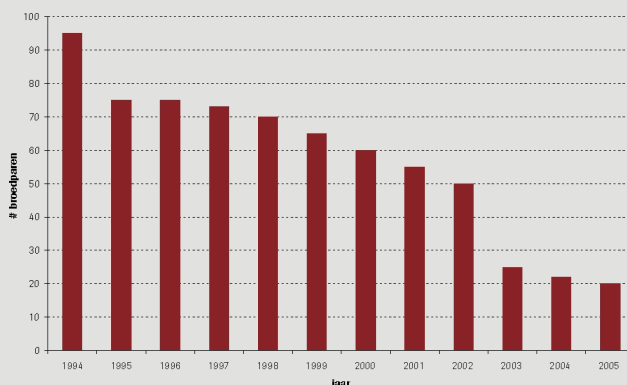
Echt spectaculair waren de waarnemingen in de winterperiode 2005-2006 en het aansluitende voorjaar. Op maar liefst 55 nieuwe locaties verscheen de Middelste Bonte Specht voor het eerst (MED. G. DRIESSENS). In nagenoeg alle Vlaamse BBV-regio's werden waarnemingen verricht van, vaak solitaire, maar ook dikwijls gepaarde, exemplaren. Het zwaartepunt van de verspreiding lag in bosrijke regio's zoals de Vlaamse Ardennen, de gehele Kempen en in de reeds gekende broedgebieden. De soort werd echter vastgesteld tot in West-Vlaanderen en zelfs tot aan de kust (De Panne). Het is afwachten in hoeverre de winterwaarnemingen zullen leiden tot effectieve kolonisatie van nieuwe broedgebieden.

Ook Nederland deelt in de opmars van deze spechtensoort. In 2004 werden er al minstens 13 paren vastgesteld. Een uitgebreide bespreking van de ontwikkeling van de Nederlands Limburgse broedpopulatie is te lezen in BAKHUIZEN (2005). Overigens werden tijdens de winter van 2005-2006 ook in de provincie Noord-Brabant (westelijk tot Bergen-op-Zoom) tientallen nieuwe locaties (al dan niet tijdelijk) ingenomen.

Kuifleeuwerik

(*Galerida cristata*)

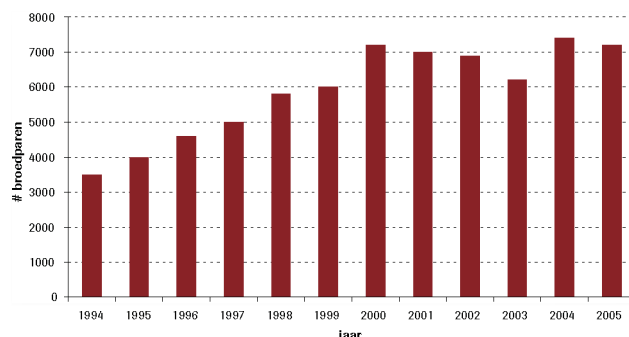
Aantalsevolutie Kuifleeuwerik in 1994-2005

De dramatische terugval van de Kuifleeuwerik werd reeds in de broedvogelatlas goed gedocumenteerd. De resultaten van het BBV-project voor de periode 2003-2005 tonen aan dat de soort ondertussen nog meer terrein heeft verloren. In de twee regio's waar de soort nog tot broeden komt, de Westkust en de Oostkust, verliest de Kuifleeuwerik verder terrein. Langs de Westkust werden in de periode 2000-2002 nog jaarlijks ca. 25-30 paren geteld. In 2004-2005 was het bestand er teruggefallen tot ca. 12 paren, een halvering van de aantallen op slechts 3 jaar tijd! Langs de Oostkust lijkt de situatie nog dramatischer: respectievelijk 9, 8 en 6 paren werden geteld in 2003-2005. Het totale bestand komt er, rekening houdend met enkele niet getelde gebieden, vermoedelijk uit op maximaal 10 paren jaarlijks. De totale Vlaamse populatie in de voorbije 3 jaren kan geschat worden op maximaal 20-25 paren, minder dan de helft van de schatting tijdens de atlasperiode. De Kuifleeuwerik lijkt binnen afzienbare tijd te zullen verdwijnen als broedvogel uit Vlaanderen. In Nederland is de situatie even dramatisch: in 2004 werden nog slechts 30-40 paren geteld en zet de afname onverminderd door, hoewel de laatste 5 jaren iets minder snel.

Oeverzwaluw (*Riparia riparia*)

Aantalsevolutie Oeverzwaluw in 1994-2005

Oeverzwaluwen zijn erg moeilijk te inventariseren in het kader van het BBV-project. De soort kent een erratisch voorkomen en uit de resultaten van de broedvogelatlas blijkt dat ze zowat overal in Vlaanderen te verwachten zijn. Het is dan ook logisch dat lang niet van alle in de atlas gekende kolonies voor de periode 2003-2005 aantallen werden doorgestuurd. Hierbij blijft het onduidelijk of kolonies verdwenen zijn, dan wel niet geteld. We hebben echter getracht om op basis van tijdsreeksen van grote, jaarlijks getelde kolonies in combinatie met gegevens over broedsucces en overwinteringsgebieden toch een jaarlijkse schatting op te maken voor de periode na de atlas. De getoonde grafiek moet echter wel met

de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

In Nederland nam de populatie sinds het topjaar 2000 (meer dan 30.000 paren) af om in 2004 terug sterk toe te nemen tot ca. 22.500 paren. De toename werd er toegeschreven aan het goede broedsucces in 2003 (erg warme zomer) in combinatie met gunstige weersomstandigheden (vrij natte winter 2003/2004) in de Afrikaanse Sahelzone. Resultaten van langjarig onderzoek in Groot-Brittannië hebben aangetoond dat regenval in de Afrikaanse overwinteringsgebieden inderdaad een positief effect heeft op de Europese broedpopulatie, maar tevens dat er een sterker negatief effect is gemeten in relatie tot regenval in het broedgebied in het voorgaande jaar. De onderkenning van het belang van regenval in het broedgebied als een sturende factor bij de Oeverzwaluw was nog niet eerder zo duidelijk aangetoond (COWLEY & SIRIWARDENA 2005).

Het goede Oeverzwaluwjaar in Nederland werd ook in Vlaanderen vastgesteld. Vooral de resultaten van het Natuurpunt-project in het Antwerpse havengebied waren in 2004 opmerkelijk: er broedden 914 paren langs de Linker- en 560 paren langs de Rechterscheldeoever. In Limburg was 2004 zeker geen bijzonder jaar. In de periode 2003-2005 werden er respectievelijk 1008, 782 en 816 paren geteld. In Klein-Brabant telde men 190 paren in 2004 en 205 in 2005. In de Rupelstreek werden in dezelfde periode respectievelijk 255 en 280 paren geïnventariseerd. In de Durmevallei nam het aantal Oeverzwaluwen toe van 30 in 2003 tot 103 in 2005 en uit de regio Gent werden in die jaren resp. 370, 400 en 350 broedparen gemeld. De daar reeds lang opgevolgde kolonie van het Leeuwenhof te Drongen weerspiegelt het goede jaar 2004 met in de periode 2002-2004 resp. 31, 90 en 116 paren.

Engelse Gele Kwikstaart

(*Motacilla flava flavissima*)

Engelse Gele Kwikstaarten broeden ongetwijfeld (veel) vaker in Vlaanderen dan wat moet blijken uit de schaarse waarnemingen van de soort in het broedseizoen. Vooral mengparen met wijfjes Engelse

Gele kunnen heel makkelijk over het hoofd worden gezien.

In 2003 ontvingen we slechts melding van een gemengd broedpaar in Geraardsbergen. In 2004 broedde de soort in de Scheldebreeken in de Durmevallei (man Engelse Gele met vrouwtje Gele Kwikstaart). Voor 2005 werden (nog) geen meldingen ontvangen.

Ook in Nederland is de soort erg zeldzaam en werden in 2004 slechts 6 broedparen en/of langdurige zangposten gemeld.

Grote Gele Kwikstaart

(*Motacilla cinerea*)

Ook de Grote Gele Kwikstaart wordt in de toekomst geschrapt van de soortenlijst van het BBV-project. De soort telt ruim meer dan 150 paren in Vlaanderen en is dermate wijd verspreid dat een goede opvolging van de populatie in het kader van het BBV-project (dat in feite uitgaat van territoriumkartering) niet langer mogelijk is. Voor de periode 2003-2005 zijn de gegevens erg fragmentarisch. De weinige regionale gegevens die wel jaarlijks werden verzameld, in combinatie met de nog steeds doorzettende reeks relatief zachte winters, doet

ons besluiten dat de populatie nog steeds licht toeneemt. Ook het toenemend aantal broedgevallen aan de noordrand van het Vlaamse areaal wijst in die richting. Zo werden in 2004-2005 broedgevallen vastgesteld in Essen, Wuustwezel, Turnhout, Zelzate, Hoogstraten en Moerbeke. Allemaal op locaties die tijdens de atlasperiode nog niet bezet waren. Waarschijnlijk broedden ca. 500-600 paren jaarlijks in Vlaanderen in 2003-2005. Het is wel afwachten hoe de lange winter 2005/2006 werd verteerd.

In Nederland gaat het de soort ook nog steeds voor de wind met 206 getelde territoria in 2006. Door de hogere dichtheden en toegenomen voedselconcurrentie zou het broedsucces er wel licht afnemen (VAN DEN AKKER 2005).

Rouwkwikstaart (*Motacilla alba yarrelli*)

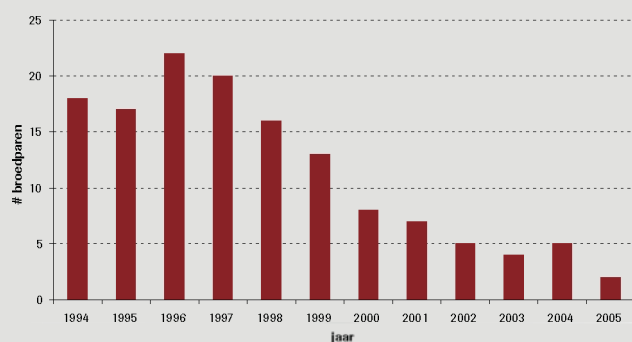
Ook van de Rouwkwikstaart slaan de gemelde gevallen waarschijnlijk slechts op een klein deel van de in werkelijkheid aanwezige aantallen broedvogels. Gemengde broedgevallen werden in 2003-2005 jaarlijks vastgesteld op het Groot Schietveld te Brecht (telkens 1 paar met mannetje Rouwkwik). In 2003 vond vermoedelijk ook een gemengd broedgeval plaats in de Rhillebroeken te Woumen en werden juni-waarnemingen verricht in Zelzate en Wachtebeke. In 2004 werd de soort tijdens het gehele broedseizoen waargenomen in Machelen. In 2005 tenslotte, werd nog een mogelijk broedpaar gemeld uit Houtem.

Paapje © Yves Adams

Paapje (*Saxicola rubetra*)

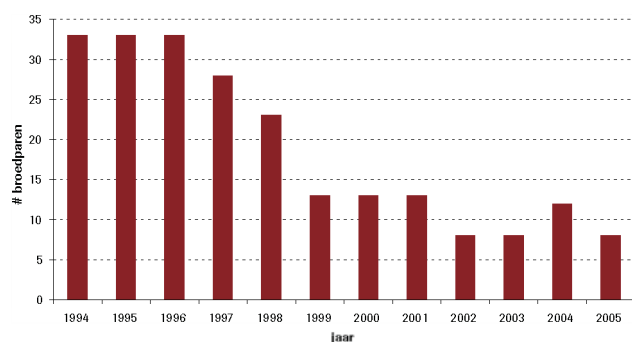
Aantalsevolutie Paapje in 1994-2005

Met respectievelijk slechts 4, 5 en 2 territoria staat het Paapje op het punt om te verdwijnen als broedvogel in Vlaanderen. In vergelijking met de atlasperiode is de al erg kleine populatie nog eens gehalveerd. De zeldzame broedgevallen of -pogingen werden opgetekend in de IJzervallei (resp. 1 territorium, 1 zeker broedgeval en 1 territorium, en 1 tijdelijke zangpost in 2003-2005), in Limburg (2 in 2004), in de Kalkense Meersen (1 in 2004) en in de Markvallei (1 in 2003 en 2005). Langs de Oostkust werd in 2003-2005 geen enkel broedgeval gemeld. De enorme terugval van het Paapje is al decennialang bekend, maar het lijkt niet mogelijk deze te stoppen, ook niet in hooilandreservaten. In Nederland bleek de populatie in 2004 (250-400 paren) gehalveerd t.o.v. 1995.

Tapuit (*Oenanthe oenanthe*)

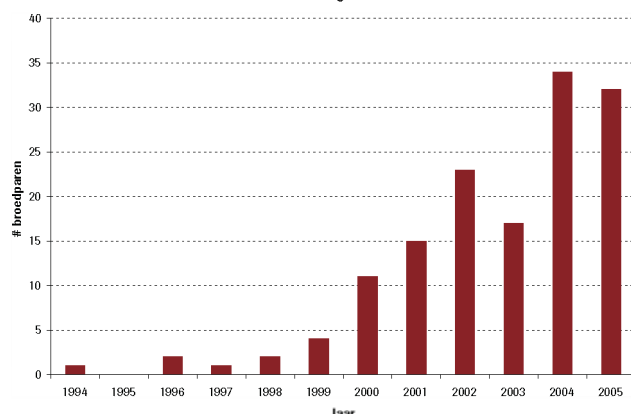
Aantalsevolutie Tapuit in 1994-2005

Net als het Paapje lijkt ook de Tapuit stilaan als broedvogel uit Vlaanderen te zullen verdwijnen. Tijdens de atlasperiode werd nog een schatting van 10-15 paren aangehouden hoewel in het laatste atlasjaar zelfs de ondergrens nog maar met moeite gehaald werd. In 2003-2005 schommelde de populatie jaarlijks rond 8-12 paren. Enkel in de duinen langs de Westkust (IJzermonding Nieuwpoort, resp. 5, 4 en 3 paren in 2003-2005) en in en rond het havengebied van Zeebrugge (resp. 3, 4 en 4 paren in 2003-2005) wordt nog jaarlijks in erg kleine aantallen gebroed. Verrassend waren de 3 territoria in Limburg in 2004. In 2005 werd daar opnieuw 1 territorium gemeld. In Nederland, waar de Tapuit zich eveneens meer en meer terugtrekt langs de kuststreek, telde men in 2004 nog 350-450 paren. Hoewel de afname er de voorbije jaren (sinds 2002) wat gestabiliseerd lijkt, telde men er in de jaren 70 nog ca. 1500 paren. Onnodig te zeggen dat ook in Nederland de Tapuit op de Rode Lijst is verschenen.

Graszanger (*Cisticola juncidis*)

Aantalsevolutie Graszanger in 1984-2005

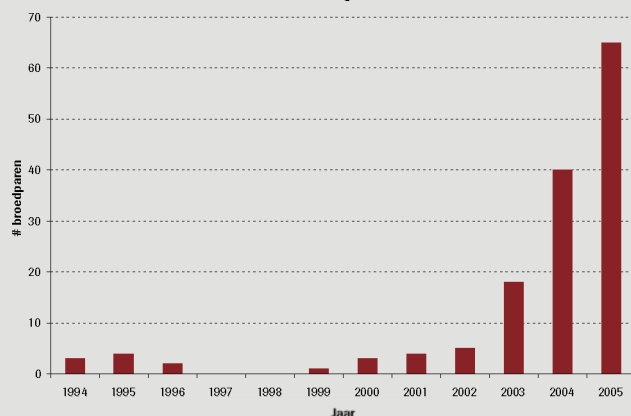
Na een korte inzinking in 2003 is de Graszanger in de periode 2004-2005 verder toegenomen in Vlaanderen. Er werden de voorbije 3 jaren respectievelijk 17, 34 en 32 paren geteld. De belangrijkste regio's

zijn ongewijzigd gebleven sinds de atlasperiode. Veruit de hoogste aantallen werden genoteerd aan de Oostkust (27 paren in 2004 en minstens 17 in 2005). De soort broedde er vooral op verruigde terreinen in de Achterhaven van Zeebrugge. Langs de Westkust was het wachten op september 2005 toen maximaal 4 zangposten werden genoteerd in de IJzermonding te Nieuwpoort. Buiten de Kuststreek dook de Graszanger in 2003-2004 op te Berlare en op Blokkersdijk in het Antwerpse Linkeroevergebied (tijdelijke zangposten). In de regio Gent krijgt de soort meer en meer vaste voet aan de grond. In 2003-2005 werden hier respectievelijk 4, 5 en 6 paren en/of zangposten geteld. Graszangers broeden er in de Bourgoyen-Ossemeersen en in de Gentse Kanaalzone. In 2005 werd eveneens een zangpost vastgesteld op het Noordelijk Eiland te Wintam. Late vestigingen zoals aan de Westkust hebben in het algemeen betrekking op uitzwermende jongen van hetzelfde jaar. Indien de reeks (relatief) zachte winters wordt doorgezet, lijkt niets een verdere uitbreiding van de soort in de weg te staan.

In Nederland werden in 2004 27 territoria geïnventariseerd. Vooral het Verdrongen Land van Saeftinghe (17 territoria) en het Markiezaatsmeer (7 territoria) vormen er belangrijke kernen van waaruit een verdere expansie te verwachten valt.

Cetti's Zanger (*Cettia cetti*)

Aantalsevolutie Cetti's Zanger in 1984-2005

Het gaat momenteel bijzonder goed met de Cetti's Zanger in Vlaanderen. Tijdens de atlasperiode waren de voortekenen van een snelle expansie reeds opvallend in de Kuststreek, maar toch werden in de periode 2000-2002 respectievelijk slechts 3, 4-5 en 5-6 paren/zangposten geteld. Nadat in 2003 aan de kust reeds een 15-tal territoria werden gemeld (totaal in 2003 18 paren), nam het aantal bijzonder snel toe in 2004-2005 tot resp. 40 en 65 paren. Cetti's Zangers zijn ondanks hun luide, explosieve zang niet zo makkelijk te inventariseren. De aanwezigheid is eenvoudig vast te stellen, maar

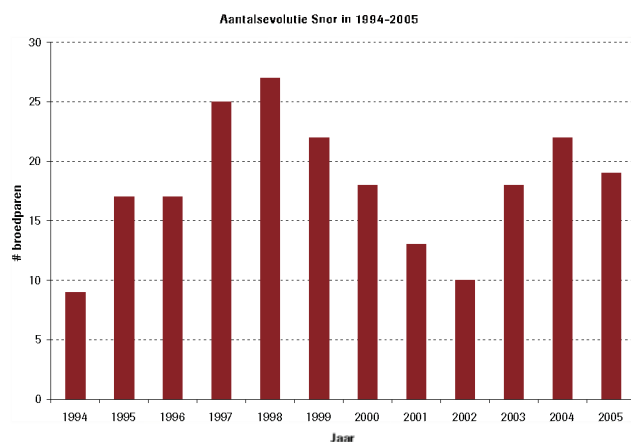
verder broedbewijs blijft vaak uit. Een deel van de gemelde aantallen zal betrekking hebben op solitaire, zingende exemplaren, terwijl ook uitzwermende jongen van hetzelfde jaar reeds mee kunnen opgenomen zijn in de totalen.

De soort is nog steeds in hoofdzaak verspreid langs onze kust. Aan de Westkust (o.a. Westhoek De Panne en Blankaart Woumen) werden in 2004-2005 resp. 15 en 22 paren geteld. Aan de Oostkust, en dan vooral in de Achterhaven van Zeebrugge werden in dezelfde periode resp. 15 en 26 paren vastgesteld. De uitbreiding naar het binnenland, zoals reeds gemeld in 2003 (Oude Landen Ekeren en regio Schelde-Leie) zet door. In 2005 werden 3 zangposten vastgesteld in het Krekengebied in Noord Oost-Vlaanderen. Mogelijk werd de soort daar nog flink onderschat. Ook in Waasland Noord werd zowel in 2004 als 2005 minstens 1 langdurige zangpost vastgesteld. In de Dijlevallei lijkt de Cetti's Zanger nu echt gevestigd met resp. 1, 2 en 4 paren in 2003-2005 (Vijvers van Oud-Heverlee + Doode Bemde). In 2002 werd een tijdelijke zangpost van de soort vastgesteld in Limburg (niet opgenomen in de broedvogelatlas), later werden van die soort geen waarnemingen meer verricht. In de Kalmthoutse Heide zong de soort verspreid over het hele broedseizoen in 2005.

Indien strenge winters met lange vorstperioden geen roet in het eten gooien, lijkt niets een verdere uitbreiding in de weg te staan. Ook in de jaren 70 was dat het geval en werden in België tot bijna 200 paren geteld. Het is nog afwachten hoe de soort de lange (maar niet erg strenge) winter van 2005/2006 heeft verteerd.

In Nederland is nog geen sprake van een explosieve toename, hoewel de soort er ook duidelijk in de lift zit, vooral in het Deltagebied. In 2004 telde men in heel het land slechts 5 paren.

Snor (*Locustella luscinioides*)

De Snor bereikte haar dieptepunt in Vlaanderen in het begin van de jaren 90 toen nog maximaal een 10-tal paren werden geteld. Sinds de start van het BBV-project zijn de aantallen terug licht toegenomen. Tijdens de atlasperiode schommelden de aantallen tussen 9 en 20

broedparen. Het laatste atlasjaar werden bijzonder weinig zingende Snorren aangetroffen (9-11). In de periode 2003-2005 werden respectievelijk 11-13, 15-20 en 18-21 paren geteld. Opmerkelijk was dat we in die periode geen waarnemingen ontvingen uit de Oostkust, nochtans het belangrijkste verspreidingsgebied van de soort tijdens de atlasperiode. Mogelijk was de soort er niet geheel afwezig, maar werd het gebied niet even intensief bezocht als in 2000-2002. Aan de Westkust werden in 2003-2005 resp. 0, 1 en 3 zangposten geteld (kleiputten Stuivekenskerke + Blankaart te Woumen). In Waasland-Noord schommelden de aantallen: 1 paar in 2003, 6 in 2004 (vooral aan het Schor Ouden Doel en het Groot Rietveld te Melsele) en opnieuw slechts 1 paar in 2005. In Limburg werden in dezelfde periode respectievelijk 3, 3 en 6 zangposten geïnventariseerd. Elders in Vlaanderen is de Snor nog zeldzamer. In 2003 werd een langdurige zangpost opgetekend aan het Scheldemeer te Destelbergen. Tijdens het voorjaar 2004 was de soort als doortrekker opvallend veel plaatsen aanwezig (SYMENS ET AL. 2005), maar in de meerderheid van de gevallen verdwenen de vogels weer na enkele dagen. In Nederland nam de Snor in 2004 gevoelig af, vooral in de moerasgebieden op kleigronden en in de duinen. Het maaien van rietlanden in het kader van natuurbeheer blijkt voor de Snor eerder negatief uit te draaien aangezien de soort een voorkeur heeft voor oud (5-10 jaar) Riet.

Grote Karekiet (*Acrocephalus arundinaceus*)

De Grote Karekiet is in Vlaanderen geëvolueerd van een schaarse broedvogel in de jaren 70 (100-tal paren) tot een onregelmatige broedvogel nu. Na het zekere en waarschijnlijke broedgeval in 2003 in respectievelijk Epegem en Veurne, werden in 2004-2005 geen waarschijnlijke of zekere broedgevallen meer genoteerd. Jaarlijks bezet de soort nog wel tijdelijke zangposten zoals in het Groot Rietveld te Melsele in 2005.

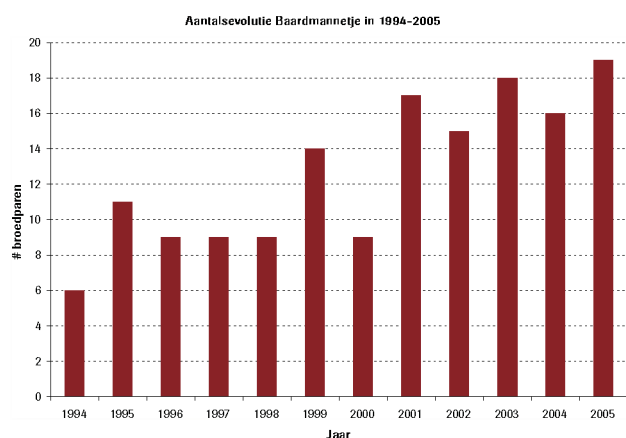
In Nederland blijft de soort sterk achteruitgaan. Van de totale populatie van 400 paren in 1990, bleven in 2004 nog maar ca. 200 paren over.

Orpheusspotvogel (*Hippolais polyglotta*)

Ook na de atlasperiode is er van een echte doorbraak van de Orpheusspotvogel in Vlaanderen geen sprake. In 2003 werd de soort op ten minste een 10-tal plaatsen kortstondig zingend waargenomen zonder verder broedbewijs. Ook in 2004 en 2005 ontvingen we enkel meldingen van solitaire exemplaren met uitzondering van een waarneming van 2 exemplaren nabij het Mechels Broek. Mogelijk broedden in de periode 2003-2005 jaarlijks wel enkele paren in

Vlaanderen. De bij de meeste vrijwilligers weinig bekende zang en de lage trefkans van de soort zorgen er waarschijnlijk voor dat broedgevallen in vele gevallen niet ontdekt zullen worden. Ook in Nederland blijft het voorlopig bij vaak langdurige zangposten zonder verder broedbewijs. Nochtans is de soort er wel duidelijk geconcentreerd in Zuid-Limburg. In Vlaanderen is er geen duidelijk (zuidelijk) zwaartepunt wat de verspreiding van de tijdelijke zangposten betreft, iets wat men wel zou verwachten gezien de Orpheusspotvogel opruikt vanuit Wallonië.

Baardmannetje (*Panurus biarmicus*)

Het verspreidingsgebied van het Baardmannetje in Vlaanderen is erg beperkt: enkel in het havengebied van Zeebrugge, lokaal elders in de Kustpolders en de IJzervallei en in het havengebied van Antwerpen

worden regelmatig broedgevallen gemeld. Zoals blijkt uit de grafiek, is de soort sinds 2001 iets talrijker geworden in Vlaanderen, zij het nog steeds in erg beperkte aantallen. In de periode 2003-2005 werden respectievelijk 15-20, 13-18 en 16-22 paren geteld.

In 2004-2005 werden aan de Oostkust resp. 2 en 1 paar gemeld. Het vermoeden bestaat dat de inventarisaties niet volledig waren en dat het werkelijke aantal steeds rond minstens 5 paren zal schommelen. Voor de periode 2003-2005 konden we helaas niet beschikken over gegevens uit de Middenkust waar de soort tijdens de atlasperiode tot broeden kwam in het Krekengebied. Langs de Westkust werden geen broedgevallen genoteerd in dezelfde periode. Het belangrijkste gebied voor het Baardmannetje in Vlaanderen wordt gevormd door de Scheldepolders en het aangrenzende Antwerpse Linkeroevergebied. Hier werden in 2003-2005 respectievelijk 15, 11 en opnieuw minstens 15 paren gemeld. Belangrijkste broedgebieden zijn hier het Groot Rietveld te Melsele en het Schor Ouden Doel. De aantallen in Vlaanderen zijn nog steeds marginaal in vergelijking met Nederland waar in 2004 ca. 1500 paren werden geteld. Erg interessant is de explosieve toename van de soort in het Verdrongen Land van Saeftinge. In 2004 zijn hier 136 paren geteld, tegen 8 in 1997 (CASTELJNS & WIELAND 2005). Mogelijk dat de uitbreidende populatie van Saeftinge in de nabije toekomst ook zal zorgen voor een verdere toename in het Antwerpse havengebied.

Taigaboomkruiper (*Certhia familiaris*)

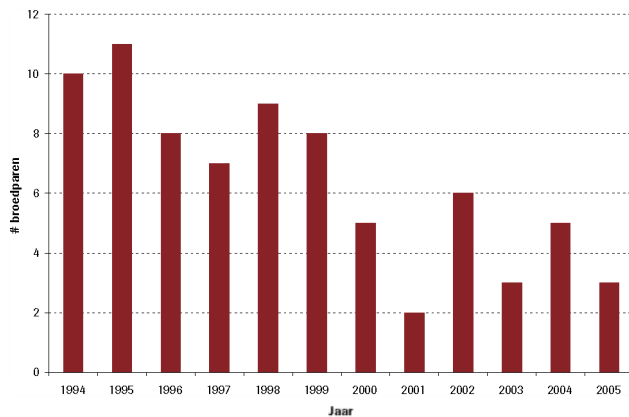
Hoewel de soort al langer broedverdacht is in de uitgestrekte, oude bossen van de Voerstreek, werden de eerste zekere broedgevallen in het kader van het BBV-project pas doorgegeven in 2004 (6 paren en/of territoria). In 2005 werd hetzelfde aantal doorgegeven. De soort is ook al enige jaren broedverdacht in de bosgebieden ten zuidoosten van Brussel (Heverleebos, Meerdaelwoud enz...). Het gedetailleerd

inventariseren van deze soort vraagt een grote tijdsinvestering en gebiedskennis. Het is dan ook erg waarschijnlijk dat meer doorgedreven inspanningen in de toekomst nog nieuwe broedparen aan het licht zullen brengen. In Wallonië vertoont de Taigaboomkruiper al enkele jaren een positieve trend (MED. J.-P. JACOB).

In Nederland is de soort vooral goed vertegenwoordigd in de bosgebieden van Zuid-Limburg. In 2004 werden daar ca. 30 territoria vastgesteld. Ook hier geldt de opmerking dat de getelde aantallen een onderschatting van de werkelijke populatie zullen zijn.

Buidelmees (*Remiz pendulinus*)

Aantalsevolutie Buidelmees in 1994-2005

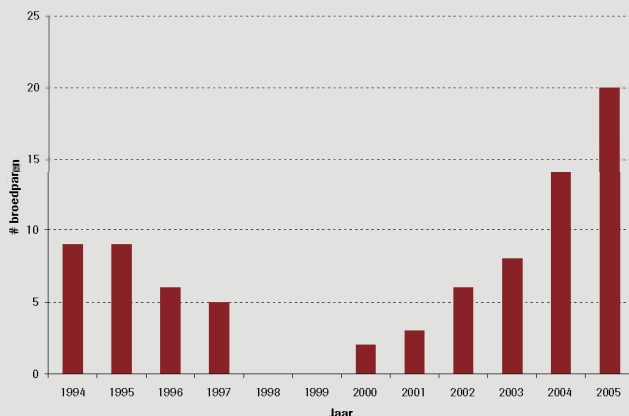

De Buidelmees lijkt zich te handhaven op het (lage) niveau van de atlasperiode. In 2003-2005 werden respectievelijk 3, 5 en 3 paren vastgesteld. In Limburg werden geen broedparen vastgesteld in 2003 en 2005, maar wel 2 in 2004. In het Antwerpse Linkeroevergebied werden al dan niet mislukte broedgevallen gemeld in 2003 (1) en 2005 (2). Verder ontvingen we meldingen uit Klein-Brabant waar in 2004 1-3 territoria werden ontdekt langs de Schelde. In 2005 werd daar een solitair mannetje nestbouwend waargenomen op het Noordelijk Eiland te Wintam.

In Nederland vertoont de trendgrafiek sterke overeenkomsten met die uit Vlaanderen. De populatie is er stabiel sinds 2001, nadat de piek viel in het begin van de jaren 90. In 2004 werd het totale aantal broedparen geschat op 100-130.

Grauwe Klauwier (*Lanius collurio*)

Aantalsevolutie Grauwe Klauwier in 1994-2005

Na het kortstondig verdwijnen van de Grauwe Klauwier als broedvogel uit Vlaanderen in 1998-1999 werd tijdens de atlasperiode al een voorzichtig herstel gemeld tot 5-7 broedparen in 2002.

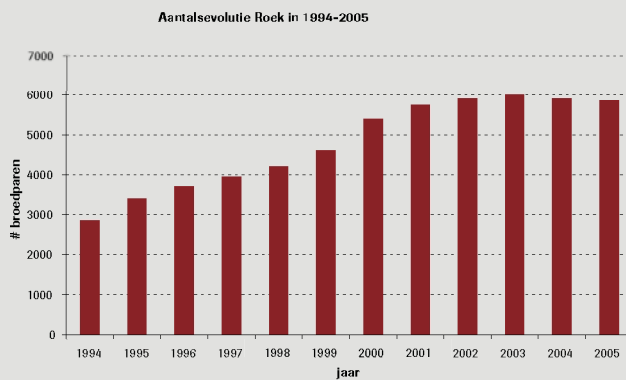
Sindsdien lijkt het de soort enigszins onverwacht terug voor de wind te gaan. Hoewel geen gedetailleerde inventarisaties voorhanden zijn, wijzen losse waarnemingen en schattingen op een minimum van 14 paren in 2004 en maar liefst 20 in 2005. In 2006 zal specifiek naar de soort gezocht worden in o.a. de Voerstreek. De huidige heropleving kan volledig worden toegeschreven aan de provincie Limburg en vooral de Voerstreek (MED. J. RUTTEN). In 2005 werden in toenemende mate broedgevallen vastgesteld meer noordelijk in Limburg (o.a. op verschillende grote heideterreinen). Elders in Vlaanderen was er in mei 2005 een opvallende influx van solitaire mannetjes. We ontvingen echter in dat jaar geen meldingen van broedgevallen buiten Limburg. De huidige heropleving van de aantallen lijkt te passen in de doorzettende toename van de soort in Wallonië en Noord-Frankrijk (MED. J.-P. JACOB).

In Nederland werden in 2004 200-225 paren geteld. Landelijk is er sprake van een afname sinds 1990, maar die afname kan voornamelijk toegeschreven worden aan de trend in één bolwerk in het noordoosten van het land. Elders is de trend wisselend, met in 2004 in het algemeen terug hogere aantallen.

Klapekster (*Lanius excubitor*)

De Klapekster is sinds het einde van de jaren 90 nog slechts een onregelmatige broedvogel in Vlaanderen. Het enige waarschijnlijke broedgeval dat we ontvingen voor de periode 2003-2005 was dat van een koppel in de Kalmthoutse Heide in 2005. Beide vogels waren aanwezig tot ten minste 21 mei waarbij tevens herhaaldelijk zang en voedseloverdracht werd waargenomen. In juni kon echter geen verder broedbewijs worden vastgesteld.

Roek (*Corvus frugilegus*)

Het lijkt erop dat de Roek in de twee Vlaamse kerngebieden verschillend evolueert. In Limburg wordt nog steeds een toename vastgesteld in zowel kolonies als aantallen. De soort nam er in 2005 nog sterk toe tot 2370 paren t.o.v. 1248-2035 in de atlasperiode. In het

andere Vlaamse bolwerk, de Antwerpse Kempen, evolueert de soort minder gunstig en is er sprake van een trage, maar gestage afname na de atlasperiode. In Brecht en Malle, 2 voor de soort belangrijke gemeenten, nemen de aantallen af sinds 1999-2000 toen er nog resp. 1334 en 1336 nesten werden geteld. In 2005 werden nog ca. 1000 nesten geïnventariseerd (BERKVENS 2006 IN PRESS.). De dalende aantallen in de Antwerpse Kempen sluiten aan bij de trend die men vaststelt in Nederland. Daar werden in 2004 zo'n 10.000 paren minder geteld dan in de topperiode 2000-2001 toen men er landelijk ca. 65.000 paren telde. Hierbij werd gesteld dat de afname in de grensstreek met Vlaanderen nog het geringst was en het sterkst in Noord-Nederland. Als de Nederlandse trend zich doorzet, ziet het er m.a.w. niet goed uit voor de Roek in Vlaanderen.

De situatie in de kleinere kerngebieden is minder duidelijk omdat de gegevens er minder constant werden verzameld. In Zuid-West-Vlaanderen telde men in 2000-2002 ongeveer 270 paren. In de periode 2003-2005 werden resp. 170, 195 en 173 paren doorgegeven via het BBV-project. Echter, niet van alle tijdens de atlas getelde kolonies werden waarnemingen ontvangen. Maar mogelijk is ook daar reeds een lichte daling ingezet. Van de verschillende kleinere kolonies in de Vlaamse Ardennen werden geen gegevens ontvangen. De totaalgrafiek werd ten dele aangevuld met schattingen vertrekkend van de atlasgegevens en toont een stabilisatie sinds de atlasperiode.

Kuifmania © Geert Spanoghe

Kuifmania (*Acridotheres cristatellus*)

In 2004 werd voor het eerst de aanwezigheid vastgesteld van de Kuifmania in het Antwerpse Linkeroevergebied, meerbepaald in Prosperdorp. In dat jaar waren er reeds vermoedens van een broedgeval. In 2005 werd de soort op dezelfde locatie met zekerheid broedend vastgesteld. Broedgevallen van Mania's dienen goed opgevolgd te worden aangezien dit geslacht op talloze plaatsen in de wereld erg succesrijk is gebleken als verwilderde soort. In dat opzicht is het vermeldenswaardig dat in 2006 ook 1 broedpaar Treurmania werd vastgesteld, meerbepaald in de omgeving van Heist-op-den-Berg (MED. J. BOSMANS). In het volgende BBV-rapport zal hier uitgebreider op worden ingegaan.

Europese Kanarie (*Serinus serinus*)

De in het kader van het BBV-project verzamelde data laten niet toe een uitspraak te doen over de huidige populatiegrootte van de Europese Kanarie in Vlaanderen. De gegevens uit Limburg doen vermoeden dat de soort significant zou zijn afgenomen in 2003-2005, maar gegevens uit met name Oost-Brabant ontbreken om dit vermoeden te staven. Ook in Nederland kon men in 2004 geen uitspraak doen over de trend van de soort.

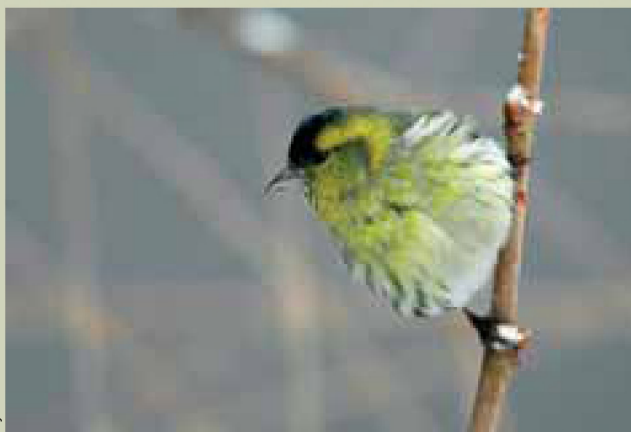
Sijs (*Carduelis pinus*)

Net zoals voor de Europese Kanarie zijn de verzamelde gegevens voor de Sijs té fragmentarisch om ons toe te laten een uitspraak te doen over de trend van de soort. Sijsen zijn omwille van hun biotoopvoorkeur (vaak uitgestrekte naaldbossen) en hun heimelijke gedrag tijdens de broedtijd erg moeilijk te inventariseren.

Kleine Barmsijs (*Carduelis flammea cabaret*)

Ook na de atlasperiode werden erg weinig Kleine Barmsijsen genoteerd tijdens het broedseizoen. Uit Limburg ontvingen we voor de periode 2003-2005 geen enkel broedgeval in het kader van het BBV-project. Elders werden enkele tijdelijke zangposten vastgesteld in 2004: 1 in de Kalmthoutse Heide en 1 langs de Oostkust. Het is op basis van de fragmentarische gegevensset niet mogelijk een betrouwbare populatieschatting te maken, maar vermoedelijk zullen de aantallen van tijdens de atlasperiode (2-5 paren jaarlijks) niet overschreden zijn.

Sijs © Glenn Vermeersch

Kleine Barmsijs © Rollin Verlinde

Kruisbek (*Loxia curvirostra*)

Na de goede Kruisbek-jaren 2000 en 2001 (telkens 200-300 paren) bleken ook 2003 en 2005 erg gunstig uit te vallen voor de soort. Hoewel de in het kader van het BBV-project verrichte inventarisaties minder gebiedsdekkend zijn dan ten tijde van de broedvogelatlas, is het toch mogelijk een voorzichtige populatieschatting te maken op basis van enkele jaarlijks goed getelde 'Kruisbekken-hotspots'. In Limburg werden in de periode 2003-2005 respectievelijk 51, 8 en 29 paren geteld. In een ander kerngebied, de Kalmthoutse Heide,

meldde men in dezelfde periode resp. 15, 6 en 12 paren. In de Markvallei werden 3 paren geteld in 2003 en minstens 10 in 2005. De aantallen uit andere regio's zijn marginaal in vergelijking met die uit de Kempen, maar bevestigen wel dat 2004 het minst goede jaar van de drie was. Op basis van de verzamelde gegevens, en rekening houdend met de inventarisaties in de periode 2000-2002 toen verschillende goede Kruisbek-bossen werden 'ontdekt', schatten we de totale populatie in 2003-2005 op resp. 200-300, 20-50 en 150-250 paren. Hiermee lijkt de soort steeds meer vaste voet aan wal te krijgen in onze regio, hoewel het invasieve karakter van de broedgevallen nog wel opvallend blijft. Op basis van de eerste gegevens lijkt 2006 opnieuw een erg goed jaar te worden voor de Kruisbek.

Roodmus (*Carpodacus erythrinus*)

Van de Roodmus werden enkel tijdelijke zangposten opgetekend. Ook nu ontbreekt elk verder broedbewijs en de soort lijkt dus nog steeds niet door te breken in Vlaanderen. In 2003 werden zingende mannetjes aangetroffen in Oostende, Diest (Webbekoms Broek) en De Maten te Diepenbeek. Langdurige zangposten van ca. 3 individuen werden vastgesteld in de Zwinbosjes te Knokke. Het ging telkens om 1e zomer mannetjes. In 2004 dook de soort tijdelijk op in de Westhoek te De Panne.

Ortolaan (*Emberiza hortulana*)

Er werden in de periode 2003-2005 geen broedpogingen of langdurige zangposten meer gemeld. De soort is sinds 1998 uitgestorven in Vlaanderen en het lijkt weinig waarschijnlijk dat de Ortolaan binnen afzienbare tijd als broedvogel zal terugkeren gezien de terugval elders in Europa. Ook in Nederland is de soort ondertussen uitgestorven.

Het BBV-project en de Vlaamse Vogelrichtlijn-gebieden

De Vogelrichtlijn (VRL)

EG-richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979 (art. 4), of kortweg de Vogelrichtlijn beoogt het treffen van speciale beschermingsmaatregelen voor de leefgebieden van de in Bijlage I van deze richtlijn vermelde vogelsoorten opdat die soorten daar waar ze nu voorkomen, kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten. Dit wat betreft de broedvogels. Voor trekvogels en overwinteraars dienden ook bepaalde gebieden te worden afgebakend. In 1986 (VAN VESSEM & KUIJEN 1986) werden in een rapport van het Instituut voor Natuurbehoud 23 gebieden afgebakend. In 2005 werd een bijkomend VRL-gebied afgebakend, namelijk de Voorhaven van Zeebrugge en de Baai van Heist (COURTENS & STIENEN 2004, Belgisch Staatsblad 12/09/2005). Tot op heden telt Vlaanderen dus 24 Vogelrichtlijngebieden die samen een totale oppervlakte bestrijken van ca. 100.000 ha. In de voorbije 20 jaar werd hier en daar aan de gebieden geknabbeld en werden kleine toevoegingen gedaan met name langs de Schelde en aan de Oostkust waar de uitbouw van havengebieden in het verleden en ook nu nog geregeld botsen met de daar afgebakende VRL-gebieden.

Van de 24 gebieden zijn er 8 waarin alle habitats beschermd zijn (integraal), terwijl bij de 16 andere, naast de gebieden die volgens het Gewestplan ofwel als Natuur-, Bos-, Bosgebied met ecologische waarde of Reservaatgebied zijn aangeduid, slechts bepaalde habitats beschermd worden (Figuur 2, Tabel 3).

Aanpak, gebruikte data

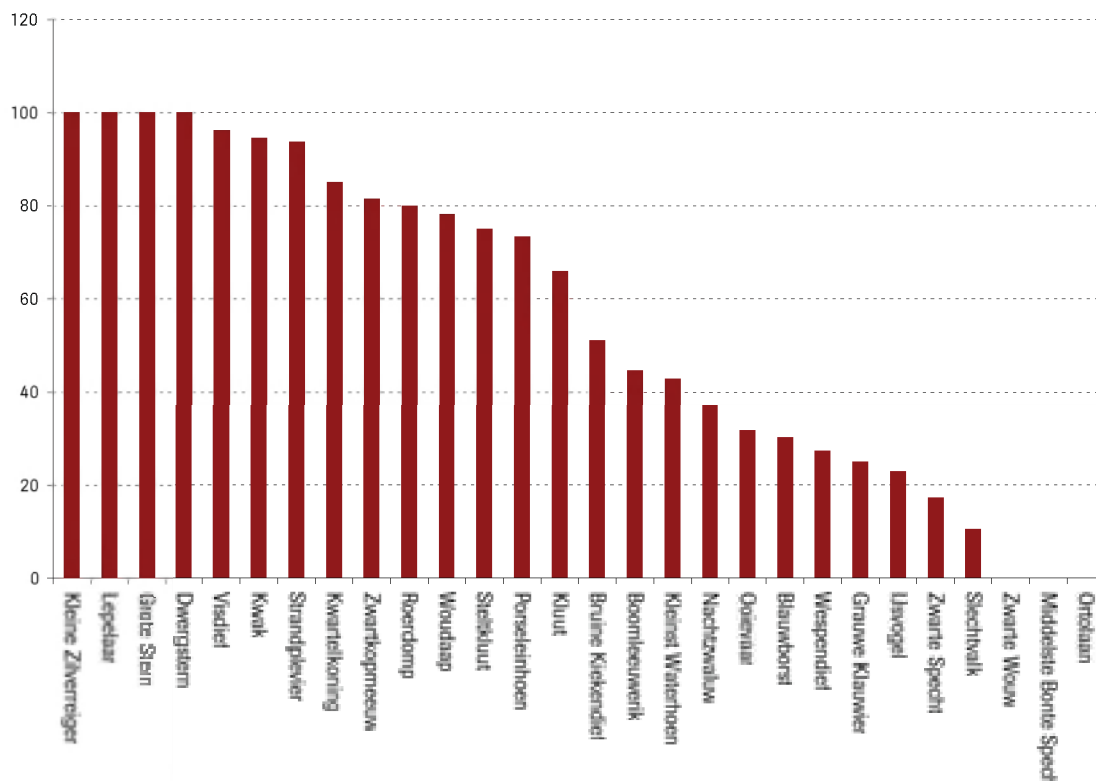
We bekijken kort hoe efficiënt de Vogelrichtlijngebieden zijn in Vlaanderen wat betreft broedvogels, m.a.w. worden de in Vlaanderen broedende Bijlage-I soorten voldoende beschermd door de afgebakende gebieden? Daarom werd een tabel opgemaakt die per Vogelrichtlijngebied het gemiddelde aantal broedparen per Annex-I soort weergeeft in de periode 2000-2005. Voor de niet-BBV soorten werd teruggevallen op schattingen in het kader van het atlasproject (periode 2000-2002) terwijl voor de BBV-soorten de in dit rapport gepresenteerde schattingen werden gebruikt. Aangezien we voor de meeste gebieden konden beschikken over puntlocaties van de betreffende soorten, zijn de in de tabel opgenomen aantallen vrij nauwkeurig. Voor VRL 7, 'Schorren en polders van de Beneden-

Schelde' werden aanvullende gegevens gebruikt uit SPANOGHE ET AL. (2006). De volledige tabel met de gemiddelde aantallen per VRL-gebied wordt weergegeven in Bijlage 2. De in de bijlage weergegeven aantallen wijken vaak af van de totalen in Tabel 2 van dit rapport. In de bijlage wordt immers per vogelrichtlijngebied het gemiddelde aantal broedparen per Annex I soort in de periode 2000-2005 weergegeven (2003-2005 voor BBV- en 2000-2002 voor niet-BBV soorten). Voor de meeste soorten gelden de percentages voor beide periodes, dus voor 2000-2005. In sommige gevallen kan dit echter verschillen, met name voor pionierssoorten zoals Zwartkopmeeuwen. Tijdens de atlasperiode broedde een veel lager percentage van die soort in de Vogelrichtlijngebieden aangezien toen de grote kolonie aan de Zandvlietsluis (niet in Vogelrichtlijngebied) bezet was. Voor Grauwe Klauwier geldt dat in 2005 lang geen 25 % meer in beschermde gebieden broedde gezien de sterke toename in de Voerstreek. Het geheel van Figuur 3 geeft echter een goed beeld van de recente situatie, ongeacht de zeldzame verschuivingen op korte termijn.

De verzamelde gegevens moeten in de loop van volgend jaar resulteren in een meer uitgebreid rapport omtrent het belang van onze VRL's. Tevens zullen ze gebruikt worden om goed onderbouwde voorstellen tot eventuele nieuwe afbakeningen te formuleren.

Resultaten

In totaal hebben in de periode 2000-2005 27 Annex I soorten gebroed of een broedpoging ondernomen in Vlaanderen. De precieze populatieschattingen kunnen worden nagelezen in Tabel 2 en (voor de niet Bijlage-I soorten) in de broedvogelatlas. Figuur 3 geeft aan welk percentage van de populatie per soort binnen de VRL's heeft gebroed. Enige kanttekening is hierbij wel nodig. Zo bestond de populatie van Kleinst Waterhoen uit slechts 2 waarschijnlijk broedparen (Het Wik en het Vinne 2005, zie eerder in dit rapport). Bij lage populatieniveaus is de kans op een extreem percentage uiteraard vrij groot. Van 15 soorten broedt de helft of meer (Bruine Kiekendief net 51 %) in VRL's en dat is op zich verheugend te noemen. Ook Nachtzwaluw en Boomleeuwrik lijken in een nog behoorlijke mate bescherming te genieten door de VRL's. Voor een aantal andere soorten is de situatie wat meer problematisch, hoewel zoals gezegd de erg kleine populaties het beeld wat kunnen vertroebelen. Kolgans en Brandgans staan wel op Annex I, maar de in Vlaanderen broedende populaties worden als exoten beschouwd. Ze werden dan ook niet behandeld in Figuur 3. Gezien hun nestplaatsvoorkeur is de kans dat Slechtvalken ooit voor een groter deel in VRL's gaan broeden dan weer erg klein. Ook voor soorten met een erg ruim verspreidingsgebied binnen Vlaanderen zoals IJsvogel en Blauwborst is het niet eenvoudig dat percentage te verhogen. Je kan nu eenmaal niet alle waterlopen met steile oevers gaan afbakenen als Vogelrichtlijngebied.

Figuur 3: Overzicht van het percentage dat per Annex I soort broedt in de Vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen (periode 2000-2005, zie Bijlage 2)

Figure 3: Percentage of Annex I species breeding in SPA's (Bird Directive) in Flanders in 2000-2005

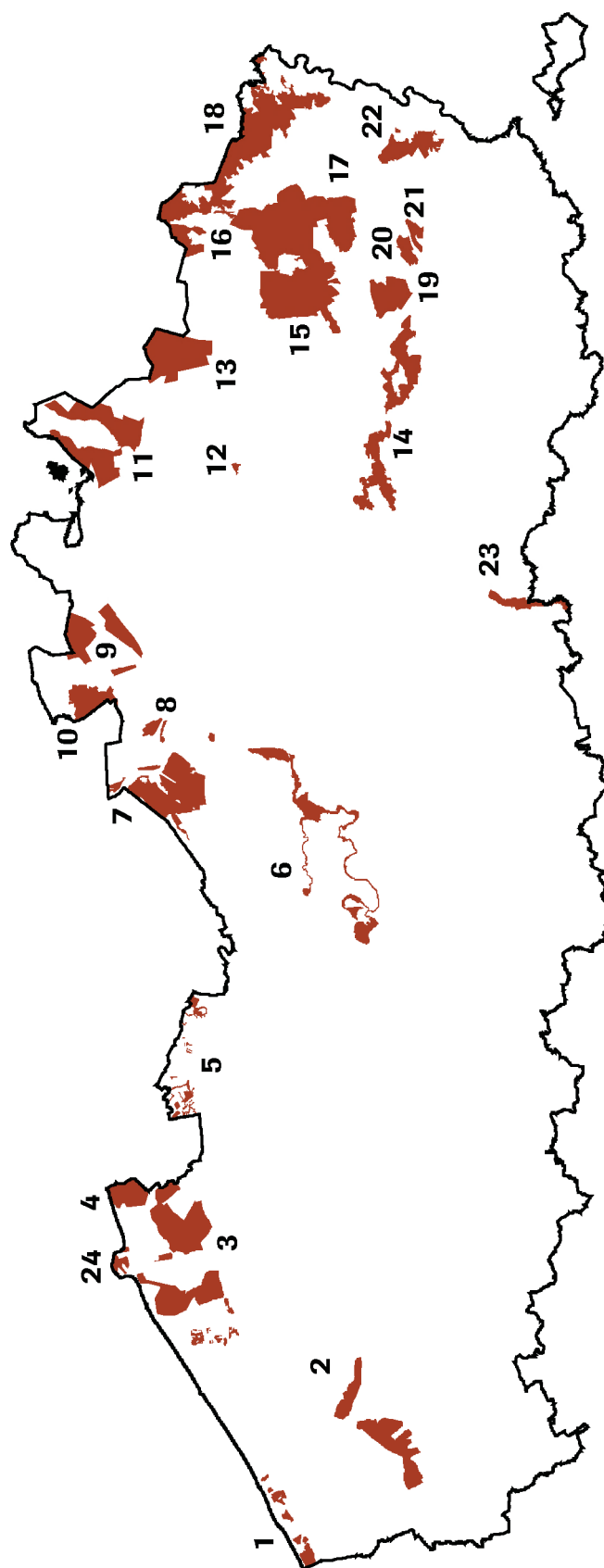
'Dankzij de afbakening in 2005 van het 24e Vlaamse Vogelrichtlijngebied, genieten de belangrijke, maar kwetsbare stern- en meeuwenkolonies van de Zeebrugse Voorhaven en de aangrenzende Baai van Heist nu van een welkome extra bescherming.'

© Mijiel Decler

Bij het bepalen van het belang van SBZ-V's in Vlaanderen werd, voor niet-BBV soorten zoals de Boomleeuwerik, gebruik gemaakt van de atlasgegevens (periode 2000-2002).

Boomleeuwerik © Glenn Vermeersch

Figuur 2: Ligging van de 24 vogelrichtlijngebieden in Vlaanderen (nummering zie Tabel 3)

Vogelrichtlijngebied	opp. (ha)	beschermde habitats
1. Westkust	1415	integraal
2. IJzervallei	5100	riet- en zeggevelden, verlaten kleigroeven, oude veenwinningen, broekbossen, dijken, vijvers en moerassen, poldergraslanden en hun microreliëf
3. Poldercomplex	9349	duinmoerassen, oude kleiputten, moerasbosjes, dijken, kreken en hun oevervegetatie, poldergraslanden en hun microreliëf
4. Het Zwin	1820	zeeschorren en slikken, strand, al dan niet gefixeerde kustduinen en duinpannen, duingraslanden, duinbosjes, kreken en hun oevervegetatie, poldergraslanden en hun microreliëf
5. Krekengebied	780	kreken, plassen en wielen met hun dijken, moerasbosjes, lijn- en puntvormige elementen zoals houtkanten, hagen en plassen
6. Durme en Middenloop van de Schelde	3450	stomende en stilstaande waters, met hun oevervegetatie en hun slikplaten, in het zoetwatergetijdengebied, rietvelden, zeggevelden en moerassen
7. Schorren en polders van de Beneden-Schelde	7570	slikken en brakwaterschorren, dijken, kreken en hun oevervegetaties
8. De Kuifeend en de Blokkersdijk	194	integraal
9. De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	4100	heiden en vennen, moerassen
10. Kalmthoutse Heide	2200	integraal
11. Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout	7075	vennen, heiden, loofbossen, lijn- en puntvormige elementen zoals houtkanten, hagen en plassen, ontginningsputten
12. De Zegge	91	integraal
13. De Ronde Put	5400	moerassen, heiden en heiderelicten, oude turfijvers en rietvelden, hoogvenen, loofbossen
14. De Demervallei	7010	ruigten, moerassen, riet- en zeggevelden, heiden en heiderelicten, vijvers, oude riviermeanders en turfputten, loofbossen, holle wegen, broekbossen
15. Militair domein en vallei van de Zwarte Beek	8864	beken en hun oevervegetatie, heiden en vennen, landduinen, loofbossen
16. Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer	10015	houtkanten en houtwallen, lijn- en puntvormige elementen zoals houtkanten, hagen en plassen, beken en hun oevers
17. Houthalen-Helchteren, Meeuwen-Gruitrode en Peer	2798	brongebieden, vennen en heiden, rietvelden, loofbossen
18. Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof	13125	al dan niet gefixeerde landduinen, droge en vochtige heiden, moerassen en vijvers, houtwallen, loofbossen
19. Het Vijvercomplex van Midden-Limburg	2560	vijvers met oevervegetatie, beken met hun oevervegetatie, broekbossen, heiden en heiderelicten
20. Bokrijk en omgeving	800	integraal
21. De Maten	600	integraal
22. Mechelse Heide en de Vallei van de Ziepbeek	2350	integraal
23. De Dijlevallei	1250	vijvers, moerassen, loofbossen, bron- en kwelgebieden
24. Zeebrugge-Heist	497	integraal

Tabel 3.
Vogelrichtlijngebieden
in Vlaanderen met
oppervlakte en beschermde
habitats

**Table 3. Special Protection
Areas (Birds Directive) in
Flanders with total area and
protected habitats**

Het lijkt er in ieder geval op dat de VRL's van groot belang zijn voor het voortbestaan van heel wat kritische soorten in Vlaanderen, maar om een gefundeerde uitspraak te doen over de efficiëntie van die gebieden, zouden we moeten beschikken over trends van alle Annex I soorten binnen én buiten de VRL's. Om dat te kunnen verwezenlijken is een basismonitoring noodzakelijk. Momenteel beschikken we enkel, wat betreft algemene soorten, over vaak ruwe trends op Vlaams niveau afgeleid uit het atlaswerk in combinatie met oudere populatieschattingen.

Toekomstige uitbreiding?

Er zijn nog mogelijkheden tot uitbreiding van het aantal VRL-gebieden zoals in de loofbosrijke regio ten zuiden van Leuven (Heverleebos, Meerdaalwoud) waar soorten als Middelste Bonte Specht en Wespandief voorkomen. Ook in de Voerstreek, waar het merendeel van onze Grauwe Klauwieren tot broeden komen en bovendien ook de hoger vermelde bossoorten talrijk aanwezig zijn, liggen mogelijk nog kansen voor een toekomstige uitbreiding.

In de nabije toekomst zullen nieuwe voorstellen worden besproken en getoetst aan vooraf afgebakende criteria. Het is duidelijk dat het voorbije atlas- en BBV-werk daarvoor nuttig zal kunnen aangewend worden.

De toekomst van het BBV-project

Algemeen

Het BBV-project gaat door. Immers, hoe langer een bepaalde tijdreeks wordt, hoe groter de impact ervan en hoe groter de wetenschappelijke waarde. Er dringen zich echter een aantal noodzakelijke aanpassingen op. Zo werd eerder in dit rapport al aangehaald dat we in de toekomst gebruik zullen maken van een enigszins afgeslankte soortenlijst (Zie Tabel 2). Sommige soorten kunnen inderdaad niet langer goed opgevolgd worden gebruik makend van de uitgebreide territoriumkartering.

Naar analogie met Nederland willen we streven naar een jaarlijks te verschijnen 'broedvogelrapport' waarin verschillende projecten kunnen geïntegreerd worden. We hebben goede hoop dat er in 2007

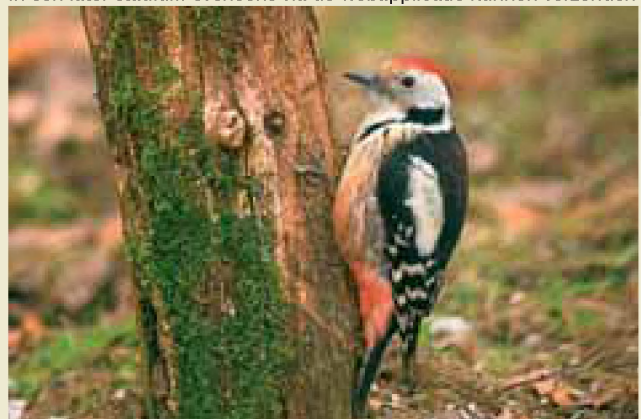
'Eén van de meest spectaculair toegenomen Annex-I soorten in Vlaanderen is de Middelste Bonte Specht. De soort geniet echter, net zoals wel meer bossoorten, van geen enkele bescherming in het kader van de Vlaamse Vogelrichtlijngebieden. Een mogelijke toekomstige uitbreiding is mogelijk het meest wenselijk in bosrijke regio's zoals rond het Meerdaalwoud of in de Voerstreek.'

kan gestart worden met een monitoringsprogramma voor algemene broedvogelsoorten (een zogenaamde 'common bird census') die complementair moet zijn aan het bestaande BBV-project. Het is duidelijk dat in het geval van algemene soorten een andere methodiek vereist is. Samen met Natuurpunt wil het INBO die uitdaging de komende jaren aangaan en werken aan de uitbouw en wetenschappelijke fundering van een dergelijk nieuw en grootschalig project. In een samenvattend broedvogelrapport moet bovendien ook meer aandacht besteed worden aan termen als broedsucces en overleving. Een integratie van soortspecifiek onderzoek zoals o.a. wordt verricht op sternien biedt hier mogelijkheden. Sinds enkele jaren worden ook de ringgegevens centraal verzameld via het programma 'Papageno' op het KBIN. Mogelijk kunnen in de nabije toekomst de gegevens m.b.t. geringde nestjongen per soort eveneens mee opgenomen worden in een eindrapport. Voor soorten als Wespandief en Havik zouden ongetwijfeld heel wat nieuwe waarnemingen kunnen worden toegevoegd. Overleg hierover kan snel opgestart worden.

De noodzakelijke aanpassingen en nieuwe initiatieven komen er niet zomaar. De broedvogelatlas bracht al snel aan het licht dat we over veel van onze algemene soorten veel te weinig kennis hebben omtrent de precieze aantalsfluctuaties. Bovendien wordt weldra vanuit Europa verwacht dat België (en dus ook Vlaanderen) zal bijdragen tot de zogenaamde 'Wild Bird Indicator'. Het principe is hier dat men monitoringsdata uit zoveel mogelijk lidstaten wil combineren om te komen tot een gemeenschappelijke Europese index. Die index zou men dan kunnen berekenen voor landbouwsoorten of bossoorten. Momenteel is dit internationale project reeds in een vergevorderd stadium beland en Vlaanderen moet hier dringend aan kunnen deelnemen.

Online-invoer?

Gezien het overweldigende succes van de webapplicatie die gebouwd werd rond de watervogeltellingen (<http://watervogels.inbo.be>) en de nood aan een steeds snellere rapportage van de gegevens, ligt het voor de hand dat we ook voor het BBV-project een webapplicatie voorzien. De deadline werd vastgelegd op 1/11/2006. De bedoeling zal in eerste instantie zijn dat iedere BBV-medewerker zijn/haar gegevens op een snelle en efficiënte manier online kan invoeren. De LOC's zullen de mogelijkheid krijgen de ingevoerde gegevens te valideren waarna ze in de databank terecht komen. De (punt)gegevens die momenteel op kaart worden doorgestuurd zullen in een later stadium eveneens via de webapplicatie kunnen verzonden

Middelste Bonte Specht © Yves Adams

Referenties

Grote Gele Kwikstaart © Yves Adams

Anselin A., Devos K. & Kuijken E. 1998. Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Vlaanderen in 1995 en 1996. Rapport Instituut voor Natuurbehoud 98/9. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.

Bakhuizen, J.J. 2005. De Middelste Bonte Specht alweer ruim 10 jaar broedvogel in Limburg. Limburgse Vogels 15: 24-31.

Beel, C. 1988. Witwangstern, *Chlydonias hybridus* In: Devillers P., Roggeman W., Tricot J., Del Marmol P., Kerwijn C., Jacob J.-P. & Anselin A. Atlas van de Belgische broedvogels. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel. p. 230.

Berkvens, M. 2006. Bestandsevolutie van de Roek *Corvus frugilegus* in Brecht en Malle (prov. Antwerpen). Ontwerptekst.

Castelijns W. & Wieland A. 2005. Broedvogelonderzoek 2004 in het Verdrongen Land van Saeftinghe. St. Het Zeeuwse Landschap/ Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut, Heinkenszand.

Claus, P. 2005. De broedvogels van de Kalkense Meersen. 10 pp.

Coeckelbergh, Reyniers, J., Mees, H. 2006. Geslaagd broedgeval van Zwarte Wouw *Milvus migrans* in Bornem (prov. Antwerpen, regio Klein-Brabant) in 2005. Natuur.Oriolus in press.

Courtens, W. & Stienen E.W.M. 2004. Voorstel tot afbakening van een vogelrichtlijngebied voor het duurzaam in stand houden van de broedpopulaties van kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist. Adviesnota I.N.A.2004.100. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.

Cowley E. & Siriwardena G.M. 2005. Long-term variation in survival rates of Sand Martins *Riparia riparia*: dependence on breeding and wintering ground weather, age and sex, and their population consequences. Bird Study 52: 237-251.

De Groot D. & Verbelen D. 2004. Krooneend *Netta rufina*: een nieuwe broedvogel voor Vlaanderen. Meander 2: 20-21.

Devos, K. & Anselin, A. 1993. Handleiding project Bijzondere Broedvogels Vlaanderen. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.

Devos K. & Anselin A. 1996. Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Vlaanderen in 1994. Rapport Instituut voor Natuurbehoud. 96/20. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.

Devos, K., Anselin A., Vermeersch, G. 2004. Een nieuwe Rode Lijst van de broedvogels in Vlaanderen (versie 2004). In: Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B. 2004. Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel, 60-75 p.

Hustings, M., Kwak, R. G. M., Opdam, P. F. M., and Reijnen, M. J. S. M. (eds) 1985. Vogelinventarisatie: achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Natuurbeheer in Nederland 3., Pudoc, Wageningen.

Janssen S. 2006. Eerste broedgeval van de Oehoe *Bubo Bubo* in Vlaanderen. Limbird, Contactblad van de Limburgse vogelwerkgroepen 3(1):2.

Moreau K. 2006. De Middelste Bonte Specht *Dendrocopus medius* in Meerdaalwoud. Natuur.oriolus 72(1):4-13.

Spanoghe, G., Gyselings, R. & Van den Bergh, E. 2006. Monitoring van het Linkerscheldeoevergebied in uitvoering van de resolutie van het Vlaams Parlement van 20 februari 2002: resultaten van het derde jaar. Bijlage 8.6 van het derde jaarverslag van de Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerscheldeoevergebied. Verslag Instituut voor Natuurbehoud I.N.O.2006.1, Brussel.

Thiollay, J.-M. & Bretagnolle, V. 2004. Les rapaces nicheurs de France.

Van den Akker P. 2005. Het broedseizoen 2004 van IJsvogel en Grote Gele Kwikstaart in Twente. Ficedula 34 (1): 8-14.

Van der Jeugd H.P., Voslamber B., Van Turnhout C., Sierdsema H., Feige N. & Koffijberg K. 2006. Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? SOVON-onderzoeksrapport 2006/06. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Van Dijk, A.J. 1993. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON, Beek-Ubbergen.

Van Dijk A.J., Dijkse L., Hustings F., Koffijberg K., Oosterhuis R. Van Turnhout C. Van Der Weide M.J.T., Zoetebierd. & Plate C. 2006. Broedvogels in Nederland in 2004. SOVON-monitoringsrapport 2006/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Van Geneijgen, P. 2004. Broedresultaten van Slechtvalken in Nederland in 2004. Slechtvalk Nieuwsbrief 10: 2-6.

Van Vesseem J. & Kuijken E. 1986. Overzicht van de voorgestelde speciale beschermingszones in Vlaanderen voor het behoud van de vogelstand. Instituut voor Natuurbehoud, Hasselt. 94 pp.

Vanderydt, C. 2004. Roerdomp. In: Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B. 2004. Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel, 60-75 p.

Vercrujse H.J.P., Stienen E.W.M. & Van de Walle M. 2006. Grote Mantelmeeuw *Larus marinus* als nieuwe broedvogel in België. Natuur.oriolus 72(1):1-3.

Vercrujse H., Stienen E.W.M. & Van Waeyenberghe J. 2002. Geelpootmeeuw *Larus michahellis* als nieuwe broedvogel in België. Natuur.oriolus 68: 120-122.

Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B. 2004. Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel, 496p.

Vermeersch G., Devos K. & Anselin A. 2000. Soortenhandleiding project Vlaamse broedvogelatlas 2000-2003. Nota Instituut voor Natuurbehoud 2000.2. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.

Voskamp, P. 2004. Opmars van Oehoes in Zuid-Limburg. Limburgse Vogels 14: 1-8.

Bijlagen

Oeverzwaluw © Yves Adams

Bijlage 1

Adressen RECO's/LOC's

Westkust	Koen Devos	INBO, Kliniekstraat 25	1070 Brussel
Middenkust	Dirk Vanhoecke	Guido Gezellestraat 13	8450 Bredene
Oostkust	Frank De Scheemaeker	Ronselaerstraat 105	8380 Dudzele
Ieper	Patrick Snick	Kiplinglaan 15	8900 Ieper
Roeselare	Jelle Quartier	Rumbeeksesteenweg 166	8800 Roeselare
Tielt	Dany Depauw	Hereveldstraat 2a	8750 Wingene
Zuid-West-Vlaanderen	Luc Vandeghinste	Wolvenstraat 4	8500 Kortrijk
Noord-Oost-Vlaanderen	Gert Du Cheyne	Kalve 34	9185 Wachtebeke
Waasland Noord	Chris De Buyzer	Leeuwerikenlaan 4	9120 Melsele
	Hildegard Van den Camp	Dambrugstraat 11	9120 Melsele
Waasland Zuid	Gerry Heyrman	Europalaan 16	9140 Steendorp
Gent	Geert Spanoghe	INBO, Kliniekstraat 25	1070 Brussel
Durmevallei	Joris Everaert	Pontweg 65	9160 Lokeren
Schelde-Leie	Nico Geiregat	Meerspoort 49 B 31	9700 Oudenaarde
Denderland	vacant		
Zwalm	Bart Magherman	Trapstraat 42 b2	9620 Zottegem
Dender	Wouter Faveyts	Dorekensstraat 18	1570 Galmaarden
Antwerpen-stad	Ludo Benoy	Klaproosstraat 12	2610 Wilrijk
Voorkempen	Etienne van Rooy	Van de Wervelaan 38	2970 Schilde
Brasschaat-Schoten	Glenn Vermeersch	INBO, Kliniekstraat 25	1070 Brussel
Noorderkempen	Joris Pinseel	Schanker 12	2910 Essen
Rupelstreek	Erik De Keersmaecker	Peter Benoitplein 18	2627 Schelle
Klein-Brabant	Chris Coeckelbergh	Leemgaard 22	2870 Puurs
Lier	Dave Dierickx	Liersesteenweg 175	2520 Ranst
Mechelen	Jean Kiebooms	Acaciastraat 32	2800 Mechelen
Brussel	Maurice Segers	Van Kampenhoutlaan 24	1860 Meise
Halle	Edwig Vanhassel	Steenweg op Bellingen 27	1670 Pepingen
Beerse	vacant		
Mol	Jef Sas	Wildstraat 8	2400 Mol
Herentals	Ignace Ledegen	Kloosterstraat 3c	2200 Herentals
Geel	Martin Zeinstra	Luxemburglaan 22	2440 Geel
Westerlo	Jos Van Kerckhoven	Truchelven 10	2260 Westerlo
Markvallei	Bart Hoeymans	Sint-Clementstaat 8	2322 Minderhout
Turnhout	Louis Cuylaerts	Korenbloemstraat 49	2360 Oud-Turnhout
Heist-op-den-Berg	Joris Bosmans	Mechelaars 25	2220 Heist-op-den-Berg
Demervallei	Johan Vandeplas	Rot 21	3221 Nieuwrode
Leuven	Frederik Fluyt	Spitsberg 4	3040 Huldenberg
Oost-Brabant	Robin Guelinckx	Lubbeeksestraat 170	3370 Boutersem
Limburg	Jan en Peter Gabriëls	Echellaan 12	3740 Bilzen

Gemiddelde aantallen broedparen van Annex-I soorten per Vogelrichtlijngebied

Vogelrichtlijngebied (SBZ-V)																												
Roerdump	Woudaap	Kwak	Kleine Zilverreiger	Oudevaar	Lepelaar	Wespandiel	Zwarte Wouw	Bruine Kiekendiel	Slechtvalk	Porseleinhoen	Kleinste Waterhoen	Kwartelkoning	Stelkluit	Kluut	Strandplevier	Zwartkopmeeuw	Grote Stern	Visdief	Dwergstern	Nachtzwaluw	Lusvogel	Zwarte Specht	Middelste Bonte Specht	Boomleeuwerik	Blauwborst	Grauwe Klauwier	Ortolaan	
Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout	0	0	0	0	0	5															2	4	20		21	30		
Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer	0	1	0	0	0	7										2					60	7	20		55	30		
Bokrijk en omgeving	0	0.3	0	0	0	2					0.3											3	2			11		
De Demervallei	0	0	0	1	0	4		1		0.3		1										23	5			130		
De Dijlevallei	0	0	0	0	0	4				0.7												20	4			10	0.3	
De Kalmthoutse Heide	0	0	0	0	0	3		0.7													25		15		50	25		
De Kuifeend en Blokkersdijk	0	0	0	0	0			7		0.7												2			25			
De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	0	0	0	0	0	2		1													7		7		20	15		
De Maten	3	5	0.7	0	0	1																			1	35		
De Mechelse Heide en Vallei van de Ziepbeek	0	0	0	0	0	10				0.7											87	2	13		50	30	1	
De Ronde Put	0	0	0	0	0	2															2	6	13		20	20		
De Zegge	0.7	0	0	0	0	1		1		0.3												3	2			25		
Durme en de Middenloop van de Schelde	0	0.3	0.7	0	0	1		3		0.7						11		4				40				120		
Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek en Mariahof	2	0	0	0	0	13		2		1											4	22	25		20	50	1	
Het Vijvercomplex van Midden-Limburg	2	2	0	0	0	4		1														16	7		2	25		
Het Zwin	0	0	26	15	13	1	1	4					20			2	0.3					1				20		
IJzervallei	0	0	0	0	0			8		0.7		0.7										6				36		
Krekengebied	0	0	0	0	0			10						10								1				30		
Militair Domein en Vallei van de Zwarte Beek	0	0	0	0	0	4															8	5	12		51	11		
Poldercomplex	0	0	0	0	0			13		0.7			2	50		5		12				3				70		
Schorren en polders van de Beneden-Schelde	0.3	0	0	0	0	6		25	2	2			1	160	7	308		167				5				241		
Westkust	0	0	0	0.7	0	0							4	0.3				15								10		
Zeebrugge en Heist										1					18	6	2475.7	2485	139							10		
Totaal in SBZ-V's (Som van de gemiddelde populatiegroottes voor de periode 2003-2005, dan wel 2000-2002 voor niet-BBV soorten)	8	8.6	27.4	16.7	13	7	64	0	76.7	2	8.8	0.3	1.7	3	244	25.3	334	2476	2683	139	195	172	147	0	290	1009	3	0
Gemiddelde Vlaamse populatie 2000-2005 (2000-2002 voor niet-BBV soorten, 2003-2005 voor de andere)	10	11	29	16.7	41	7	235	1	150	19	12	0.7	2	4	370	27	410	2476	2787	139	525	750	850	36	650	3350	12	0
Percentage Vlaamse populatie in VRL's 2000-2005 (2000-2002 voor niet-BBV soorten, 2003-2005 voor de andere)	80	78	94	100	32	100	27	0	51	11	73	43	85	75	66	94	81	100	96	100	37	23	17	0	45	30	25	0

